

BṚHADYĀTRĀ

(YAKṢYEŚVAMEDHIYAM)

OF

Varāhamihira

EDITED BY

Dr. DAVID PINGREE,

(*Brown University - Providence - Rhode Island - United States of America*)

GENERAL EDITOR :

R. N. SAMPATH.

1972

श्रीवराहमिहिरकृता
बृहद्यात्रा
[यक्ष्येश्वमेधीययात्रापरनाम्नी]

संपादकः
डा. डेविड् पिङ्ग्रे

प्रकाशकः
र. न. सम्पत्

१९७२

तमिल्नाडुराज्याधिकारतः प्रकाशिता

TABLE OF CONTENTS

A WORD

This issue viz. the second Part of Volume Twenty contains the introduction to the work *Bṛhadyātrā* of Varāhamihira of Avanti (Sixth Century A. D.)—the text critically edited by Dr. David Pingree and published in Part One of this Volume. That issue carried in it not only the text of *Bṛhadyātrā* but also three Appendices—the first two the additional verses found in various manuscript-texts and the third being a fragment of Utpala's Commentary on Bṛhadyātrā—which the manuscript notices as *Yakṣeśamedhīya Yātrāvivṛti* procured from the Asiatic Society, Calcutta. It is to contain verses and Commentary only from the twelfth chapter onwards for a handful of stanzas taken at random but has been edited critically in consonance with the text of *Bṛhadyātrā* for which the Bombay Manuscript became the base for the editor.

We deem it our duty and privilege to add to this information regarding *Bṛhadyātrā*, the material that we have in our Libray by way of a manuscript entitled - *Yaksesvamedhīyayātrā*. This work is a transcript copy (1956-57) of a Manuscript belonging to the Maharaja's Sanskrit College, Tiruppunitthura, Kerala State, and numbered R. 15421. This also contains the Commentary of Utpala on the *Bṛhadyātrā* and also called *Vivṛti*. But unlike the Calcutta version the commentary is for the first four Adhyayas and in verse form. So much so it contains in all 211 verses out of which 84 form the original text and the rest 127 are the Commentary slokas. We have noted against the textual verses the corresponding reference-numbers of the *Bṛhadyātrā* text that we have published. A perusal of these verses may reveal that all verses of the text are not cited and commented upon. Like the Calcutta version, a few of the verses belonging to Adhyayas beyond the first-four are also taken in and analysed. In fact the original text of *Bṛhadyātrā* contains 88 verses in the first four Adhyayas where as, in the text published in this issue one can notice that eight verses of the first Adhyaya and two verses of second are missing. One verse of eleventh, one from twelfth, three from thirtieth and one from thirty-fourth Adhyayas have found their way into the work.

Apropos the title of the work,—it must be well-known to the scholars that Varāhamihira has to his credit three Yātrā works viz. *Bṛhad* (*Yoga*) *Yātrā*, *Svalpa* (*Yoga*)*Yātrā* and *Yogayātrā*. The *Bṛhadyātrā* is also known by other names as well as Mahāyātrā and Yakseśvamedhikā or Yajneśvamedhikā. The reference to the name Mahāyātrā is found in the contents of the concluding portion of the commentary of Sūryadeva Yajvan on Laghumānasa of Munjāla- *tato Varahamihira Kṛtā Mahāyatrā Saṅkṣepato Vyākhyātā* - refer Manuscript No. R. 3037 of Government Oriental Manuscripts Library. Next Bhaṭṭotpala while commenting on the long prose passage after verse four in *Bṛhatsamhitā* - II Adhyaya, writes *Yajneśvamedhikāyām* against the word Yātrāyām. (Bṛhatsamhitā Part I, p. 71. Edn. Sudhakara Dvivedi, Benares 1895). And our text printed in this edition carries the title *Yakseśvamedhīyayātrā* as found in the Colophon too.

But in all fairness the title must be "*Yaksyeśvamedhīyam* or *Y-Medhīyayātrā* for whose authority one has to refer to the sloka No. 11 of our text; which incidentally forms the second verse of *Bṛhadyātrā*. The verse means as follows:—'I shall perform the horse sacrifice after my conquest of the earth'—must be the inducing motto for every aspiring king and no sin shall ever accrue to him for such performance". The whole book is meant as a guide for a king who is aspiring for a digvijaya and and the resolution to perform a Horse sacrifice is a fitting target and hence the tittle must be *Yakṣyesvamedhikā* and not as otherwise noticed.

The accompanying introduction of Dr. Pingree throws much light upon the publication and other relevant information regarding the other two Yātra works of Varāhamihira. The name *Tikkaṇikāyātrā* referred to in the introduction is only the other title for Svalpayātra.

Now a word about the commentaries on these works. Bhaṭṭotpala is the only early commentator on these works and the commentary of Suryadevayajvan on *Bṛhadyātrā* is still traced. Dr. H. Kern of Germany, Sri V. R. Pandit of Bombay and Dr. David Pingree of U.S.A. are the only noted analyists of these Yātrā works of Varāhamihira.

Regarding the content of *Brhadyātrā*, it may be noticed that it is only an amplification of the long Prose passage of the *Bṛhatsamhitā*. From the cited verses in the Commentary for each division of the topics dealt with, it appears Varāhamihira himself wrote a seperate text amplifying the topics for easy application into the various Yātrā texts. The full rendering of the prose passage may enable one to compare the titles of the *Bṛhadyātrā* chapters with the topics delineated comprehensively in the *Bṛhatsamhitā*. "Yātrayām tu-Tithi, Divasa, Karaṇa, Nakṣatra, Muhūrta, Vilagna, Yoga, Dehaspandana, Svapna, Vijayasnāna, Grahayajna, Gaṇayāga, Agniliṅga, Hastyaśvengita, Senāpravāda, Ceṣṭādi, Grahaṣāḍguṇya, Upāya, Maṅgalāmaṅgaḷa, Śakuna, Sainyaniveśabhumi, Agnivarṇa, Mantricaradutāṭavikānam Yathākālaprayoga and Paradurgopālambhopāya. The gloss of Utpala on this passage begins as Yātrayām-Yajneśvamedhikāyam.

So far as the Mahāyātrā text of our Library (hereafter noted as M) and the Bṛhadyātrā text of Bombay (noted as B) are concerned, Dr. Pingree has indicated in the apparatus the variations and lapses and it is not my intention to repeat the same. However I must mention here that the twenty four Adhyāyās of Mahāyātrā contain the contents of the thirty-four adhyayas of Bṛhadyātrā. Our text lacks the first four Adhyayas and the twelfth. From the fifth onwards are the verses found collated and marked appropriately with the verses of the Bṛhadyātrā.

The table below can indicate the relative positions of the two texts.

Adhyayas (*M*)	*Contain*	*Adhyaya of* (*B*)
14		14 and 15
17		18 and 19
21		23, 24, 25, 26 and 27
22		30
23		29
24		31, 32, 33 and 34.

The rest Adhyāyas of Mahāyātrā barring 1 to 4 and 12 correspond with that of Bṛhadyātrā with similar titles in their colophons.

Before I conclude I have to note certain corrections Pertaining to the figures in the introduction. Dr. Pingree in his introduction has pointed out the disorderly pattern of the arrangement of verses. In that, the reader is requested to follow the directions given below for clear understanding. Substitute

(a) 8, 1-9 in lieu of 5, 1-9 ; (b) 10, 21; 12, 12; in lieu of 10, 21-11, 12 ; and (c) 11, 21 ; 21, 1 ; 28, 1 ; in lieu of 11, 21-21, 21.

In fine, my debt of obligations to persons but for whose help and assistance I may not be able to bring out this volume as successfully as I planned. It is a long list indeed still I am to mention the following to whom I shall be over indebted - Thiru R. K. Parthasarathy - my predecessor who corresponded with Dr. David Pingree to obtain the material for publication, Dr. David Pingree who has generously permitted us to publish his valuable material, Sri K. V. Sarma of Hoshiarpur for his information and guidance regarding the Yātrā literature of Varāhamihira, my Office Staff, the Sanskrit Pandits of my Library and specially Thiru T. A. K. Venkatachari and the Staff and the Proprietor of the Bharati Vijayam Press, Triplicane.

R. N. Sampath,

Curator & General Editor.

INTRODUCTION

The *Bṛhadyātrā* is one of the three independent works on military astrology composed by the well known sixth century astrologer and astronomer of Avanti, Varāhamihira. The other two have been published previously: the *Yogayātra* (chapters 1–9 with a German translation) by H. Kern in *Indische Studien* 10, 1868, 161–212; 14, 1876; 312–358; and 15, 1878, 167–124 (all reprinted in his *Verspreide Geschriften*, Vol. I, 's-Gravenhage 1913, pp. 97–168) and by Jagdish Lal (Lahore 1944), and the *Tikanikāyātrā* by V. R. Pandit (*Journal of the University of Bombay* 20 (Arts No. 26), 1951, 40–63). I am preparing a new edition of the *Yogayātrā* with the commentary of Utpala, and in this I will discuss in detail the relationship of these three works to each other; for the present an examination of the Testimonia to this edition of the *Bṛhadyātrā* will reveal that it shares many verses with Varāhamihira's other treatises.

The application of omens to the prediction of the success or failure of military campaigns can be traced back at least to the Mauryan period in India. Varāhamihira himself in this work cites a number of ancient authorities: Atri (29, 3), Ṛṣi (23, 3), Kāśyapa (19, 1), Garga (4, 6 and 6, 5), Gautama (29, 3), Cyavana (29, 3), Jīvaśarman (9, 1), Devala (12, 15), Dvīpāyana (1, 15), Brahmaṣaṇḍa (9, 1), *Bharata* (16, 32), Bhṛgu (4, 30 and 23, 39), Maṇittha (10, 21 and 11, 9), Vasiṣṭha or Vāsiṣṭha (2, 3; 8, 6; 9, 2; and 11, 9), Viṣṇugupta (22, 4), and Satya (7, 1; 8, 6; and 11, 37); A detailed discussion of the history of *Yātrā*-literature will be found in my commentary on chapters 73–76 of the Yavanajataka of Sphujidhvaja (to appear in the *Harvard Oriental Series*).

The influence of the *Bṛhadyātrā* on later literature was very extensive as an examination of the Testimonia will again indicate. But despite the number of medieval scholars who studied it few copies have survived to the present day. Those known to me are ten:

1. Asiatic Society, Bombay 388. 22 ff. This Manuscript, here designated B, is the basis of my edition. It lacks 16, 1–7, 8c.

2. Government Oriental Manuscripts Library, Madras R. 4203(b). Ff. 13–42. I have used a transcript, here termed M, prepared by S. Viswanatha Sarma and collated by H. Sthanukrishna Iyer and by the scribe. This manuscript omits 1, 1–4, 30, but fills the gap in B. It also includes two verses after 32, 18 which form a separate chapter (15) in Utpala's version inserted between what correspond to our chapters 13 and 14. and a collection of 31 verses of unknown origin (Varahamihira and Lalla are referred to) on the *Patas* after chapter 34, which we have placed in Appendix B. The order of verses in 14 is extremely incorrect as the following list will demonstrate: 5, 1–9, 18; 10, 6c; 10, 8c; 10, 10d–11a; 10, 11d; 10, 12c; 10, 21; 11, 12; 11, 15; 11, 13; 11, 16–20; 11, 14; 11, 21–21, 1; 28, 1; 27, 2–6; 27, 1; 31, 3; 31, 3; 29, 1–2; 28, 2; 29, 3–4, 30, 1–2; 31, 4–32, 18; two extra verses; 30, 1–3; 23, 1–66; 25, 11–16, 25, 4–10; 25, 1–3; 23, 64; 23, 66–24, 11; 26, 1–3; 28, 3–6; 33, 1–4; two extra verses 34, 4; 34, 1–2; and Appendix B.

3. Asiatic Society, Calcutta 7247 (G. 10539). Ff. 124, 131, and 145–149. This manuscript, which is here denoted C, contains fragments of Utpala's *Vivṛti* on the *Bṛhadyātrā*, here as sometimes elsewhere entitled *Yakṣeśamedhiyayātrā* after 1, 2a. Utpala's text clearly differed from ours; his chapters 13, 14 and 16 correspond to our chapters 12, 13 and 14, while his chapter 15 appears only in *M* after 32, 18. The whole of his commentary must have filled some 300 folia of the size in *C*, but unfortunately there appear to be no other copies of it. I have edited the Calcutta fragment (on 12, 3–5; 12, 16–18; 13, 10; two extra verses; and 14, 1 – 6) in Appendix C. Utpala therein refers to Kamandaki (on 12, 4), Kausika (on 12, 3), Garga (on 13, 10), *Jataka* (on 12, 4), Parasara (on 13, 10 and on the second extra verse), and Vrddhagarga (on 13, 10.)

4. Alwar Library 1875.

5. Mithila, Jyotisa 270. 19ff. Copied in Saka 1635—A. D. 1713.

6. Private Libraries, Buhler IVE 293. 37ff. Belonged to Mulasankara of Ahmadabad.

7. Private Libraries, Buhler IV E-372. 47ff. Belonged to Balakṛṣṇa Joṣi of Ahmedabad.

8. Punjab University Library 3708. 40ff.

9. Vira Library, Kathmandu 276 (I. 211). 36ff. Copied on 7 Kṛṣṇapakṣa of Kārtika in Sam. 853 = *ca.* 29 October 1732, during the reign of Raṇajitamalla who ruled Bhatgaon from 1722 to 1769.

10. Vira Library, Kathmandu 277 (IV). 41ff. Copied by Jayakirtaraja at Bhaktapattana on Thursday 6 Suklapakṣa of Śrāvaṇa in Sam. 658 = Thursday 12 July 1537, during the reign of Pranamalladeva who ruled Bhatgaon from 1519 to 1547.

Hopefully some other scholar with access to any of the last seven manuscripts in the above list or to some others that have escaped my notice will be able to improve upon the present edition. Because of the imperfections of *B*, *C* and *M* I would not have been able to complete this first edition without the aid of the medieval commentatora and compilers who copiously quote from this work. They are referred to in the Testimonia, where the following abbreviations are used I

BJ: *Bṛhajjātaka* of Varāhamihira with the commentary of Utpala edited by Mahadeva Gopala Sastri Amarapurakara, Bombay Saka 1796 = A. D. 1874; with the commentary of Rudra edited by Suranad Kunjan Pillai, *Trivandrum Sanskrit Series* 91, Trivandrum 1958.

BS: *Bṛhatsamhita* of Varāhamihira with the commentary of Utpala edited by Sudhakara Dvivedi, *Vizayanāgaram Sanskri Series* 12, 2 Vols. Benares 1895–1897.

BY: *Bṛhatyātrā* of Varāhamihira with a fragement of the commentary of Utpala edited here.

Daivajnavallabha ascribed to Sripati published by the Lakshmivenkatesvara Steam Press, Kalyana-Bombay 1937.

Jyotirnibandha of Sivaraja edited by Ranganatha Sastri Vaidya, *Anandasrama Sanskrit Series* 85 Poona 1919.

MC. *Muhurtacintamani* of Rama with the commentary of Govinda edited by Vindhyesvariprasada Dvivedi, *Harikrsnanibhandamanimala* 10, Benares 1954.

TY: *Tikaṇikayātrā* of Varāhamihira; see above.

VM: *Vidyāmādhavīya* of Vidyamadhava with the commentary of Viṣṇuśarman edited by R. Shama Shastry, *Mysore Śanskrit Series* 63, 67 and 70, Mysore 1923–1926.

VY: *Yogayātrā* of Varāhamihira with the commentary of Utpala in my as yet unpublished edition.

DAVID PINGREE.

॥ वराहमिहिरविरचिता बृहद्यात्रा ॥

श्रीमते रामानुजाय नमः ॥

यस्मिन्नुदयति विकसति कमलमिवास्तं प्रयाति संकुचति ।
सचराचरं त्रिभुवनं स जयति किरणालयः सविता ॥ १ ॥

यक्षेशमेधेन विजित्य धात्रीमित्येवमभ्युद्यमिनो नृपस्य ।
विनिघ्नतो विघ्नकरान्न पापं क्रियात्क्रमेणैव पशून् मखेषु ॥ २ ॥

उत्साहमन्त्रप्रभुशक्तियुक्तो धीमान् विनीतेन्द्रियभृत्यवर्गः ।
प्रजानुरक्तो धृतिमान् सहिष्णुर्वृद्धोपसेवी विजिगीषुरिष्टः ॥ ३ ॥

साम्वत्सरस्तस्य विनीतवेषो धीमान् स्वतन्त्राङ्गपटुः कुलीनः ।
दक्षः प्रगल्भोऽविकलो विनीतस्ताहग्विधस्तस्य पुरोहितोऽपि ॥ ४ ॥

तस्य दैवनरकारसमेतां वर्णयन्ति कवयः फलसिद्धिम् ।
तत्र केचिदवधूय नृकारं दैवमेव फलदायकमाहुः ॥ ५ ॥

लब्धव्यान्येव लभ्यते गन्तव्यान्येव गच्छति ।
प्राप्तव्यान्येव प्राप्नोति दुःखानि च सुखानि वं ॥ ६ ॥

उत्थानाच्चेद्भवेत्सिद्धिर्न कश्चित्प्राप्नुयात्फलम् ।
अहोरात्रं विचेष्टन्तो दृश्यन्ते वृत्तिकर्शिताः ॥ ७ ॥

विहङ्ग इव वधो हि(स्यात्) निपत्यार्यमनीश्वरः ।
विधानविहितोऽदेश्यो नान्येषां नात्मनः प्रभुः ॥ ८ ॥

Testimonia:

3 is quoted by Utpala on *yy* 1, 2.

Apparatus:

1b प्रयति B 2a यक्षे] यद्वृन्दे B^2 2d पश्यून् B 3a उच्छाह°B 3b पुस्थितेंत्रियमृत्यवर्गः B, भविनी over पुस्थि B^2 3d वृद्धोपजीवी—Utpala 4a विनितवेश्यो B 4d °स्तरदुविध B 7c विचिष्टंतो B 8b निपत्यरयम° B, पापापाय written above B^2

तस्माद्दैवं प्रधानं हि न कुर्यात्कर्म मानुषम् ।
निश्चेष्टमपि लोकेऽस्मिन् भजते भुक्तिरुत्तमा ॥ ९ ॥

आघातदुर्जयनयं परिभूय दैवमात्माभिमानचपलाः प्रचरन्ति येऽरीन् ।
तेषां चिरादपि कृतान्तमहापशूनां हस्तग्रहं न समुपैति जितापि लक्ष्मी ॥

तथा परे नापेक्ष्यैव दैवं धैर्यावलम्बिनः । [१० ॥
प्रत्येक्षिनः क्रियासिद्धौ केवलं जगुरुद्यमम् ॥ ११ ॥

उत्थानहीनो राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा ।
प्रधर्षनीयः शत्रूणां भुजङ्ग इव निर्विषः ॥ १२ ॥

उत्थानधीरः पुरुषो वाग्धीरानधितिष्ठति ।
उत्थानधीरं वाग्धीरा रमयन्त उपास्यन्ते ॥ १३ ॥

विधानगणनाजडः पुरुषकारसुसादरो
मनोरथपरिश्रमैर्न परिचुम्बति श्रीमुखम् ।
पराक्रमविनिश्चितैकसुनयो हि सद्यः श्रुतं
हरिर्मदसुवासितं पिबति कुंजराश्रु मधु ॥ १४ ॥

कृषिवृष्टिसमानुगा दृश्यन्ते फलसिद्धयः ।
अस्मिन्नर्थे शृणु श्लोकान् द्विपायनमुखोद्गतान् ॥ १५ ॥

न विना मानुषं दैवं दैवं वा मानुषं विना ।
नैकं निर्वर्तयत्यर्थमेकारणिरिवानलम् ॥ १६ ॥

सिद्ध्यन्ते सर्व आरम्भाः संयोगात्कर्मणोऽर्द्धयोः ।
दैवात् पुरुषकाराच्च न त्वेकस्मात् कथञ्चन ॥ १७ ॥

अनुशास्ति नरं दैवमिहास्येत्यनुशासकः ।
इह नास्य भविष्यामि कुतः फलमनीहितम् ॥ १८ ॥

Apparatus :

9b भूत्ति° B 10b ऽर्यान् B 10d समुपैयंति B 11a नपेक्ष्मैव B 12c प्रधर्मनीयः B 14d कुंजराश्वुं B 16c निर्वृत्तपत्य° B 17a सिद्धयंति B 18a अनुश्यास्ति B 18b °मिहस्येत्यनुस्यास्कं B, माहस्वे in marg. B² 18c इहानस्य B 18d फमनिहृतः B, लं written above फ B²

यत्नेन सम्पद्य मनुष्यकारं यत्नावकाशो पुरुषो निरुद्धः ।
प्रतीक्षते दैवमतं द्वितीयस्तमापदो नात्मकृताः स्पृशन्ति ॥ १९ ॥

सत्त्वार्जितं कर्मफलं सुखेन विपक्ष्यते राजसमुद्यमे[न] ।
कृच्छ्रेण शेषं महता यतोऽतो भाज्यानि मृग्याणि नृभिर्नृकारैः ॥ २० ॥

इति श्रीवराहमिहिरविरचितायां बृहद्यात्रायां
दैवपुरुषकाराध्यायः प्रथमः ॥

यात्राकालमतः परं मुनिमतान्यालोक्य संख्यापया-
(म्य)भ्युद्घुष्य पृथूक्तमक्षरगुरौ सम्पन्नमीशं भुवः ।
ज्ञाते जन्मनि तस्य यानसमयं वांछन्ति होराविद-
स्त्वज्ञातेऽप्यफलेषु नाक्षरमिव प्राहात रत्नाधलिम् ॥ १ ॥

विदिते होराराशौ स्थानबलपरिग्रहे ग्रहाणां च ।
आयुषि च परिज्ञाते शुभमशुभं वा फलं वाच्यम् ॥ २ ॥

अन्ये वदन्त्यविदिते (त्व)पि जन्मकाले
योग्यः प्रयाणसमयो मनुजेश्वराणाम् ।
प्रश्नोदयोद्भवफल(न्वित)सिद्धिभाग्य-
स्तत्त्वार्थविन्निग(द)ति स वचो वशिष्ठः ॥ ३ ॥

Testimonia:

1a quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12,31-37 (to लोक्य)
2 equals *TY* 1,4 and is quoted by Govinda on *MC* 11,1.
4 quoted by Rudra on *BJ* 8,2. 5 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12,1

Apparatus:

19a संपाद्य B 19c त्रितोय° B, द्वि written above त्रि B² 19d नात्मपदो कृताः B 20a शुभं written above फलं B² 20b विपक्ष्यते Cor. to विपच्यते B² Col. बृहज्ज्यात्रायां B

1a. मुनिमतादा° Viṣṇuśarman संखे सो वच B 1b म्युशुश्य B °मक्षरा ॥ गुरौ B संपन्नामीशं B 1c वांछति B होयंविद B 2a होराराश्यौ 2b स्थानादिबले Govinda 2d वा फलं] यातुरिह Govinda 3a अन्य B 3c °फलसिद्धिभज्य B 3d तत्वार्थ° B

अपृच्छतः पृच्छतो वा यियासोर्यस्य कस्यचित् ।
होराकेन्द्रत्रिकोणेभ्यस्तस्य विन्द्याच्छुभाशुभम् ॥ ४ ॥

दैवज्ञस्य हि दैवेन सदसत्फलवांछतः ।
अवशो गोचरं मर्त्यः सर्वः समुपनीयते ॥ ५ ॥

अश्रौषीच्च पुरा विष्णोर्ज्ञानार्थं समुपस्थितः ।
वचनं लोकनाथस्य निःसृतं मुखपङ्कजात् ॥ ६ ॥

यत्सारं पृच्छतः पुंसो ग्रहरा(श्या)श्रितं फलम् ।
तत्सारं तस्य जन्म स्याद्य(द्य)प्यन्यगृहे भवेत् ॥ ७ ॥

बुध्वा शास्त्रं यथान्यायं बलाबलविधानतः ।
यथोक्तं जातके सर्वं तथैवात्रापि चिन्तयेत् ॥ ८ ॥

तस्मान्नृपः कुसुमरत्नफलाग्रहस्तः
प्रातः प्रणम्य रवये हरिदिङ्मुखस्थः ।
होराङ्गशास्त्रकुशलान् हितकारिणश्च
संहृत्य दैवगणकान् सकृदेव पृच्छेत ॥ ९ ॥

अथ नृपतिसमीपे दैववित्पृष्टमात्रः
फलमुदयनिमित्तैस्तर्कयेच्छास्त्रदृष्ट्या ।

Testimonia :

8 quoted by Utpala on *YY* 1,2 9 quoted by Rudra on *BJ* 24, 1 9-10 quoted by Govinda on *MC*. 11,1 .

Apparatus :

4a अपृच्छतो व्यपृच्छतो वा B 4b जिज्ञासो° Rudra 4d °स्तत्र वक्तुः Rudra 5b °वांछकः B 5c गोचरान् Viṣṇuśarman 5d सर्वान् Viṣṇuśarman 6a अश्रोपिच्च B 7b ग्रहोराश्रितं B 7c तस्य तज्जनस्तद्यप्य° B, क्ष ज्ञ written above तज्ज B^2 8d तथा तदपि Utpala 9a कृष्णरत्न° B, कुसुमपुष्प° Govinda 9b प्रात्तः Govinda हरिदिष्णुखमयः B, सुम स्थः in marg. B^2 9c °कुशलानि हितकारिणश्रु B सङ्गृह्य Govinda Rudra

सदिति सदसि वाच्यं यद्यपि स्यादसत्तत्
स्फुटमपि कथनीयं भूभुजे मन्त्रिणे वा ॥ १० ॥

सुमधुरफलपुष्पक्षीरवृक्षावृतायां
चरणगतिसुखायां गोशकृत्पेयवत्याम् ।
सलिलकुसुमवत्यां स्नानिनो भद्रमूर्ध्वं
ग्रहभगणगतिज्ञः प्रादिशेत् पृच्छकस्य ॥ ११ ॥

स्तनचरणतलौष्ठाङ्गुष्ठहस्तोपराङ्गं
श्रवणवदननासागुह्यरन्ध्राणि भूपः ।
स्पृशति यदि कराग्रैर्गण्डकट्यंसकं वा
प्रवदति शुभशब्दं वाहिनी शास्ति शत्रून् ॥ १२ ॥

उदयमुदयपं वा जन्मभं जन्मपं वा
तदुपचयगृहं वा वीक्ष्य लग्ने यियासोः ।
विनिहतमरिपक्षं विद्धि शत्रोरिदं वा
यदि हिबुकसमेतं पृच्छतोऽस्तस्थितं वा ॥ १३ ॥

पार्ष्णिग्राहः पृष्ठतो भास्करस्य प्राग्यातव्यस्तिग्मरश्मेश्च यानः ।
आक्रन्दार्कात् सप्तमे यःस्थितश्च तत्तुल्यास्ते शक्तितश्चिन्तनीयाः ॥ १४ ॥

Testimonia:

13 eqvals Daivajñavallabhā 15,24 and is quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 1 and by Govinda on *MC* 11,3 15 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 1 after appendix A

Apparatus:

10c सदसि सदिति Govinda स्यात् दसतत B, स्यादनिष्टं Govinda 10d स्पृष्ट°B, स्फुट in marg. B^2 मन्त्रिणे भूभुजे Govinda 11b गोशकृत्पेनवत्यां B 11c श्नातितो B, पृछ written above B^2 12a °तलौष्टांगुप्तहस्तो सल्मरंगं B 12b °वहन° B 12d वाह्यतः B 13a जन्मभं om. B जन्मपं जन्मभं *DV* 13b °ग्रहं *DV* 13c विनिहित° B 13d यदि हिबुक°] हिबुकगृह° Govinda स्तस्थितं Govinda, सुस्थितं Viṣṇuśarman, स्वस्थितं B^2 14a पार्ष्टिग्राह B 14b प्राग /// यातव्यस्तिग्मरस्स्मिश्च B नांता written above प्राग B^2 14c आक्रन्धो र्कात् B सप्तमो यस्थ्यितश्च B

जीवज्ञार्कसितापरैः सुतसुहृद्दुश्चिक्यकलग्नायगैः
सिद्धार्थोऽरिगणान् विजित्य न चिरात् प्रष्टा समेत्यालयम् ।
लग्ने वा कुजमन्दयोः सुतगते जीवे रवौ कर्मगे
लाभे कर्मणि वा सितेन्दुसुतयोः प्रष्टुर्जयो निश्चितः ॥ १५ ॥

तस्मिन्नेव भवेद्योगे यदि शुक्रोऽष्टमाश्रितः ।
प्रष्टारमुद्यमादेव हतशक्तिर्विशस्त्यरिः ॥ १६ ॥

गुर्वर्कशशिभिः सिद्धिर्लग्नारिदशमस्थितैः ।
तद्वल्लग्नारिरन्ध्रस्थैर्जीवशुक्रदिवाकरैः ॥ १७ ॥

सचिवासिर्गुरावाये कर्मण्यसितवक्रयोः ।
चतुर्थे ज्ञेऽष्टमे चन्द्रे जायास्थे च सिते जयः ॥ १८ ॥

कर्मण्यारे रवावाये तृतीयस्थेऽर्कनन्दने ।
चन्द्रे षष्ठे विलग्नस्थैः शेषैः प्रष्टुर्ध्रुवो जयः ॥ १९ ॥

सहजेऽर्कार्किभूपुत्रैः सौम्यैर्लग्नगतैर्जयः ।
गुरौ वा लग्नगे पापैर्लाभे कर्मणि वा स्थितैः ॥ २० ॥

माहेयम(न्द)योः षष्ठे लग्ने गुरुशशाङ्कयोः ।
सितचन्द्रजयोरन्ते जयः कर्मणि तीक्ष्णगौ ॥ २१ ॥

इति योगाः शुभाः प्रोक्ताः प्रश्नकाले जयाश्रिताः ।
अशुभास्तु भवन्त्यत्र तान् प्रवक्ष्याम्यतः परम् ॥ २२ ॥

Apparatus:

15a जीवज्ञार्किसुतापरैः Viṣṇuśarman सुतसुहृद्यश्चिकलगनायगैः B 15b सिद्धार्थो B रिगणानि विजित्य B, ऽरिगणा निहत्य Viṣṇuśarman पृष्टा B, प्राप्तः Viṣṇuśarman 15c कुजमन्ययोः B, र written above न्य B[3] 15d सितेन्दुतनयौ Viṣṇuśarman पृष्टुं जीवो B, प्रश्ने जयो Viṣṇuśarman 16d हतशक्तिर्विशत्वरिः B, Corr. to हतशक्तिविभूप B[2] 20b सौम्यैरलग्न° B 20c-d पापैरलामे B 21d त्रयः B तिक्षणगौ B, in marg, चोष्ण B[2] 22b जयासतः B 22c अशुभाजे भवत्यत्र B

युद्धे भङ्गो यमेन्द्वारैर्नवमात्मजलग्नगैः ।
शशाङ्कयमयोर्लग्ने मृत्युर्भूसुतदृष्टयोः ॥ २३ ॥

सवक्रे निधने मन्दे मृत्युर्लग्ने दिवाकरे ।
चन्द्रेऽस्मिन् व्यायमृत्युस्थे ससूर्ये वा वदेद्वधम् ॥ २४ ॥

वक्रज्ञशशिभिर्द्यूने प्रष्टुर्नाशोऽपि गच्छतः ।
क्षुन्मारशत्रुवृद्धिश्च लग्ने माहेयशुक्रयोः ॥ २५ ॥

चन्द्रावनीजयोर्मूर्तौ षष्ठे शशिजशुक्रयोः ।
निधनस्थे सहस्रांशौ विज्ञेयो मन्त्रिणो वधः ॥ २६ ॥

तनयस्य वधः प्रष्टुः पापैरुदयपुत्रगैः ।
सचन्द्रे रुधिरे लग्ने भङ्गः सूर्यात्मजेक्षिते ॥ २७ ॥

द्यूननैधनगे चन्द्रे लग्नं याते दिवाकरे ।
विपर्यये वा यातस्य त्रासभङ्गवधागमः ॥ २८ ॥

द्वित्रिकेन्द्रस्थितैः पापैः सौम्यैश्च बलवर्जितैः ।
अष्टमस्थे निशानाथे प्रष्टुर्बन्धवधात्ययाः ॥ २९ ॥

कुजचन्द्रमसोर्द्यूने स्वभेदोऽर्कबुधोदये ।
तद्वन्मन्दारयोर्युद्धे भङ्गः सौम्यार्कयोस्तथा ॥ ३० ॥

Testimonia :

23-35 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 1
27c-28 quoted by Govinda on *MO* 11,5

Apparatus :

23d मृत्युर्भिंसुत° B, मृत्युर्भूपुत्र° Viṣṇuśarman 24c सचन्द्रे त्र्यायमृत्युस्थे Viṣṇuśarman, चन्द्रेऽस्मिन्त्रियामृत्युस्थे B 24d वंदे वधं B, वदेद्बुधः Viṣṇuśarman 25a शुक्रज्ञशशितद्द्यूने Viṣṇuśarman 26a चन्द्रावनिजयोः मृत्यो B, सूनौ in marg. B[2] 27 om. Viṣṇuśarman 28a द्युननैधनयोः मन्दे B 28a-b °योश्चन्द्रलग्ने Viṣṇuśarman 28b लग्ने Govinda 28c तस्यैव Viṣṇuśarman 29b सौम्यैः केन्द्राष्टवर्जितैः Viṣṇuśarman 30a °मसौ Viṣṇuśarman 30b सो मेदो B

सर्वैस्तु नवमे राजा हन्ति मन्त्रिपुरोहितान् ।
योगे ऽस्मिन्नुदये चन्द्रे सुतस्थपतिदेशिकान् ॥ ३१ ॥
अर्कार्किसुतयोर्लग्ने दृष्टयोः क्षितिसूनुना ।
चन्द्रेऽस्ते विबलैः सौम्यैः प्रष्टुः सेनापतेर्वधः ॥ ३२ ॥
निधने वक्रयमयोश्चन्द्रेऽस्ते लग्नगे रवौ ।
ज्ञे तृतीये च विक्रम्य समन्त्री हन्यते नृपः ॥ ३३ ॥
मूर्धोदयं शुभसुहृद्युतवीक्षितं वा
लग्नं शुभाश्च बलिनः शुभवर्गलग्ने ।
सिद्धिप्रदं भवति नेष्टमतोऽन्यथा त-
ज्जन्मप्रयाणफलयुक्तिभिरन्यदुह्यम् ॥ ३४ ॥
निधनहिबुकहोरासप्तमार्थेषु पापा
न शुभफलकराः स्युः पृच्छतां मानवानाम् ।
दशमभवनयुक्तेष्वेषु सौम्याः प्रशस्ताः
सदसदिदमशेषं यानकालेऽपि चिन्त्यम् ॥ ३५ ॥
इति श्रीवराहमिहिरविरचितायां बृहद्यात्रायां प्रश्नाध्यायो द्वितीयः ॥

नन्दा भद्रा विजयाश्चाथ रिक्ताः
पूर्णाश्चैताः फलमेवं विदध्युः ।
नेष्टा मध्या प्रवराश्चेति शुक्ले
कृष्णे चिन्त्यास्तिथयस्ताः प्रतीपाः ॥ १ ॥

Testimonia :

34 om. Viṣṇuśarman 35 quoted by Govinda on *MC* 11, 5. With 1 cf. *TY* 1, 9

Apparatus :

31a सर्वेऽपि Viṣṇuśarman 31a-b राजन् घ्नन्ति Viṣṇuśarman 31c ऽस्याथोदये B 32d सनृपते° Viṣṇuśarman 33c ऽपि वाक्रम्य Viṣṇuśarman 34a °विक्षि वा B, तं in marg. B[2] 34b सुभवर्गलग्नं B 34d °रन्यदूदुह्यं B 35a °मर्क्षेषु Viṣṇuśarman Govinda 35c ह्लाभभवन° B समस्ताः Govinda 35d या काले B विचिन्त्यम् Viṣṇuśarman Govinda

1c नेष्वाः मध्यः B 1d प्रसिच्याः B, ती च written above B[2], प्रतीपाः *TY*

सर्वाः शस्तास्तिथयः शुक्लपक्षे
हित्वा त्र्यंशं बहुलेऽन्त्यं च कैश्चित् ।
षष्ठ्यष्टम्योर्वसुलब्धापि याता
द्वादश्यां वा नाशमाशु प्रयाति ॥ २ ॥
प्रतिपदि फलमेके पञ्चदश्यां च नेष्टं
जगुरिदमिति तज्ज्ञैर्याप्यमेवावधार्यम् ।
किमपि किमपि नूनं तैः समीक्ष्योक्तमेत-
त्समवचनविघाते युक्तता केन चिन्त्या ॥ ३ ॥

बृहद्यात्रायां तिथिगुणाध्यायस्तृतीयः ॥

दिशि दिशि बहुलाद्याः सप्तकाः प्राक्प्रवृत्ताः
पवनदहनदिक्स्थस्तिर्यगत्युग्रदण्डः ।
सुरपतिरपि कृच्छ्रं याति तं लंघयित्वा
ननु भवति विरोधो दिक्षु दण्डैकगासु ॥ १ ॥

Testimonia :

3 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 6

1 quoted by Utpala on *YY* 5, 1, by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 2, and by Govinda on *MC* 11, 36 ; 1a दिशि दिश बहुलाद्याः quoted by Utpala on *BS* 42, 12 2a-b quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 5 2c-d quoted by Utpala on *YY* 5, 2 and by Govinda on *MC* 11,37. 3 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 4 4 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 4

Apparatus :

2a शस्ता° B 2c षष्टांष्टम्वो° B, षष्ठयष्टस्यो in marg. B[2] 3b तज्ज्ञैः वाच्यते Viṣṇuśarman 3c म्रामीक्षोक्त° B °मेवं Viṣṇuśarman 3d च्छेमवचविघाते B Col. सिंदगुणा° B

1a दिशि च हुतभुगाद्याः सप्त ताराः प्रवृत्ताः Viṣṇuśarman °द्यास्तारका सप्त लेख्याः Govinda 1b °दिकुस्त्रियंगस्त्युग्रदंडः B, °दिक्स्थं तिर्यगुद्यम्य दण्डम् Viṣṇuśarman 1d न तु B, न हि Govinda निरोधो Utpala

प्राग्द्वारिकैरनलदिङ् न विरोधमेति
शेषाः प्रदक्षिणगताः विदिशः प्रकल्प्याः ।
उलंघ्य दण्डमपि काममियान्नरेन्द्रः
शूलं विहाय यदि दिङ्मुखलग्नशुद्धिः ॥ २ ॥

ज्येष्ठायां पुरुहूतदिङ्मुखगतः प्राप्तो बलिर्बन्धनं
याम्यामाजपदे मुरश्चलितवान् यातो मुरारेर्वशम् ।
रोहिण्यां नमुचिः प्रतीच्यभिगतः पूर्तिं गतो वज्रिणा
सौम्यामर्यमदैवते च गतवान् मृत्योर्वशं शम्बरः ॥ ३ ॥

पुष्योऽथ हस्तः श्रवणः श्रविष्ठा प्राच्यादिमुख्यान्युदगश्वियुक् च ।
नैशाकरं त्वाष्ट्रमथानुराधा पौष्णं च मध्यानि तथाहुरेके ॥ ४ ॥

सर्वद्वारिकसंज्ञितानि गुरुभं हस्ताश्विमैत्राणि च
श्रेष्ठान्यैन्द्रवपौष्णविष्णुवसुभान्याद्यैः सहाष्टौ सदा ।
रौद्राजाहियमानिलानलमघाशाक्ताग्निभिर्निन्दितं
यानं त्वष्टृनिलान्तरेऽग्नियमयोः पित्र्योरजे चान्तरे ॥ ५ ॥

स्वे स्वे कर्मणि पूजितानि मुनिभिः शुद्धानि सर्वाण्यपि
त्यक्त्वार्कोदयमानले ऽरिविषयं याता दिघक्षोः शुभा ।
रोहिण्यां लिङ्गु चोत्तरेषु विजयो यातुर्विशाखासु च
त्यक्त्वा वासरपूर्वभागमवदद्गर्गोऽधिराज्यार्थिनः ॥ ६ ॥

Testimonia:

5a-b quoted by Govinda on *MO* 11, 39 6-7 quoted by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 4

Apparatus :

2b विदिशं Viṣṇuśarman 2d यदि भस्य विलग्नशुद्धिः Govinda 3a पुरुहित° B 3b मूश्चलित्वान B, मुरश्च गतवान् Viṣṇuśarman 3c नमृति B प्रतीच्चभक्तं शूर्णक्तितो B 3d °मर्यमञ्चैवते च B, °मुत्तरफल्गुनीषु Viṣṇuśarman गत्वान् B, 4a युद्धो B धनिष्ठा Viṣṇuśarman 4b °गाश्वयुक् च Viṣṇuśarman 4c वैश्याकरं B त्वाष्ट्रमखानुराधाः Viṣṇuśarman 5a सर्वद्वारग° Govinda 5b सहार्षौ B 5c °शक्ताग्नि° B 6a शुज्ञानि B, द्ध written above ज्ञ B² 6b तिविषयं Viṣṇuśarman 6c चोत्तरासु Viṣṇuśarman 6d °द्प्रगो B, °द्गार्ग्यो Viṣṇuśarman

मूलेन्द्रूरगशङ्करेष्वरिवधे यायाद्दिनार्धे विना
भृत्यर्थं पवनाश्विसूर्यगुरुभेष्वह्नोऽपरार्धे विना ।
रात्र्यादौ तु न पौष्णमैत्रशशिभत्वाष्ट्रेषु वांछन्द्युतिं
रात्रेर्मध्यमपास्य पूर्वभरणीपित्र्येषु हन्तुं पराः ॥ ७ ॥

निशान्तभागे त्रिषु वैष्णवाद्येष्वियाद्धनार्थी न पुनर्वसौ च ।
निषेधयन्त्यम्बुपसंज्ञकस्य मध्याह्नमेके सनिशान्तभागम् ॥ ८ ॥

यथेष्टवेलागमनं प्रशस्तं हस्तैन्दवोपेन्द्रसुरेज्यभेषु ।
कृत्वा प्रयाणं श्रवणे श्रियोऽर्थी विशेन्न जातुः क्षितिपः स्वसीम्नि ॥ ९ ॥

सौम्ये गत्वाध्युष्य रौद्रेऽदितीशे संप्रस्थाता बाधते शत्रुसंघान् ।
मैत्रे गत्वा पौरुहूते समुष्य मूले यायाच्छत्रुनाशाय भूपः ॥ १० ॥

हस्ते गत्वा स्वातिचित्रे समुष्य शक्राग्न्यृक्षे प्रस्थितो बाधतेऽरीन् ।
तिष्ये पौष्णे वासवे चैकरात्रं सीम्नि स्थित्वा भूतिमाप्नोति याता ॥ ११ ॥

ऋक्षे पापैः संयुतेऽन्तः प्रकोपो लक्ष्मीभ्रंशो राहुणार्केण रोगः ।
केतूल्काभ्यां पीडिते देशनाशः क्लेशः सौरे सोष्णरश्म्यात्मजे च ॥ १२ ॥

दिङ्म(र्ग)धूपपरिवेशविकम्पपांसुयुक्तेष्वथानयगदश्रमरोगपीडाः ।
भिन्ने ग्रहेण वशतामुपयाति शत्रोः सन्ध्यारात्रे शनिहते ऽजविघ्नात उक्तः ॥१३॥

जन्मादि कर्म ततो दशन्न(व)मं संघातिकं चोर्डुभागम् ।
समुदयम(ा)द्वादश(मं) श्रमविनाशसंज्ञं च त्रयोविंशम् ॥ १४ ॥

Testimonia :

9 quoted by Govinda on *MO* 11,52-53

10-11 quoted by Govinda on *MO* 11, 52-53

Apparatus :

7a मूलेंद्रोरगनांकरेश्वे B यायादिनाद्धह्निते B 7b भूत्यर्थं B 7c पौष्णमित्रशशिभे त्वाष्ट्रेषु Viṣṇuśarman चाजद्युतिं Viṣṇuśarman 7d रात्रौ मध्य° Viṣṇuśarman परान् B, सुराः Viṣṇuśarman 9b °सुरेशमेषु Govinda 9d वसेन्न Govinda क्षियतियः स्वसीस्ति B 10a शोम्ये B धुष्व B, Corr. to ध्युष्म B² 10b बाधतं B 10c पौरुरुतं B समुष्व B 10d नपः B 11a नत्वा Govinda 11b श्यक्राग्न्याक्ष्मै B, शुक्राग्न्योर्भे Govinda 12a द्वांद्यैः B, Corr. to भ्यांद्यैः B² 12d सोष्णरस्मकत्वमजे B, in marg. श्यम्यात्मजे B² 13a °विलश्रम्यषामृग्रु° B, विफंग्यंसु wr. above B²

आद्यात्तु पंचविंशं मानसमेतं नरः षड्क्षः स्यात् ।
मानवनक्षत्रो नृपतिराद्यात्तदेवाभिषेकर्क्षम् ॥ १५ ॥

नामानुरूपमेषां सदसत्फलमिष्टपापगुणदोषैः ।
जन्मर्क्षादिविशुद्धौ याता शत्रून् जयत्यचिरात् ॥ १६ ॥

जन्मभकर्माधानोदितास्तु सम्पद्विपत्कराः क्षेमाः ।
प्रत्यरिसाधकवैनाशिकाः स्युर्मित्रातिमित्रे च ॥ १७ ॥

मित्रातिमित्रसाधकसम्पदः क्षेमेषु कर्मभे यथा ।
प्राप्नोति नावशेषेष्वभिषेकपुरस्ताद्यातस्तु ॥ १८ ॥

सितसिद्धार्थकशालिप्रियङ्गुमदयन्तिकाम्बुभिः पुष्ये ।
स्नात्वा यायात् प्राचीं सौम्ये सहस्रमणितोयैः ॥ १९ ॥

गोशृङ्गाप्यनदीगिरिवल्मीकतडागमृत्समायुक्तैः ।
तोयैः स्नात्वा नृपतिर्यायाद्याम्यां दिशं हस्ते ॥ २० ॥

सरिदभ्याकुलमृद्भिः स्नात्वा (च)मैत्रे प्राग्दिशं यायात् ।
श्रवणे तु नदीसङ्गममृत्सलिलैः पश्चिमामेव ॥ २१ ॥

मधुभद्रदारुसहितैः स्नात्वा तोयैरुदक् श्रविष्ठासु ।
गोगजविषाणकोशैर्मधुघृतपूर्णैरुदक् पौष्णे ॥ २२ ॥

Testimonia :

16-17=2 cf. *TY* 1, 20

Apparatus :

15b षड्क्ष स्यात् B, in marg. षड्क्षकः पुरुषः B[2] 15d °राजःतदेशाभिषेकरक्षैः B 16a नामानुरुग्मेषां 16b सदसंगल° B 16c °विसुद्धौ B 16d शत्रुन् B 17a जन्नाभ° B 17b °दितस्तु संवद्विपत्करक्षेमा B 17c प्रयत्रटयाध° B 17d °सिकाश्रुमित्रा° B 18b संपतक्षेमषु B गथान् B 18c नावशेष्वेष्व B 18d पुरक्षयातश्रु B 19c याया B 19d सहममनि° B 20a गोश्टङ्गापनदि° B 20b °वल्मिकि° B °मृछमायुक्ते B 20d °र्यियादिज्याम्यां B, द्याम्य in marg. B[2] 21a सरिदुभकुल° B, य in marg. B[2] 21b प्रादिशं B, र्ग्दि written above B[2] 21d °मृछ° B, त्स written above B[2] पश्चिमोंमेव B 22c °कोपै° B 22d पौषणा B, ष्णे written above B[2]

उदग्वै वैश्वदेवे स्नात्वा मधुपूथिकापूर्तसलिलैः ।
नक्षत्रदेवमन्त्रैश्चाग्निं हुत्वा जयं लभते ॥ २३ ॥

अक्षतमाषाः खिन्नास्तिलसहितास्तण्डुला दधि च गव्यम् ।
वृषभपिशितं मृगस्य च पश्चानामाश्विनादीनाम् ॥ २४ ॥

रुधिरविलायनपायसभुजङ्गमांसानि शाङ्करादीनाम् ।
पित्र्ये तिलौदनं षष्टिकान्नमृक्षद्वये परतः ॥ २५ ॥

प्राश्याः प्रियङ्गुचित्राण्डजाः फलं यावकं कुलत्थाश्च ।
मधुसर्पिषी च हस्तान्मूलान्यम्बूनि सक्तवो मूलात् ॥ २६ ॥

श्रवणादीनामद्याच्छालिं शाकं बिडालमांसं च ।
आज्यं यथेष्टमांसं च सक्तवो माषसंयुक्ताः ॥ २७ ॥

प्राश्यादि घृतं तिलौदनं मत्स्याः क्षीरमिति प्रदक्षिणम् ।
अद्यान्नृपतिर्यथादिशं नक्षत्राभिहितं च सिद्धये ॥ २८ ॥

अस्वादु च्युतकचमक्षिकानुविद्धं दुर्गन्धि क्षयकृदभूरि यच्च दग्धम् ।
सुस्विन्नं मृदु रुचिरं मनोनुकूलं स्वाद्वन्नं बहु विजयाय यानकाले ॥ २९ ॥

Testimonia :

24-28 equal *YY* 7,15-20 26a-b is quoted by Govinda on *MC* 11, 84-85 29 is quoted by Śivarāja (p. 208)

Apparatus :

23a उदशेवाशुनदेवे B, शणे written above B[2] 23b °पूतैसलिलैः B 23c °दे° om. B, in marg. B[2] 23d °श्राग्नि B 24a स्त्रिला° B 24c पृषतपिश्तं B, श written above श्ट B[2] 25b शोकादिना B 25c पित्रे B 25d °मृक्षद्वयोपरजः B 26a-b °चित्रार्नजाः B 26c °सर्पिषि B 26d न्यापः शक्रथवो B 27a-b °मद्याशालिं B 27c आजं B जेघेष्टमांसं B 27d सकथवो मांषसंपृक्ताश्रु B 28a प्राच्यादि B तिल उदनं B 29a मक्षिकाकचसिकतानुविद्धं Śivarāja 29b क्षयकृ भूरि यक्षजगवम् B 29c मुखिनं B, स्वस्विन्नं Śivarāja मृदु उरं मनोनुकूलं B सुचिरं मनोनुकूलं Śivarāja 29d स्वाद्यनं B बहु च जयाय Śivarāja

गुणवति तिथावृक्षेऽनिष्टे दिवा गमनं हितं
निशि च भगणे शस्तं यानं तिथौ गुणवर्जिते ।
भतिथिगदितान् दोषान् प्राप्नोत्यत: प्रतिलोमगो
गुणमपि तयो: सम्यग्यातुर्जगाद भृगुर्मुनि: ॥ ३० ॥

बृहद्यात्रायां नक्षत्रबलाध्यायश्चतुर्थ: ॥

उदरनयनरोगश्चापदारण्यबाधा:
सवितृदिवसयाताप्यश्नुतेऽर्थक्षयं च ।
अनिलकफजरोगान् शक्तिमानान्नहानिं
सलिलजनितपीडां चाह्नि याता हिमांशो: ॥ १ ॥

ज्वलनवधविषास्टक्पित्तरुक् शत्रुपीडा-
मवनिजदिनयाता बाध्यते शत्रुसंघै: ।
अहनि सवितृसूनोर्दैन्यमाप्नोति गच्छन्
स्वजनधनवियोगं मृत्युबन्धामयांश्च ॥ २ ॥

Testimonia :

30 is cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 6

1-4b is cited by Viṣṇuśarman on *V M* 12,8 1a is cited by Utpala on *B S* 42, 12

Apparatus :

30a तथा°B निघे B 30b भगणै: B, भगुणे Viṣṇuśarman शास्त्रं यानं B, यानं शस्तं Viṣṇuśarman 30c ङतिथि B °गताद्दोशात् Viṣṇuśarman प्रतिलोमत: Viṣṇuśarman 30d सयो: B

1 M Begins श्री: हरि: ओम् । श्री: 1a °रोगोश्चा° B, रोगांश्चा M, °रोगश्च° Utpala 1b सवितुर्दिवशपातो। B व्यश्नुते B, ह्यश्नुते Viṣṇuśarman ऽर्घक्षयं Viṣṇuśarman 1c °रोगाच्छक्तिपाना° Viṣṇuśarman 2a °पित्तरुक्° om. Viṣṇuśaraman °शत्रपीडा° B post °पीडा° add °मसह्या° Viṣṇuśarman 2b °यातो° B M साद्यते Viṣṇuśarman चारिसंहै: B, घै: in marg. B[2] 2c सविभ्रुशुनो° B गन्ता M

बुधदिवसगतोऽरीन् बाधते मन्त्रशक्त्या
श्रवणसुखकथाभिं शिल्पिमित्रागमांश्च ।
क्षितिधनजयरत्नस्त्रीप्रतापप्रमोदा-
नतिबलमचिरेण स्वीकरोत्यह्नि सूरे: ॥ ३ ॥

प्रवरयुवतिशय्यावस्त्रगन्धान्नपान-
स्मरसुखधनरत्नान्यह्नि भुंक्ते सितस्य ।
अनुपचयगतोऽह्न: शस्तमप्यप्रशस्तं
शुभमुपचयसंस्थ: पापसंज्ञो विधत्ते ॥ ४ ॥

बृहद्यात्रायां वारफलाध्याय: पञ्चम: ॥

गरवणिजविष्टिपरिवर्जितानि करणानि यातुरिष्टानि ।
गरमपि कैश्चिच्छस्तं वणिजं च वणिक्क्रियास्वेव ॥ १ ॥

शिवभुजगमित्रपितृवसुजलविश्वविरिञ्चिपङ्कजप्रभवा: ।
इन्द्राग्नीन्द्रनिशाचरवरुणार्यमयोनयश्चाह्नि ॥ २ ॥

रुद्राजाहिर्बुध्न्या: पूषादस्रान्तकाग्निधातार: ।
इन्द्वदितिगुरुहरिरवित्वष्ट्रनिलाख्या: क्षणा रात्रौ ॥ ३ ॥

Testimonia :

1-6=*TY* 3, 1-6 1 Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 6 1a-b Cited by Utpala on *BS* 42, 12 2-6 Cited by Utpala on *BS* 98, 1-3 and on *YY* 5, 10 2-4 Cited by Utpala on *BS* 42, 12; on *BS* 97, 12; and on *YY* 2, 35.

Apparatus :

3a बाध्यते B 3b °कथमुखा °M° स्त्रीशिल्प° Viṣṇuśarman 3c क्षितजयवररत्न° Viṣṇuśarman °चित्रप्रमोदप्रतापा° M, °श्रीप्रभावप्रमोदा° B 3d °नरिबल° B, °नरकुल° Viṣṇuśaraman °मचीराह स्त्रि° B 4b भुंजेऽपि तस्य M 4c गता: शस्त्र° B, °गताहश्शस्त° M 4d पि धत्ते B Col. इति महायात्रायां ग्रहदिनाध्याय: पञ्चम: M

1a खर° B 1d वणिजां *TY* च] हि Viṣṇuśarman 2b °विरिंचि° *TY* 3c चन्द्रादिति° Utpala on *BS* 42, 12 3d °त्वष्ट्रनिलाक्षाक्षेणा: B, °त्वाष्ट्राण्यनिलाख्यका Utpala on *BS* 42, 12 रात्रौ] त्रौ M

अह्नः पञ्चदशांशो रात्रेश्चैवं मुहूर्त इति संज्ञा ।
स च विज्ञेयस्तज्ज्ञैश्छायायन्त्राम्बुभिर्युक्त्या ॥ ४ ॥

नक्षत्रवत् क्षणानां परिघादि तदीश्वरैः समं चिन्त्यं ।
फलमपि तदेव दृष्टं गर्गाद्यैस्तत्र च श्लोकाः ॥ ५ ॥

अहोरात्रं च सम्पूर्णं चन्द्रनक्षत्रयोजितम् ।
तन्नक्षत्रमुहूर्ताश्च समकर्मगुणाः स्मृताः ॥ ६ ॥

अष्टमेऽर्धदिवसे समे शुभो यो विरिञ्चविभुसंज्ञितः क्षणः ।
तेन यानमपहाय दक्षिणां सर्वदिक्ष्वभिजिता प्रशस्यते ॥ ७ ॥

बृहद्यात्रायां मुहूर्तगुणाध्यायः षष्ठः ॥

सत्य आह गतिकर्मकल्पहा जन्मगस्तु हिमगुर्यियासतः ।
तत्र देहनवतेऽवजायते तेन कर्मसु न साधकः स्मृतः ॥ १ ॥

तच्च तस्य बहुभिर्विशोधितं लग्नमेव सुतरां यतस्तनुः ।
तुल्यदेहनवतां प्रपद्य किं सोदयोदयमुवाच शोभनम् ॥ २ ॥

Testimonia

7=*Ty* 3, 8

Apparatus

4b रात्रे°]त्रे° B °श्चायं M 4c °तज्ज्ञै° om. Utpla on *BS* 42, 12 5a नक्षत्रवक्षनानां B, नक्षत्रवक्ष्यमाणानां Utpala on *YY* 5, 10, नक्षत्रतत्क्षणानां Utpala on *BS* 98, 1-3 5b परिपादितदिश्वटः B, परिघातादीश्वरैः Utpala on *BS* 98, 1-3 समश्चिन्त्यम् M 5d गर्गाद्यपराशरश्लोकैः Utpala on *BS* 98, 1-3 च om. Utpala on *YY* 5, 10 श्लोक B 6a तन् om. M नक्षत्राणां मुहूर्ताश्च M 7a अष्टमेन *TY* 7b विरंचि° B क्षता: B 7d प्रणश्यंते B Col. इति महायात्रायां मुहूर्तगणनाध्यायःषष्ठः M

1a सत्यवाहमति° B 1b जन्मनिस्तु M हिनगुरु°B, हिनग° M 1c-d °ते तेन कर्मसु om. M 2c °दहि° M 2c-d °नवतां प्रपद्य किं सो om. M 2d सोरभन B

अष्टवर्गपरिशोधितः शशी श्रेष्ठतां समनुवर्तते यदा ।
जन्मगोऽपि हि तदा प्रशस्यते योऽष्टवर्गशुभदः स शोभनः ॥ ३ ॥

सप्तमायदशषट्त्रिजन्मगो नेष्टदो द्विनिधनोपगैर्ग्रहैः ।
बन्धुरिःफनवपञ्चमस्थितैश्चेष्टदो यदि विलोमवेश्मगः ॥ ४ ॥

यस्य गोचरफलप्रमाणता तस्य वेधफलमिष्यते न वा ।
प्रायशो न बहुसंमतं त्विदं स्थूलमार्गफलदो हि गोचरः ॥ ५ ॥

यस्योत्सृजत्युडुपतिः पुरुषोऽपसव्यं
जन्मर्क्षमापदमुपैति स भूमिपालः ।
यायी तथेतरगृहोपगते सितादौ
यायीतरेश्वरजयो बहुळे क्षयश्च ॥ ६ ॥

होराराशावुपचयगृहे जन्मभे वा यियासो-
र्हानिर्हानावुडुगणपतौ वृद्धिरापूर्यमाणे ।
पक्षस्यादावपचयगृहे हानिरापूर्यमाणे
वृद्धिस्तूक्ता ह्रसति हिमगौ कृष्णपक्षादिसंस्थे ॥ ७ ॥

Testimonia :

3 and 6 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12,13. 5 cited by Utpala on *BJ* 9, 8. 7=*T Y* 4, 4 fn. 8-9 Cited by Viṣṇuśarman on *V M* 12, 13 10 Cited by Viṣṇuśarman on *V M* 12, 17

Apparatus :

3b श्रेष्टभां B, श्रेष्ठितां M सदा B 3b-c यदा जन्मगोऽपि हि om. M 3c प्रणश्यते B 4a °मायविरशषट्° B 4b °परैर्गृहैः B, om. M 4c-d °स्थितैः श्रेष्ठदो B 4d °वेधगः B 5a-d फलप्रमाणता to गोचरः om. M 5b मिच्यते B 5c बहुषु संमतं Utpala 6a यस्योत्सुतत्यु° M पुरुष्ये B पुरुषोऽपसव्यं Om. M 6c यायीतरग्रहगृहोपगते B, यायितनरः ग्रहगृहोपगतै M तदादौ Viṣṇuśarman 6c-d °दौ यायीतरेश्वरजयो ब° om. M 6d बहले B, ङ्गुले M, बहुवे Viṣṇu-śarman क्षणाय Viṣṇuśarman 7a-c जन्मभे to °गृहे Om. M 7a यियासोर-B 7b हानिर्हीनावु° B, उ written above वु B^2 7c पक्षस्थादा° *TY* °दापचय° B, वु written above प B^2 7d पक्षादिसंस्थे Om. M

उपचयगृहयुक्तः सव्यगः शुक्लपक्षे
शुभमभिलषमाणः सौम्यमध्यस्थितो वा ।
सखिवशिगृहयुक्तः कारकर्क्षेऽपि चेन्दु-
र्जयसुखफलदाता तत्प्रहर्तान्यथातः ॥ ८ ॥

प्रक्षीणेऽप्यनुपचयस्थितेऽपि याया-
द्विश्रब्धं यदि सखिवश्यकारकर्क्षे ।
नैवं चेदुदयगृहात् स्वजन्मभाद्वा
सम्पूर्णेऽप्युपचयगेऽपि न प्रयायात् ॥ ९ ॥

भृगुसुतबुधभिन्ने रुक् सुरेड्येन मृत्यु-
र्भयमसितकुजाभ्यां केतुना स्त्रीप्रणाशः ।
अपटुकिरणकान्तौ गच्छतः शत्रुवृद्धिः
सविकृतपरिवेषे नेत्रनाशः शशाङ्के ॥ १० ॥

इति बृहद्यात्रायां चन्द्रबलाध्यायः सप्तमः ॥ ७ ॥

द्विपदवशगाः सर्वे सिंहं विहाय चतुष्पदाः
सलिलनिलयाभक्षावश्याः सरीसृपजातयः ।
मृगपतिवशे तिष्ठन्त्येते विहाय सरीसृपान्
न कथितगृहेषूह्यं वश्यं जनव्यवहारतः ॥ १ ॥

Apparatus :

8a उपचय Om. M °करयुक्तः B, °ग्रहयुतः M 8b भिलसमाणः B, °भिवशमान Viṣṇuśarman 8c सविवशि° M, स हि वशि° Viṣṇuśarman °फल° M, °घन° Viṣṇuśarman Om. B 9a प्रदक्षिणे M 9b °द्विस्रम्भो M, °द्विस्रब्धं Viṣṇuśarman शिखि° Viṣṇuśarman 9c °दयग्रहान् M 10a °भिन्ने रुक B, °भिन्नेरुत् M °भिन्नैः रुक् Viṣṇuśarman सुरेज्येन B 10b स्ति प्रणाशः B, स्त्रीविनाशः Viṣṇuśarman 10c अपशु° Viṣṇuśarman शत्रुवृद्धौ Viṣṇuśarman 10d सविकृपरिवेशे B, सविकृतपरिवेष्टा Viṣṇuśarman त्रोरोगः M, तेन नाशं Viṣṇuśarman Col. इति om. B इति महायात्रायां चन्द्रबलाध्यायः सप्तमः M

1b °निलयावश्या भक्त्या M 1c सरिसृपा B 1d °गृहेषूर्ध्वं B जनव्य-हारतः B

स्थलजलजसरीसृपाः स्वकानां बलमभिवीक्ष्य विधेयतां भजन्ते ।
विषमगृहवशे समा द्युसंस्था निशि विषमा वशवर्तिनः समानाम् ॥ २ ॥

शीर्षोदये समभिवांछितकार्यसिद्धिः
पृष्ठोदये विफलतां बलविद्रवश्च ।
यातव्यदिङ्मुखगतस्य सुखेन सिद्धि-
र्व्यर्थश्रमो भवति दिक्प्रतिलोमलग्ने ॥ ३ ॥

शस्तं दिवा दिनबले निशि नक्तवीर्ये राशौ विपर्ययबले गमनं न शस्तम् ।
इन्द्वर्कलग्नसहितेषु गमश्चराद्येष्वन्यस्वकोभयमहीप्रतिवृद्धिदाता ॥ ४ ॥

मीनोदये प्रवसतः कुटिलः सदोषो मार्गो भवत्यकृतकार्यनिवर्तनं च ।
अन्यांशकेष्वपि झषे फलमेतदेव मीनांशकेषु च परर्क्षसमाश्रितेषु ॥ ५ ॥

रिपुनिधने रिपुनिधनं रिपुषष्ठे लग्नगे वधो यातुः ।
सत्यानुशासनमिदं वासिष्ठे नायमेकान्तः ॥ ६ ॥

शत्रोः प्रसूतिसमये यदि निधनं संयुतं ग्रहैः पापैः ।
सौम्ययुतं वा षष्ठं सदसत्फलता ततस्ताभ्याम् ॥ ७ ॥

क्लेशाद्विना फलमरिक्षयमर्थसिद्धिं
प्राप्नोति लग्नसहिते प्रवसन् स्वलग्ने ।

Testimonia

2 Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 11 3 = *TY* 5, 4 fn. 3a-b Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 14 3c-d Cited by Govinda on *MC* 11, 47 4a-b Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 14 6a-b *TY* 5, 2a-b 7 a-b=*TY* 5, 3 fn.

Apparatus :

2a °जलसरी° Viṣṇuśarman 2d षिक्षमा M समवर्तिनः समानाः Viṣṇuśarman 3a °वांचति कार्यसिद्धिं Viṣṇuśarman 3b विफलतां] ऽपि.... Viṣṇuśarman 3c यातस्य M °दिक्तनुगतस्य Govinda 3d दिक्प्रतिकूल-लग्ने M 4a शस्तो M, शस्ता Viṣṇuśarman 4b °बलिन्युदिते न शस्तः M, °बले तु गमोऽप्यनिष्टः Viṣṇuśarman 5a प्रविशतः B 5c रुषे B 5d °शवेष्वपि M 6a रिपुनैधने रिपुवधो *Ty* रिपुनिधने om. M 6b प्रागलग्ने शत्रुशत्रुमे यातुः M 6d नामयेकान्तः M 7a प्रसृति° BM 7b गृहैः B

अर्थक्षयं श्रममनर्थमतो द्वितीये
कल्याणसौख्यविभवागममाहुरेके ॥ ८ ॥
भृत्यार्थवाहनसहायजयास्तृतीये
बन्धार्थनाशभयसैन्यवधाश्चतुर्थे ।
मन्त्रोपजापविपदात्मजभेऽरिवृद्धिः
षष्ठेऽरिवित्तबलदीप्तिजयागमाश्च ॥ ९ ॥

द्यूनेऽध्ववाहनविपत्क्षुदतिश्रमार्ति-
र्बन्धो वधः परिभवो निधने रुजश्च ।
धर्मेऽर्थनाशगदकार्यविपद्भयानि
कार्यं विना बलभयं दशमे क्षयश्च ॥ १० ॥
केचिद्वदन्त्युपचयोपगृहीतमेतत्
तस्माच्छुभं दशमभे गमनं विलग्ने ।
अर्थाप्तिदीप्तिशुभसिद्धिजयाश्च लाभे
रिष्फे छलं व्ययभये विजितेऽपि भेदः ॥ ११ ॥

रोगाज्जन्मगृहोदये सुतवधोऽसिद्धिश्च तत्पञ्चमे
द्यूने क्लेशमवाप्य जन्मभवनात् प्राप्नोति पश्चात्सुखम् ।
मार्गादेव निवर्तनं नवमभे मेषूरणेऽर्थागमः
शेषर्क्षेषु यथैव लग्नभवनात्तद्वत्फलं जन्मतः ॥ १२ ॥

Testimonia :

8-11 cited by Viṣṇuśarman on *V M* 12, 12   12 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 12

Apparatus :

8d कार्यार्थसौख्य° M   9b बन्ध्वर्थ° M, गन्धार्थं Viṣṇuśarman °सैन्यलया° Viṣṇuśarman   9d षष्ठेऽरिवित्त° om. M °बल°] °जय° M °दीप्त° Viṣṇuśarman   10a °श्रमार्थी° M   10c° गतकार्य° M   10d कार्याद्विना B   11a °हीतचेतं° M   11c °सन्धिजयं च Viṣṇuśarman   11d फलं M व्यचभये M, व्ययजयौ B, व्ययभवे Viṣṇuśarman   12a रोगो B जन्महृदो° M सुतवयः M, सुतवधू° Viṣṇuśarman   12b °भवसुनात् B पश्चाजयम् M   12c मेषूरतो B, मे in marg. B²

क्षुत्तृष्णार्तिर्मार्गनाशोऽक्षिरोगः
क्लेशावाप्तिस्तिग्मगोः प्राग्विलग्ने ।
शस्ता चान्द्रे देवतार्थं स्वदेशे
कौजे पित्तव्यालशस्त्राग्निपीडा ॥ १३ ॥
बौधे तुष्टिर्वाञ्छिताप्तिर्यशश्च
जैवेऽर्थाप्तिः स्थानमानारिनाशाः ।
स्त्रीरत्नाप्तिः कार्यसिद्धिश्च शौक्रे
मान्दे बन्धव्याधिनीचावमानाः ॥ १४ ॥
सौम्योऽपि जन्मनि न यः शुभपुष्टिदाता
स्थानं न तस्य शुभदं व्रजतो विलग्ने ।
पापोऽपि यः शुभफलं प्रकरोति पुंसां
स्थानं विलग्नगतमिष्टमुशन्ति तस्य ॥ १५ ॥
अविधेयं भवनं यत् स्वजन्मलग्नर्क्षयोः प्रयातॄणाम् ।
अप्यनुकूलं लग्नं धनक्षयायासदं भवति ॥ १६ ॥
सखिवश्यतामुपेते स्वजन्मलग्नर्क्षयोर्विलग्नर्क्षे ।
अपचयकरेऽपि यातुर्जयधनमानागमाः क्षिप्रम् ॥ १७ ॥

Testimonia :

13–14=*Daivajñavallabha* 15, 26-27 and cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12,14 15-17=cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 11

Apparatus :

13b क्लेशप्राप्ति B, क्लेशस्याप्ति° *Daivajñavallabha* °स्तिग्मगौ M   13c शस्तं *Daivajñavallabha* चान्त्रे B, चन्द्रे in marg B²   14a पुष्टि° Viṣṇuśarman   14b स्थानमानो Viṣṇuśarman, स्थानलाभो *Daivajñavallabha* °दिनाशाः B, ऽरिनाशः Viṣṇuśarman *Daivajñavallabha*   14d वह्नि °*Daivajñavallabha* ख्यापिनी चाव° Viṣṇuśarman °नीचापमानाः B *Daivajñavallabha*   15a लग्नं Viṣṇuśarman   15c स्थानेन Viṣṇuśarman 15c प्राचीनोति B पुष्टि B   16b °जन्म° om. B, in marg. B²   16d धनक्षयाचैव सम्भवति M   17a सवि° M Viṣṇuśarman °वस्यता° Viṣṇuśarman 17b °जन्म° om. Viṣṇuśarman °लगनस्थे B   17c-d ऽपि यदा यातु° Viṣṇuśarman यातुन्धनमानार्थागमाः M   17d °जयधनमानगाः क्षिप्रम् Viṣṇuśarman

केचिद्वदन्ति यस्मिन् ग्रहो निरंशं करोति तल्लग्नम् ।
भवनं यातुरनिष्टं भयशोकोद्वेगदं यस्मात् ॥ १८ ॥

वृषवृश्चिककर्कटैर्नृणामनुकूलैरपि लग्नमाश्रितैः ।
गमनं प्रवदन्त्यशोभनं मुनयोऽन्यर्क्षसमाश्रितैरपि ॥ १९ ॥

वेशिर्विलग्नोपगतो यियासोर्विनापि यत्नात् कुरुते फलाप्तिम् ।
नौयानमिष्टं जलराशिलग्ने तदंशके चान्यगृहोदयेऽपि ॥ २० ॥

इति बृहद्यात्रायां लग्नबलाध्यायोऽष्टमः ॥ ८ ॥

ऊर्ध्वा तिर्यग्वानता स्याच्च होरा मुक्ता कान्ता नागतार्का क्रमेण ।
इत्येताः स्युर्जीवशर्मोपदेशो ज्ञेयो राशिर्ब्रह्मषण्डस्य पक्षे ॥ १ ॥

ऊर्ध्वा स्याद्या षट्चराद्येषु होरा भूयो भूयो मण्डले कैश्चिदुक्ता ।
राशौ राशौ प्राग्विलग्नोपयातैः द्रेक्काणैस्तु प्राह होरां वसिष्ठः ॥ २ ॥

सर्वं प्रमाणं मुनिचोदितत्वात् किं त्वत्र योज्यं दलमेव होरा ।
यस्मिन् सहस्रांशुरवस्थितोऽर्धे तिर्यङ्मुखी सा गणयेत्ततोऽन्याः ॥ ३ ॥

Testimonia :

19 *Daivajñavallabha* 15, 28 20c-d cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 15 and by Govinda on *MO* 11, 46

3-4=*Daivajñavallabhā* 15, 30-31 4 Cited by Viṣṇuśarman on *MV* 12, 14

Apparatus :

18c गमने B 20a पे. विं° M यासो B, यि in marg. B² 20c दिनराशि° Viṣṇuśarman 2od वान्य° M Govinda °शहोदयेषु M Col. इति om. B इति महायात्रयां लग्ननिश्चयो नाम अष्टमोऽध्यायः M.

1a तीर्यक्कानता B, तिर्यग्वा न राशि ता M 1b मुक्तकान्ता M 1d °ब्रह्मगुप्तस्य M 2a ऊर्ध्वाद्याष्षट्चरष्टाद्येषु M 2b मण्डलैः M 2c-d° यातैस्तैः द्रेक्काणैः प्राह M 3a सर्वाः B °नोदितत्वात् *Daivajñavallabha* 3b किं त्वत्र होराबलमेव योग्यं *Daivajñavallabha* 3d ऽन्ये M

धत्ते वांछितकार्यमूर्ध्ववदना क्लेशाद्विना लग्नगा
क्लेशायासपरिक्षयांश्च कुरुते तिर्यङ्मुखी गच्छतः ।
सैन्यभ्रंशमधोमुखी प्रकुरुते कृच्छ्राद्गृहे चागमं
सर्वाः पुष्टफलप्रदाः स्वपतिना दृष्टा न पापग्रहैः ॥ ४ ॥

ग्रहदिवसफलं यदेव यातुस्तदखिलमेव करोति तस्य होरा ।
हिमसलिलसृजो विनाह कश्चिद्युवतिसमाश्रयरत्नदेति चान्द्री ॥ ५ ॥

द्रेक्काणाकारचेष्टागुणसदृशफलं योजयेद्वृद्धिहेतो-
र्द्रेक्काणे सौम्यरूपे कुसुमफलयुते रत्नभाण्डान्विते च ।
सौम्यैर्दृष्टे जयः स्यात् प्रहरणसहिते पापदृष्टे च भङ्गः
साग्नौ दाहोऽथ बन्धः सभुजगनिगले पाशयुक्ते च यातुः ॥ ६ ॥

नृपमूर्तिर्लग्नगते द्रेक्काणे मन्त्रिणो द्वितीये च ।
वैद्यपुरोहितसाम्वत्सरास्तृतीये परे भृत्याः ॥ ७ ॥

स्थानपराक्रमचिन्ता व्यापारपराक्रमौ चमूपबलम् ।
अभ्यवहार्यं शयनासने च तत्पंचसु क्रमशः ॥ ८ ॥

Testimonia

6 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 14 7-8b and 10-14 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 24 8-18 *Daivajñavallabha* 15, 12-21 and 23

Apparatus:

4a पापैर्विना M लग्नगैः M, लग्नभात् Viṣṇuśarman 4b °क्षयंच Viṣṇuśarman सन्यध्वंस° B सैन्यध्वंस Viṣṇuśarman 4d पुष्टिफल° B पृष्टफला M, पुष्पफल° Viṣṇuśarman °प्रदाः] यदा M 5d °युवति जनाश्रयणदेति चान्द्रिम् M 6b °भांडान्युते B, °भाण्डान्विते Viṣṇuśarman वा B 6c च] ऽत्र B 6d भङ्गः Viṣṇuśarman सभुजगनिगडे B, सनिगलभुजगे Viṣṇuśarman पापायुक्ते B पापयुक्ते Viṣṇuśarman 7a °गतो M Viṣṇuśarman 7b द्रेक्काणे om. M Viṣṇuśarman 7c वैद्यः पुरत° साम्वत्सर° Viṣṇuśarman 7d परे om. B 8b °पराक्रमे चमू 8b °पबलं to 9b °राजा om. Viṣṇuśarman परतो व्यवहार-नृपसैन्ये *Daivajñavallabha* 8c शनासने B

यानासनशय्यावाहनानि दशमेऽपरेऽन्नपानानि ।
वाहनयोधाः परतस्त्रयोदशे भवति युवराजा ॥ ९ ॥

ज्ञेयं बलं प्रयातुर्मन्त्रस्य विनिश्चयश्च तत्परतः ।
परतः पञ्चदशाद्ये द्रेक्काणचतुष्टये रिपवः ॥ १० ॥

एकोनविंशके सैनिकाम्बुशयने धनानि परतोऽर्थाः ।
परतोऽस्य दण्डनेता सैम्यस्योपद्रवः परतः ॥ ११ ॥

सेनाछिंद्र तस्मात् सेनानेता भवेच्चतुर्विंशे ।
सैन्यारोग्यं सैन्यं चतुष्पदं च क्रमात् त्रितये ॥ १२ ॥

कार्यं कोशः फलसिद्ध्यस्त्रये भूमिपास्त्रये परतः ।
धर्मक्रियाथ योधार्चनं च यात्रासमाप्तिश्च ॥ १३ ॥

इत्युदयाद्या भावा द्रेक्काणैर्ये मया समुद्दिष्टाः ।
सदसत्फलमादेश्यं सदसद्युतवीक्षणात्तेषाम् ॥ १४ ॥

नवभागे तिग्मांशोर्वाहननाशो विलग्नसंप्राप्ते ।
कृच्छ्रात् स्वगृहागमनं प्रतापमृदुता च चन्द्रांशे ॥ १५ ॥

Testimonia

15-18 Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 14

Apparatus

9b °हनादीनि M परेण M, परतो *Daivajñavallabhā* ऽन्न° om. M 9d भवति] ऽपि *Daivajñavallabhā* युवराजः *Daivajñavallabhā* 10a बलं ज्ञेयं Viṣṇuśarman 10b °मैंत्रस्य B, °यंज्ञस्य M निश्चयश्च *Daivajñavallabhā* 10-c परतः om. M, ज्ञेयाः Viṣṇuśarman 11a-b °विंशतितमे सैनिकशयने *Daiva jñavallabhā* 11c ऽस्य]ऽन्न° M 11d दण्डस्यो° Viṣṇuśarman 12c सेनारोग्यं M Viṣṇuśarman *Daivajñavallabhā* 12d क्रमात्तच्च Viṣṇuśarman 13a त्रये कार्यं Viṣṇuśarman 13a-b फलसिद्धिश्च Viṣṇuśarman 13b भूभुज° *Daivajñavallabha* 13d च om. B 14b समुदिष्टाः B, विनिर्दिष्टाः M, दिष्टाः *Daivajñavallabhā* 14d सदसद्ग्रह M, सदद्युसर्ति Viṣṇuśarman 15a नवमांशे *Daivajñavallabhā* 15c स्वसद्दागमन M

कौजेऽग्निभयं बौधे मित्रप्राप्तिर्धनागमो जैवे ।
भोगविवृद्धिः शौक्रे भृत्यविनाशो रविसुतांशे ॥ १६ ॥

यदुदयति फलं ग्रहे प्रदिष्टं जनयति तस्य नवांशको विलग्ने ।
शुभभवननवांशे सहायो रिपुबलभागमुपैति यातुरत्र ॥ १७ ॥

यत् प्रोक्तं राश्युदये द्वादशभागेऽपि तत् फलं वाच्यम् ।
यच्च नवांशकविहितं त्रिंशांशस्योदये तत् स्यात् ॥ १८ ॥

इति बृहद्यात्रायां लग्नभेदाध्यायो नवमः ॥ ९ ॥

सन्तापशोकगदविघ्नकृदुद्गमेऽर्कः कल्याणमानबलहार्दिहरो द्वितीये ।
हेमान्नविद्रुममणिक्षितिदस्तृतीये वैराग्यबन्धुकलहारतिदश्चतुर्थे ॥ १ ॥
पुत्रापदं सुतगृहेऽध्वनि चार्थसिद्धिं षष्ठेऽभिवांछितफलाप्तिमरिक्षयं च ।
द्यूने कलत्रकलहं धनसंक्षयं च मृत्युं करोति निधने सविता रुजं च ॥२॥
धर्मं हिनस्ति नवमे सवितार्थदश्च हत्वा वियत्यविदितं श्रमकर्मदाता ।
रत्नागमं सुबहु लाभगतः करोति कृत्वा व्ययं व्ययगतः कुरुतेऽर्थमल्पम् ॥३॥

16b मित्राप्तिस्सद्धनागमो M, मित्राप्तिधनागमा Viṣṇuśarman 17a गृहे B, ग्रहो° M, om. *Daivajñavallabhā* °पदिष्टं M 17b नवांशके M Viṣṇuśarman 17c सहायं Viṣṇuśarman *Daivajñavallabhā* 17d °भाग उपैति B *Daivajñavallabhā* यातुरर्था M Viṣṇuśarman (,) यातुरर्थात् *Daivajña-vallabhā* after 17 *Daivajñavallabhā* adds:

शुभर्क्षे तन्नवांशे च [illegible]ति मनुजेश्वरः । शत्रुबलान्नेता साहाय्यमुपगच्छति ॥

Col: इति om. B इति महायात्रायां द्रेक्काणविनिश्चयो नाम नवमोऽध्यायः M

Testimonia

1-19 Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 25

Apparatus

Verses 1-20 (with the exception of 6c; 8c; 10d; 11a; 11d; and 12c) om. M, which has: सन्तापइत्यादि जिगीषोरित्यन्तं प्रश्नमार्गोक्तमेव 1b कल्पार्थ° B °हार्द° Viṣṇuśarman द्वितीये om. Viṣṇuśarman 1c भौमान्न° Viṣṇuśarman 2a सुतगतो Viṣṇuśarman चार्थलाभः Viṣṇuśarman 2b °क्षयाय Viṣṇuśarman. 3b हित्वा B 3c तु बहु Viṣṇuśarman 3d व्ययं om. B ऽर्थमन्यम् Viṣṇuśarman

लग्ने शशी कलहशोककरो न पूर्णः स्त्रीवाजिरत्नसुहृदात्मजदः कुटुम्बे ।
दुश्चिक्यगो युवतिरत्नधनप्रदाता बन्ध्वासिदः सुहृदि तत्क्षयदश्च कृष्णे ॥४॥

अर्थप्रदस्तनयगः सुतशोककृच्च मित्रारितां प्रकुरुते न सुखं च षष्ठे ।
अस्तेऽर्थभूयुवतिदोऽर्थविनाशदोऽणुश्चन्द्रोऽष्टमे निधनशोककरः प्रयातुः ॥ ५ ॥

प्रत्येति चाशु नवमे कुरुते च कार्यं क्षीणे क्षयो वियति वृद्धिरतोऽन्यथास्थे ।
ऐश्वर्यसौख्यधनलाभमुपैति लाभे क्लेशक्षयव्ययभयानि च रिष्फयाते ॥ ६ ॥

लग्ने विषाग्निरुधिरागमशस्त्रबाधा भिन्द्याद्बलं धनगतोऽर्थकरश्च पश्चात् ।
दुश्चिक्यगो युवतिरत्नधनाम्बराप्तिं बन्धुक्षयारिभयदो हिबुके महीजः ॥ ७ ॥

पुत्रापदं क्षितिसुतः कुरुते सुतस्थः शत्रुप्रणाशमचिरादरिगः करोति ।
अर्थक्षयारतिगदार्दनमस्तसंस्थो बन्धार्थहानिगदमृत्युभयानि मृत्यौ ॥ ८ ॥

धर्मं न साधयति धर्मगतो महीजः शस्तोऽम्बरे न शुभदः कथितोऽपरैश्च ।
लाभेऽर्थसिद्धिविभवागमदः प्रयातुर्वित्तक्षयं बहु करोति गतश्च रिष्फे ॥ ९ ॥

लग्ने कीर्तिसुखार्थबुद्धिविजयान् प्राप्नोति वित्तं धने
सोत्कण्ठं स विरागमेति सहजे कामान् लभेताखिलान् ।
पाताले शयनान्नपानविभवान् पुत्रागमं पञ्चमे
षष्ठे यात्यरिबाध्यतां शशिसुते क्लेशश्च यातुर्भवेत् ॥ १० ॥

Apparatus:

4a °शोकहरो Viṣṇuśarman 4b स्त्रीवर्जं° B 4c दुश्चित्कगो Viṣṇuśarman 4d बंध्या° B, वध्वा° Viṣṇuśarman 5a अर्थक्षयस्त्रयगतः Viṣṇuśarman °शोकृत्र B 5c-d ऽनुश्चन्द्रो B 6a गशु B, चा written above B^2, नाशु Viṣṇuśarman ऽतिकार्यं Viṣṇuśarman 6b क्षीणो व्ययं Viṣṇuśarman वृद्धिकरोऽन्यथास्थः Viṣṇuśarman 6d रिषं याते B 7b ऽर्थगतश्च Viṣṇuśarman 7c दुश्चित्कगो Viṣṇuśarman °धनाम्बप्राप्तिं B 8b °दभगः B 8c अर्थक्षयारतिग M °गदाधन° Viṣṇuśarman 8d बन्धार्थनाशभयमृत्युकरश्च Viṣṇuśarman 9b कंदतो B 9c लाभार्थ° Viṣṇuśarman 10a लगने तिसुखा° B °बुधि° B, °मित्र° Viṣṇuśarman 10b उत्कं श्चाथ सर्वराग° B, ठं written above B^2 कामिन् B कार्यं Viṣṇuśarman °खिलम् Viṣṇuśarman 10c पत्राले स्वाय° B 10d षष्ठे यात्यरिबाध्य M यात्बारिबाधितां B, तु and ध्य written above B^2

जायास्थे प्रवराङ्गनाम्बरधनप्राप्तिर्बुधेऽर्काच्च्युते
केचित् क्लेशमुशन्ति नैधनगते शंसन्ति केचिच्छुभम् ।
धर्मे धर्मविवृद्धिरम्बरगते सिद्धिर्भवेदीप्सिता
विद्यार्थाप्तिरयत्नतश्च परतो रिष्फे च वाच्यो व्ययः ॥ ११ ॥

कीर्तिर्लग्नेऽथार्थसिद्धिर्द्वितीये दुश्चिक्यस्थे क्षुच्छ्रमार्तिः सुरेज्ये ।
पातालस्थे धर्मतत्वाभिमाना कार्यं सिध्यत्यात्मजस्थेऽप्यसाध्यम् ॥ १२ ॥

षष्ठे जीवे शत्रुरायाति वश्यं केचित् प्राहुर्वश्यतां याति शत्रोः ।
विन्दन्त्यस्तेऽरिष्टयोषायशांसि मृत्यौ प्राणान् हन्त्यथान्ये जगुर्न ॥ १३ ॥

पुत्रोत्पत्तिर्धर्मसिद्धिश्च धर्मे जीवे कर्मण्यर्थसिद्धिर्यशश्च ।
लाभे कार्यं वाञ्छितं याति सिद्धिः रिष्फे प्राप्ते क्लिश्यतेऽनेकदुःखैः ॥ १४ ॥

वेश्यार्थाम्बरमाल्यभोजनसुखप्राप्तिर्विलग्ने भृगौ
लाभोऽर्थे सहजे न सीदति गतः प्राप्नोति श्रेष्ठां श्रुतिम् ।
पाताले सुहृदागमः सुतगृहे स्थानार्थमानागमः
षष्ठे शत्रुपराभवारतिशुचं स्थानेऽन्यथा तज्जगुः ॥ १५ ॥

दत्त्वा स्त्रीधनमस्तगः स्वविषयव्युच्छित्तिदो भार्गवः
कार्यं साधयतेऽष्टमेऽथ नवमे क्षिप्रं करोतीप्सितम् ।
यातुः कर्मगतः प्रभूतधनदो लाभे जयार्थप्रदो
व्यर्थं द्वादशगो व्ययं प्रकुरुते शस्तोऽपरैर्द्वादशे ॥ १६ ॥

Apparatus

11a °बुधेऽर्कच्युते M ऽर्कात्सुते Viṣṇuśarman 11b लग्नमु° Viṣṇuśarman 11d °प्तिर्यत्नतश्च B रिपे च विद्या व्ययः M 12a ऽर्थस्य Viṣṇuśarman 12b दुश्चित्कस्थे Viṣṇuśarman षुश्रमार्तिः B, क्षन् written above B^2 सुरेड्ये Viṣṇuśarman 12c सर्वदासत्तिकामा Viṣṇuśarman 12d सिध्यत्वा° B 13a वृद्धिं Viṣṇuśarman 13b शत्रुः Viṣṇuśarman 13c विन्दन्तेऽस्ते Viṣṇuśarman ऋध्ययोषा° B, रिष्ट written above B^2, ऽरिस्त्वयोषा° Viṣṇuśarman व्यश्यासि B 14a °वृद्धिश्च Viṣṇuśarman 14c कार्यं] जीवे Viṣṇuśarman वाञ्छितायाति Viṣṇuśarman 15a °वश्या° Viṣṇuśarman 15b गतः] चातः B चैषां श्रुतिः Viṣṇuśarman 15c °मानान् ययः B 15d °रतिम्पुच B छुन्येऽथातो जगुः B 16b च Viṣṇuśarman 16d द्वादशजन्मगोऽत्र कुरुते Viṣṇuśarman

बन्धं वधं चार्कसुते विलग्ने धनेऽर्थहानिं लभते शुभं च ।
शत्रोर्बलं हन्ति गतस्तृतीये चतुर्थगो बन्धुभयं परेभ्य: ॥ १७ ॥

नार्थस्य सिद्धि: सुतगेऽर्कपुत्रे रिपून् रिपुस्थे सृजयत्ययत्नात् ।
उत्साहभङ्गोऽक्षिरुजश्च दारे विषाग्निशस्त्रादिवधोऽष्टमस्थे ॥ १८ ॥

धर्मे न धर्मं लभते सुखञ्च यानावृतिं कर्मफलं च स्वस्थे ।
एकादशस्थे जयवित्तलाभान् मन्देऽन्त्यगे नार्थमुपैति याता ॥ १९ ॥

प्रायो जगु: सहजशत्रुदशायसंस्था:
पापा: शुभा: सवितृजं परिहृत्य खस्थन् ।
सर्वत्रगा: शुभफलं जनयन्ति सौम्या-
स्त्यक्त्वास्तसंस्थममरारिगुरुं जिगीषो: ॥ २० ॥

केचित् प्राहुररिव्ययास्तसहजस्थानानि हित्वा भृगु:
श्रेष्ठश्चन्द्रसुतोऽन्त्यधर्मसहजद्यूनस्थितो नेतर: ।
चन्द्रो लाभसुतार्थधर्मसहजव्योमस्थित: पूजितो
जीव: सर्वगतो मणित्थकथितो नेष्टोऽन्त्यषट्स्त्र्याश्रित: ॥ २१ ॥

एकीयपक्षेऽपि हि कैश्चिदुक्तो भृगु: शुभोऽन्त्यात्मजलाभवर्जम् ।
चन्द्रस्त्रिषष्ठायदशास्तसंस्थो बुधोऽस्तलग्नायसुहृद्व्ययस्थ: ॥ २२ ॥

इति बृहद्यात्रायां ग्रहस्थानबलाध्यायो दशम: ॥ १० ॥

Testimonia

20 Cited by Govinda on *MC* 11,56

Apparatus

17b लभते कुरुते घु गणतो B, च written above B^2 17d बन्धवधं Viṣṇuśarman 18b रिपुं Viṣṇuśarman रिपौ संप्रजयत्य Viṣṇuśarman 18c ऽर्कसुते च कामे Viṣṇuśarman 18d °शस्त्रारिवधो Viṣṇuśarman 19b न निश्रुतिं B 19c °लाभो Viṣṇuśarman 19d नाशमु° Viṣṇuśarman 20b परिदु: खस्थम् B 20d जिगीषो: M, जिगीषु: B, यियासो: Govinda 21a °रिव्यास्त°B 21d मणिथिकंदतो B, मणिन्धकथितो M °षटस्त्रियाश्रित B, °षट्स्त्रिस्थित: M 22a °दुक्ते M, °दुक्तं B 22c चन्द्रस्तु M °दशत्रिसंस्थो M 22d बुधस्तु M col. इति om. B इति महायात्रायां ग्रहभावशुद्धि: दशमोऽध्याय: M

सौम्यासौम्येष्वेतल्लग्नादिस्थेषु यत् फलं प्रोक्तम् ।
तत्समकालगतानां फलवैषम्यादनेकान्तम् ॥ १ ॥

होराविदो जगुरिदं सुतावबलो दशाधिपारिश्च ।
अशुभफलदश्चासाम्प्रतमुदये सौम्योऽपि नेष्टफल: ॥ २ ॥

साम्प्रतं शुभद: सुतौ बलान्वितो यो दशाधि(प)मित्रं च ।
पापोऽपि शुभफल: स्याच्छ्लोक: शास्त्रोदितश्चात्र ॥ ३ ॥

सौम्योऽप्यतीवचिरभाविफलो न योज्य:
पापोऽप्यसाम्प्रतफलो रिपुनिर्जितश्च ।
पाकाधिपो ऽऽत्मसदनाष्टकवर्गशुद्ध:
स्वल्पोऽफलश्च दिनभांशविधिस्तथा स्यात् ॥ ४ ॥

सौम्यं दशाधिपं लग्नसंस्थमिच्छन्ति केचिदाचार्या: ।
पापं चोपचयस्थं न विलग्ने तत्र च श्लोकौ ॥ ५ ॥

सौम्यग्रहेषु लग्नेषु शुभमेकान्तनिश्चितम् ।
पापग्रहोदये यातुरसंशयमशोभनम् ॥ ६ ॥

तस्मात् क्रूरं दशानाथं यातुर्वीर्यगुणान्वितम् ।
कुर्यादुपचयर्क्षेषु न विलग्ने कथंचन ॥ ७ ॥

तच्च विरुद्धं तेषां कथमन्यदशासु दास्यते स्वफलम् ।
एवं फलस्य नाशो व्रजति सर्वस्य फललि(ली)प्सो: ॥ ८ ॥

तस्मान्नैकान्तोऽयं जातकमवलोक्य निर्दिशेत् सदसत् ।
श्लोकौ वृत्तं भेदं प्राह मणित्थो वसिष्ठश्च ॥ ९ ॥

Apparatus

Id °नेकात्व M 2b °वब° om. M 2c-d °दस्त्विदानीमु° M 2d सौमे B 3a सांप्रतफऽद: M 3b दशावतेर्बन्धु: M 3c पि स शुभद: B 4a °प्यतितरिर° B, प्यतीव written above B^2, प्यतीतचिर° M °फलेन M 4c पाकाधिपा B M, पा written above का B^2 सुहृदनष्टक° B 4d स्वल्पोपलश्च M 5a दशाधिफललग्न° M 5d श्लोका: M 6a °ग्रहेऽष्टलग्ने M 6b °निश्चयं M 8b स फलं B 8c फलस्थाने M 8d व्रजति हि सर्वत्र M फललिप्सो: B M 9c चैमौ M 9d मनिथो वसिष्ठश्च B, वसिष्ठो मणिसश्च M

रक्षका वर्धकाश्चैव ये स्युर्जन्मनि नायकाः ।
तान् पापानपि निःशङ्को यात्रालग्नेषु योजयेत् ॥ १० ॥

शुभाशुभफला योगा जातके येऽप्युदाहृताः ।
तान् सर्वानवलोक्यैव प्रयाणेष्वपि योजयेत् ॥ ११ ॥

होरागतः स्वभवने यदि सूर्यपुत्रो मेषोपगोऽवनिसुतः स्वगृहे शशाङ्कः ।
शुक्रस्तुलाधरगतो मिथुने बुधश्च सिंहे रविर्यदि च पार्थिवजन्म विद्यात् ॥ १२ ॥

जन्मसमये शशाङ्कोदयोपचयसंस्थिता ग्रहाः केचित् ।
ते सर्वे नानाख्या क्रूराः सौम्यैः समाश्चिन्त्याः ॥ १३ ॥

यो यस्य दशमगृहगः स तस्य वश्यस्तु भवति नियमेन ।
यश्चाथ पणफरस्थः स भवति रक्षोपगस्तद्वत् ॥ १४ ॥

उपचयगृहोपयाताः परस्परं कीर्तितास्तु तानसमाः ।
आदौ प्रकीर्णकाध्याये चोदिताः कारकाश्च ॥ १५ ॥

जन्मेश्वरलग्नपयोर्यः शत्रुर्लग्नगः स सौम्योऽपि ।
कुरुते देहविपत्तिं क्रूरोऽपि शुभं तयोर्मित्रम् ॥ १६ ॥

भवेत्त यः कारकतानसंज्ञः स्वजन्मलग्नाधिपयोः शुभोऽपि ।
करोति लग्नोपगतः स यातुर्भयं विनाशं च बहुप्रकारम् ॥ १७ ॥

Tetimonia

10 Cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 31-37

Apparatus

10a रजका Viṣṇuśarman 10b यस्य जन्मनि याचकाः Viṣṇuśarman 10c पापान् पथि Viṣṇuśarman 11a योज्या M 11b तर्कें च उदाहृताः M 11c तान् यथायोग पुरुष B. 12d °र्यदि गोर्दवजन्म B in M the order of verses is: 12, 15, 13, 16-20, 14, 21 13a-b शशाङ्कदजेपि पचये B, शशाङ्कोदुपचय M 13b संस्था ग्रहाश्रये केचित् M 14a दशमसंस्थः M 14b वश्योपगश्च नियमेन M 14c यत्स्यात्पणपरसंस्थः M पताफरस्थ B, णा written above ता B^2 14d °स्तस्य B 15a-b उपचयपरस्परस्थास्तानाख्याः स प्रकीर्त्यन्ते M 15d °योऽग्रदिताः M काख्याश्च B, का written above ख्या B^2 16c देहविपत्तिं कुरुते M 16d शुभस्तयोर्जित्रम् M 17a कारकातानसंज्ञा B °संस्थः M 17d च om B

पापोऽपि लग्नोपगतो नराणां शुभप्रदः कारकतानसंज्ञः ।
तस्मात् प्रयत्नादिदमेव चिन्त्यं यियासतां कारकतानयातम् ॥ १८ ॥

एकोऽपि वक्रोपगतो नराणां शुभोऽशुभो वापि चतुष्टयस्थः ।
वर्गोऽपि वास्योदयगो विनाशं बहुप्रकारं कुरुतेऽध्वगानाम् ॥ १९ ॥

स्वसुतस्थाने सूर्यः स्त्रीजनरत्नप्रमोददो लग्ने ।
अवशेषस्थानगतो वधबन्धोद्वेगदः क्षिप्रम् ॥ २० ॥

उडुपतिरुदयं प्राप्तः सर्वस्थानोपगः प्रयातॄणाम् ।
कुरुते रिपुप्रवृद्धिं दीप्तिविनाशं विघातं च ॥ २१ ॥

स्थानेऽर्कसुतस्य कुजो लग्नस्थो रिपुविनाशजयदाता ।
शेषस्थानोपगतः क्षितिसुतो रत्नार्थनाशकरः ॥ २२ ॥

रविशशिभौमस्थानेष्वनर्थदो लग्नगः शशाङ्कसुतः ।
भृगुसुतगुरुमन्दानामभिषेकजयार्थदीप्तिकरः ॥ २३ ॥

जीवो भृगुचन्द्रमसोः स्थाने धनयोधनाशकः प्रोक्तः ।
तत्परिशेषस्थानेष्ववनिसुहृद्वित्तजयदाता ॥ २४ ॥

सौम्यस्थाने शुक्रो बलहानिकरोऽर्थदोऽरिहन्ता च ।
स्थाने परिशेषाणामनिलज्वरशत्रुकोपकरः ॥ २५ ॥

Testimonia :

19 Cited by Govinda on *MC* 11,38

Apparatus :

18b °संस्थः M 18d °याताः M 19a नृपाणां M 19d च मानं B verse 19 is numbered 18 ; 20 not numbered ; 21-30 numbered 19-28; 31 not numbered; 32-38 numbered 29-35 in B 20a स्वसुस्थाने सू M 20b स्त्रीजनरक्षप्रामोददो B, स्त्रीरत्नजयप्रमोददो M 20d बन्धुवयोद्वेगदः प्रोक्तम् M 21c-d कुरुते विवृद्धिदीप्त्योर्विनाशमाज्ञाविधातं च M 22b ऽरिप्रणाशं° M 22c-d शेषस्थानोपगतो मृगुसुतगु (cf. 23c) शकरः M (क्षितिसुतोरत्नार्थना om.) 22d क्षितिसुत° B, जः written above ति B^2 24a बुधचन्द्र° M 24b °नाशकृत् M 24d °सुहृदवित्जय° B, °सुहृद्वित्तभ्रन° M 25b °हर्दिकरो B र्थदु B 25d °मग्निज्वर° M

अर्कस्थाने मन्दो लग्नस्थः प्रीतिसौख्यलाभकरः ।
नेष्टोऽन्यस्थानस्थः प्रतापबलमानहानिकरः ॥ २६ ॥

सवितृतनयः स्वस्थानस्थो धनाङ्गविनाशकृत्
तुहिमकिरणःस्त्रीरत्नाप्तिं नरेश्वरतां रविः ।
अवनितनयः सैन्यक्षोभं प्रियश्रवणं बुधः
सुरगुरुस्थो भोगप्राप्तिं करोति जयं सितः ॥ २७ ॥

योऽस्तं यात्युदयं वा दक्षिणमार्गस्थितः सहस्रांशोः ।
कुरुते ग्रहः सलग्ने योधधनाङ्गक्षयं यातुः ॥ २८ ॥

तिग्मकरस्योत्तरतो दर्शनमायाति यो ग्रहोऽस्तं वा ।
मध्ये तु वा स लग्ने यातुः कुसुमाम्बराशनदः ॥ २९ ॥

नियतगतिद्युतिवर्णप्रमाणवैकृत्यमुच्यते विकृतिः ।
विकृतिस्थो लग्नगतो न शुभःशुभदः स्वभवनस्थः ॥ ३० ॥

याम्ये तमो ज्ञः श्रवणे रविस्तु जातो विशाखासु सितश्च पुष्ये ।
पौष्णाप्यभाग्योरगकृत्तिकासु मन्दारवागीशशिरवीन्दुजन्मा ॥ ३१ ॥

त्रिविधोत्पाताभिहतं बलवद्ग्रहपीडितं च यस्यर्क्षम् ।
यात्रायां लग्नगतं सं वर्जनीयोऽनुकूलोऽपि ॥ ३२ ॥

पाकेश्वराधिमित्रे तद्वर्गे वा विलग्नगे यातुः ।
स्वयमरिरुपैति वश्यं प्रणतशिराः सार्वभौमोऽपि ॥ ३३ ॥

Apparatus :

26b प्रीति om. M 26c नेष्टो B 26d प्रताबलवानहार्दिहर: B 27b स्थिरत्नाप्तिं B नरे स्वतां रवि हि B 27c सेन्यक्षोद्र B, भा in marg. B², सैन्यामोदं M प्रियाश्रवणं B 27d सुरगुरुल...भोग°M 28c गृह: B 28d °धनगं क्षयं B, °धनां क्षयं M 29b ग्रहस्तं B 29c मधेन M 29d कुस्मांबराणंनद: B, कुंसुमाशनाम्बुद: M 30a नियति° B 30d शुभद: शुभावस्थ: B 31a तमोजतश्श्रवणे M 31b विसाखेषु B 31c पूषाप्य° M 32a °भिहितं M 32b °वीक्षितं M 32c यात्रां लग्नत: M 32d सर्वजनीयो M 33a-b °रादिमित्रे भवने तद्वद्वि-लग्नगे M 33c °रिरुगैति B 33d °शरा: B

पाकेश्वरारिलग्ने वर्गे वा तस्य भूपतिर्गच्छन् ।
विनिहतशूरनराश्वः शत्रोरायाति वश्यत्वम् ॥ ३४ ॥

मूर्त्यर्थयोधवाहनमन्त्र्यरिमार्गनैधनमनांसि ।
कर्मागमव्ययाश्चोदयादयः कीर्तिता भावाः ॥ ३५ ॥

यात्राफलं चतुर्थे जामित्रे शत्रवः प्रमादश्च ।
शुभपापग्रहयोगाच्छुभाशुभं निर्दिशेदेषाम् ॥ ३६ ॥

सत्याचार्यस्य मते विबलः शस्तः शशी प्रयाणेषु ।
दिग्वीर्योनः केवलमिन्दुः शस्त इति जगुरन्ये ॥ ३७ ॥

यदेव यस्योदयसंस्थितस्य फलं प्रयाणे सदसत् प्रदिष्टम् ।
तदेव तस्याखिलमाहि यातुर्ग्रहस्य वर्गे च विलग्नसंस्थे ॥ ३८ ॥

इति बृहद्यात्रायामुत्सर्गापवादाध्याय एकादशः ॥ ११ ॥

व्यसनं प्राप्नो(ति) महद् व्यतिपाते निर्गतोऽथवा मृत्युम् ।
वैधृतिगमनेऽप्येवं त्र्यहस्पृशि समुपदिशन्त्येव ॥ १ ॥

नावमरात्रे यायाद्दोषस्तत्राधिमासके व्यसनम् ।
ऋत्वयनयुगस्याप्तौ न विजयकाङ्क्षी नृपः प्रवसेत् ॥ २ ॥

स्वर्क्षेशदशाधिपयोर्मित्रोदासीनशत्रुभांशभवाः ।
तत्पाकभुजश्चोक्ता विजिगीषोर्मित्रमध्यरिपवः ॥ ३ ॥

Apparatus:

34b वर्गे] भवने M 34c विहतश्रमो निराश: M 35a पूर्ण्यर्थ° M °वाह्यानि B 35c कर्मामसच्चिवा° B 36d °शेत्तेषु M 37b ऽपि बल: M 38b प्रमाने B प्रविष्टं B Col. इति om. B

इति महायात्रायां अपवाद एकादशोऽध्याय: M

Chapter 12 omitted M 1a प्राप्तो B 1c त्येवं B 1d त्रिहस्पृशि B, त्र्य written above हृ B² 3d °मध्यपा: है B, रा written above पा B²

रिक्तानिष्टदशोऽरिर्नियमाद्विजिगीषुणा समुच्छेद्यः ।
अवरोहिदशः पीड्यः कर्षयितव्यस्तथा रोही ॥ ४ ॥

न सदृशदशोऽभियोज्यः सन्धानं तेन भूपतेर्व्यासम् ।
अशुभैष्यासन्नदशः शुभैष्यपाकेन सन्दध्यात् ॥ ५ ॥

श्रेयान् विपर्यये विग्रहस्तथारोहिण्यशुभैष्यदशः ।
आसीत यदा शत्रुः शुभैष्यपाके विदूरस्थः ॥ ६ ॥

आरोहिशुभैष्यदशः पाकपतौ बल्युते च भूपालः ।
यायात्तद्विपरीतं द्वैधीभावं तु मिश्रदशः ॥ ७ ॥

रिक्तोपहतदशायां जन्मोदयनाथशत्रुपाके च ।
स्वदशेशकारकदशः संश्रयणीयो नराधिपतिः ॥ ८ ॥

उपचयकर्तुर्व्रजेद्दिशं बलवति कण्टकगे च दिक्पतौ ।
मनसापि न दिग्बलान्विते दिगधिपतौ च ललाटसंस्थिते ॥ ९ ॥

जन्मोदयपौ बलान्वितावुपचयकण्टकगौ शुभप्रदौ ।
क्रूरावपि नित्यमेव तौ सौम्यैरेव समावुदाहृतौ ॥ १० ॥

स्वदशाधिपजन्मलग्नपाः सन्ध्यार्कोपगता न शोभनाः ।
परिहृत्य सितार्कनन्दनौ मध्यास्तिग्मकराद्विनिःसृताः ॥ ११ ॥

Testimonia:

4-8 and 10 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 1 9a-b and 13 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 11 9c-d cited by Utpala on *YY* 5, 5 10a-b cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 12

Apparatus:

4a-b रिक्तारिष्टदशानिर्णयमद्वि° Viṣṇuśarman 4d कर्षैत° B, यि written above त B², कर्शयित° Viṣṇuśarman 5b °न्यय्यिम् Viṣṇuśarman 5c अशुभैश्वासन्न° B 5d शुभैश्वपाकेन B 6a विपर्यें B 6a-b ऽपि ग्रहैस्तथारोहिशुभैष्यदश Viṣṇuśarman 6b °रोहिणि शुभैस्वदशः B 6c शत्रोः Viṣṇuśarman 6d ऽपि दूरस्थः Viṣṇuśarman 7b पाणिपतौ Viṣṇuśarman 7d मित्रदशा Viṣṇuśarman 8b °मोद° illegible B 8c स्वदशेशतरेकदशा Viṣṇuśarman 8d नरेन्द्रपतिः Viṣṇuśarman 10a बलहीनौ Viṣṇuśarman on *VM* 12, 12

परस्परं सौरिकुजौ रवीन्दू त्रिकोणगौ भार्गवलोहितौ च ।
फलं यदुक्तं तदशेषमेव विनाश्य पश्चात् स्वदिशं नयन्ताम् ॥ १२ ॥

रिपुदिवसो यस्य भवेत् सौम्योऽपि स लग्नगो न शुभदाता ।
पापोऽपीष्टं जनयति मित्रं स्वदिने विलग्नस्थः ॥ १३ ॥

बलिनः कण्टकसंस्था वर्षाधिपमासदिवसहोरेशाः ।
द्विगुणशुभाशुभफलदा परतः परतो ग्रहा यातुः ॥ १४ ॥

यात्राजसिंहतुरगोपगते वरिष्ठा मध्या शनैश्चरबुधोशनसां गृहेषु ।
भानौ कुलीरझषवृश्चिकगेऽतिदीर्घा शस्तास्तु देवलमतेऽध्वनि पृष्ठतोऽर्कः ॥ १५ ॥

सकलफलददशाढ्यके प्रवरा मध्याष्टवर्गसंशुद्धौ ।
न्यूनफला तात्कालिकविलग्नतिथिदिवसकरणाद्यैः ॥ १६ ॥

उत्तमफला यात्रा त्रिकोणतुङ्गोपच(ये)षु सौम्येषु ।
मध्या स्वमित्रभवनोपगेषु नीचारिभेष्वधमा ॥ १७ ॥

मध्याधमाधमोत्तमसममध्याधोधमोत्तमोत्कृष्टा ।
मध्योत्तमा च षष्ठा यात्रा यात्राविदामिष्टा ॥ १८ ॥

Testimonia :

12 cited by Govinda on *MC* 11, 7 15 cited by Utpala on *BS* 103,60 and by Govinda on *MC* 11, 8 15a-c cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 14 18 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 12

Apparatus :

12a शुभकुजौ B 12b वा Govinda 12d पश्चाप्स्वदिशं नयतां B, प्रश्चान्नयति स्वकाष्ठाम् Govinda 13b ऽपि विलग्नगो Viṣṇuśarman शुभदानम् Viṣṇuśarman 15a शरगोपगता Utpala, Viṣṇuśarman 15b °सग्रहेषु B, °सां ग्रहेषु Govinda 15c कुलीरवृषवृश्चिकगे Govinda कुलीरशशिवृश्चिकगे Utpala ऽतिहीना Viṣṇuśarman 15d शस्ता Utpala ऽर्कें Utpala 16a सरांगलददशाढ्याके B, कल written above रांग and दोषा above दशा B² 17b °तुंगोपवेशु B 18a-b मध्यमाधमोत्तमसममध्याधमोत्कृष्टा Viṣṇuśarman 18c षोडा B, ढा written above डा B² 18d °वतामिष्टा Viṣṇuśarman

दिग्वर्गविलोमगे हते सन्ध्यार्कोपगते विदीधितौ ।
शुक्रे प्रवसन्नरेवशं याति बुधे च विलोमसंस्थिते ॥ १९ ॥

अनुलो(म)गते शशाङ्कजे शुक्रे चैवमपि व्यवस्थिते ।
यायादविशङ्कितोऽपरैः कथितोऽप्याङ्गिरसो यथेन्दुजः ॥ २० ॥

आक्रन्दसारी दिनमध्यगोऽर्कः पौरः पुरस्तादपरत्र यायी ।
आक्रन्द इन्दुर्गुरुमन्दसौम्याः पौराः स्मृता यायिन इत्यतोऽन्ये ॥ २१ ॥

यायिग्रहैर्वीर्यजयोपपन्नैः केऽरिप्रयाणं प्रवदन्ति धन्यम् ।
सत्यं तथा किं तु विशेषमाहुस्ते भूपतेः सत्फलदा जिगीषोः ॥ २२ ॥

दृष्टे साम्नां कर्मनिष्टं सुरारौ वैतालीयं पाददम्भौ च हित्वा ।
शस्तो राहुस्त्यायकर्मोपयातो यातव्यश्चासन्नतागश्च केतुः ॥ २३ ॥

साम्नां शुक्रबृहस्पती दिनकरो वक्रश्च दण्डेश्वरौ
भेदस्येन्दुजराहुकेतुरविजा दानस्य नक्तंचरः ।
अर्कादाटविकं यमा(द्) भृतबलं(स्यु)र्भार्गव(ाच्छ्रेणिकं)
ज्ञान्मन्त्वं रिपुदेशमौलबलपालक(ाभौमे)न्दुवागीश्वराः ॥ २४ ॥

यतोऽप(प)न्नदिवसकरोडुनाथयोस्ततो व्रजेद्रिपुनिधनाय पार्थिव ।
अथायनेन युगपदेकसंस्थयोर्द्युनक्तयो रविशशिनोर्व्रजेत्तदा ॥ २५ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां मिश्रकाध्यायो द्वादशः ॥ १२ ॥

Testimonia :

19 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 5 21 cited by Utpala on *YY* 1, 14

Apparatus :

19c-d प्रवसन्नश B 19d याति बुधे च] सौम्ये वापि Viṣṇuśarman 20c पयादावि° B 21d ऽन्यः B 22a यापिगृहिर्विर्य° B 22d ज्ययदिषु B 23a सम्नाहं B 23c सास्तो B °स्तियाक्रमो° B 24b रक्तंचरः B 24c भृजबलं भार्गव B 24d द्वानैर्मेतं B, न written above नै B[2] °पालकेंदुपागीश्वराः B

दक्षिणपार्श्वस्पन्दनमभिधास्ये तत्फलक्षयो वामे ।
पृथिवीलाभः शिरसि स्थानविवृद्धिर्ललाटे स्यात् ॥ १ ॥

भ्रूनासिकान्तरे प्रियसमागमो भृत्यलब्धिरक्षिणोस्तु ।
दृक्पर्यन्तेऽर्थाप्तिः पूर्वे ज्ञेयात्र चोत्कण्ठा ॥ २ ॥

योषित्सौख्यं गण्डे दृक्चरमाघश्च सङ्गरे विजयः ।
श्रवणे च हितश्रवणं नासायां प्रीतिसौख्यं च ॥ ३ ॥

अधरोत्तरौष्ठयोः प्रियसमागमविजयौ गले च भोगाप्तिः ।
अंसे भोगविवृद्धिर्बाहाविष्टेन संयोगः ॥ ४ ॥

हस्तेऽर्थाप्तिः पृष्ठे पराजयो वक्षसि स्मृतो विजयः ।
प्रीत्युत्पत्तिः पार्श्वे स्तने त्वपूर्वा विषयलब्धिः ॥ ५ ॥

कट्यां बलप्रमोदः स्थानभ्रंशः प्रकीर्तितो नाभौ ।
हस्ते कोशविवृद्धिः क्लेशो हृदये ऽर्थपर्यन्तः ॥ ६ ॥

वाहनलाभः स्फिग्यायुर्वृषणे योषिदागमः शिश्ने ।
मुष्के तनयोत्पत्तिर्वस्तावन्तःपुराभ्युदयः ॥ ७ ॥

पृष्ठत ऊर्वोर्दोषः पुरतश्चलने तु शचिवहितलब्धिः ।
प्रचलति च जानुसन्धावरिसन्धानं बलवदुक्तम् ॥ ८ ॥

देशैकदेशनाशो जंघायां स्थानलब्धिरंघ्र्युपरि ।
अध्वागमनमलाभं चरणतले स्पन्दमाने तु ॥ ९ ॥

व्रणपिटकतिलकलांछनमशकादयस्त्वेव निर्दिष्टाः(स्युः) ।
कण्डूयन नरपतेर्दक्षिणपाणौ जयायैति ॥ १० ॥

(इति) बृहद्यात्रायां देहस्पन्दनाध्यायस्त्रयोदशः ॥ १३ ॥

Apparatus :

2a घ्रूनासि° M 2b त्रृत्य° M °क्षिणसोः B, °क्षणसोः M 3a योषित-सम्पकदंडे B 3b दृक्सीमायश्च M 3d प्रीतिसामुख्यम् M 5d त्यपूर्वे B 6b स्थाभ्रंशः B 6c हंते B, आन्ते M 7a-b स्फिग्धायुवेपने B, स्फित्यायुवेवने M 7b °दागशिरामे B 8a ऊरोर्दोः M 8b °श्चलग्नेन M सचिवलब्धिश्च M 8c प्रच° om. M च om. B 8c-d जान्वोस्सम्धत्सन्धा परिसम्धानं M 9a अध्यगमनं सलामे B, अध्वागमः सलाभं M 10b °मशक° om. M Col. om. M

पृष्टव्यो दैवविदा विश्रब्धमुपह्वरे नराधिपतिः ।
रिपुनिधनप्रणिधानं प्रति भवतः किं मनः कुरुते ॥ १ ॥

ब्रूयात्स चेन्मम मनः प्रोत्सहते हर्षयेत्ततश्चैवम् ।
चित्तानुकूलता सिद्धिलक्षणं तत्र च श्लोकाः ॥ २ ॥

शुभाशुभानि सर्वाणि निमित्तानि स्युरेकतः ।
एकतश्च मनश्शुद्धिस्तद्धि शुद्धं जयावहम् ॥ ३ ॥

कियच्चिरं न लभ्येत निमित्तं गमनानुगम् ।
न त्वेव तु मनोऽनर्थं चिरेणाप्यनुमन्यते ॥ ४ ॥

निमित्तानुचरं सूक्ष्मं देहेन्द्रियमहत्तरम् ।
तेजो ह्येतच्छरीरस्थं त्रिकालफलदं नृणाम् ॥ ५ ॥

प्रीयते न मनोऽनर्थैर्नासिद्धावभिनन्दति ।
तस्मात्सर्वात्मना यातुरनुमेयं सदा मनः ॥ ६ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां चित्तशुद्धिर्नामाध्यायश्चतुर्दशः ॥ १४ ॥

यात्रार्वाक्सप्ताहाद्गुह्यकसाहायकं त्र्यहं पूर्वम् ।
त्र्यहमथ विजयस्नानं गृहयज्ञं सप्तमे दिवसे ॥ १ ॥

पक्वाममांसदधिफलकुसुमासवपायसप्रतिसरोभिः ।
मूलकभक्षैर्गन्धैर्गुग्गुलमुख्यैस्तथा धूपैः ॥ २ ॥

Testimonia :

3= *TY* 9, 6

Apparatus :

1b °मुपह्वरे B, °मुपस्वरे M 3c एकतस्तु B सनः शुद्धि° B, मनो यातु° M, मनो याति *TY* 4a क्यच्चिरं B, कश्चि in marg. B², कियच्चिन्तं M लभेतB, लभते M 4c स्वेवं B 4d °प्यनुगम्यते M 5a सुक्षमं B 5b °मनुत्तमम् M 5c ततो हेतशरीरस्थं B 5d °फलविनृणां B 6d सदा] यथा M Col. om. M

1a प्राक् M 1b °सह्राप्यमुच्यते/M 1c °स्नानात् M 1d वृहयज्ञं B, त्र्य in marg. B² 2c °भक्ष्यै° B 2d °गुंगुला° B, °गुंद्गुल° M

सांवत्सरसचिवपुरोहिताप्तपुरुषायुधीयपरिचारः ।
यायान्नगरचतुष्पथमभुक्तवस्त्रोत्तरीयाङ्गः ॥ ३ ॥

अर्धनिशायामुदयति सौम्ये वक्रेऽथवा तदंशे वा ।
दद्याद्बलिं दशस्वप्याशासु पुरोहितः क्रमशः ॥ ४ ॥

आवर्तयेत् पुरोधाः कृताञ्जलिस्तत्र रुद्रसावित्रीम् ।
कूष्माण्डमहारौहिणकुबेरहृदयान्यतः प्रपठेत् ॥ ५ ॥

द्वारत्रिकचतुष्काद्रिपुरनिष्कुटवासिनः ।
महापथनदीतीरगुहागाह्वरवासिनः ॥ ६ ॥

विश्वरूपा महासत्त्वा महात्मनो महाव्रताः ।
प्रथमाः प्रतिगृह्णीध्वमुपहारं नमोऽस्तु वः ॥ ७ ॥

सुपुत्रामात्यभृत्योऽयं सदारश्चैव पार्थिवः ।
रक्षणीयो हिते चास्य प्रयतध्वं समाहिताः ॥ ८ ॥

एवमुक्त्वा ततस्त्वर्घ्यं प्रमथेभ्यः प्रदापयेत् ।
सावित्र्याः स्थण्डिले तस्मिन् सूतस्तूपहरेद्बलिम् ॥ ९ ॥

यमेन्द्रवरुणार्थेशविष्णुपावकशूलिनाम् ।
यक्षरक्षःपिशाचानामसुराणां तथैव च ॥ १० ॥

ये स्युर्भूतगणास्तेभ्यो नमोऽस्त्वित्यनुयान्तु च ।
सन्नद्धाः स्वैः प्रहरणैररिसेनावधा इनाः ॥ ११ ॥

Apparatus :

3c-d °चक्षुश्चथभुक्त° B, ष्प written above श्च B² 4c दद्यद्वलिं B 4c-d दशस्यप्या° B, दशस्वह्या° M 5c-d कूक्ष्माण्डीमहारौहिणी° M 5d °हृदयादिसंशयतः प्रथमात् M 6a पंचत्रिच° M 6a-b °ष्कादपुरि° B, °ष्कोदुपुर° M 6d °गुह्यगमनवासिनः M 7a-b विश्वरूपा महारूपा महासत्त्वा महाव्रताः M 7c प्रतिगुरुंनिष्य° B 8a संभृत्या° M 8c हितस्यास्य M 8d सभाहिताः B 9d तस्तूप° B 11a येषु भूत° B, येस्युर्भीत° M 11b °नुयातु नः B 11c प्रकरणै° M 11d °वधायनः M

चमूसमेता अनुयान्तु पृष्ठतो विचित्रमाल्याभरणा मदोत्कटाः ।
विचित्रवस्त्रा जटिलाः किरीटिनः करालम्बोदरकुब्जवामनाः ॥ १२ ॥

निवृत्तयात्रः पुनरप्यहं हि वो विजित्य शत्रून् भवतां प्रसादतः ।
अतो विशिष्टं बहुवित्तमुत्तमं बलिं करिष्ये विधिनोपपादितम् ॥ १३ ॥

अनर्चिता ये नृपतिं सवाहनं विनाशयन्ति क्षपयन्ति वा चमून् ।
सुपूजिताः सिद्धिकरा भवन्ति ते प्रवाधकाः शत्रुगणस्य चाहवे ॥ १४ ॥

क्षणषष्ठिभागमात्रं प्रयतो नृपतिर्विसर्जयेत् प्रमथान् ।
दैवज्ञपुरोधोभ्यामावेदितमङ्गलो यायात् ॥ १५ ॥

इति बृहद्यात्रायां गुह्यकानुष्ठानोऽध्यायः पंचदशः ॥ १५ ॥

दुकूलमुक्तामणिभृन्नरेन्द्रः समन्विदैवज्ञपुरोहितोऽतः ।
स्वदेवतागारमनुप्रविश्य निवेदयेत्तत्र दिगीश्वरार्चान् ॥ १ ॥

अभ्यर्च्य मन्त्रैस्तु पुरोहितस्तानधश्च तस्यां भुवि संस्कृतायाम् ।
दर्भैस्तु कृत्वा स्तरमक्षतैश्च किरेत् समन्तात् सितसर्षपैश्च ॥ २ ॥

ब्राह्मीं सदूर्वामथ नागपुष्पीं कृत्वोपधानं शिरसि क्षितीशः ।
पूर्णान् घटान् पुष्पफलाभिधानानाशासु कुर्याच्चतुरः क्रमेण ॥ ३ ॥

Testimonia :

1-7 cited by Utpala on *BS* 47, 22

Apparatus :

12a चमूपसेनामनु° M 12c वीरागवस्त्रा M 12c-d कीटि...ना करालचोद्र-कुब्ज° B 13a निवृत्य°B पुनरस्य ह हि B 13c विचित्रं B 14a अनर्चितास्ते B 15b प्रणतो M प्रथमान् M 15c नैमित्तिकपुरोहताभ्या° M Col. इति Om. B गुह्यिका° B इति महायात्रायां गुह्यकानुष्ठानविधिः चतुर्दशोऽध्यायः M

Chapter 16 om. B 1d निवेशये° Utpala 2a मन्त्रैस्सपु° M 2c दर्भैश्च Utpala 2c-d °तैस्तां लिखेत् Utpala 3c पूर्वार्घजान् Utpala 3d दद्या° Utpala

यज्ञाग्रतो दूरमुपैति दैवमावर्त्य मन्त्रान् क्रमशस्त्रिरेतान् ।
लब्ध्वेकभुग् दक्षिणपार्श्वशायी स्वप्नं परीक्षेत यथोपदेशम् ॥ ४ ॥

नमः शम्भो त्रिनेत्राय रुद्राय परमात्मने ।
वामनाय विरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः ॥ ५ ॥

भगवन् देव देवेश शूलभृद्वृषवाहन ।
इष्टानिष्टे ममाचक्ष्व स्वप्ने सुप्तस्य शाश्वतम् ॥ ६ ॥

एकवस्त्रः कुशास्तीर्णेः सुप्तः प्रयतमानसः ।
निशान्ते पश्यति स्वप्नं शुभं वा यदि वाशुभम् ॥ ७ ॥

गतैष्यजात्यन्तरसत्त्वसङ्गैः स्वप्नेऽप्यनूके गतिजे च नित्यम् ।
यातुः प्रकोपादनिलात्मकस्य नगाद्रितुङ्गाम्बरलङ्घनानि ॥ ८ ॥

Testimonia:

5, 6, 4, and 7-32 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 15

Apparatus :

4a °मुपैतु Viṣṇuśarman, °मुदैति Utpala 4b °मात्रृत्य M मन्त्रं Utpala प्रयत° Utpala Viṣṇuśarman °त्रिरेतम् Utpala 4d स्वप्नान् निरीक्षेत Viṣṇu-śarman 5b वरदाय च Utpala, वरुणाय च Viṣṇuśarman 6b शूलिन् वृषभवाहन Viṣṇuśarman 6c इष्टानिष्टं समाचक्ष्व Utpala 6d स्वप्नस्य Utpala, सन्यस्य Viṣṇuśarman after 6 Utpala adds:

इष्टमन्त्रान् ततः स्मृत्वा शिवशक्तिपुरोगमान् ।
अभ्यर्थनं ततस्तस्य कृत्वा सुप्रयतो नृपः ॥ १ ॥

7a °वस्त्रं कुशास्तीर्णं B, °वस्त्रे कुशास्तीर्णे Utpala 7b सुप्तं B, स्वप्ने Viṣṇuśarman °मानसम् B after 7 Viṣṇuśarman adds:

आद्ये वर्षात् वत्सरार्धात् द्वितीये यामे पाको वर्षपादात् तृतीये ।
मासात् पाकः शर्वरीपश्चिमांशे सद्यः पाको गोविसर्गे च दृष्टे ॥

before 8 Viṣṇuśarman inserts:

धातुप्रकोपग्रहपाकचिन्ता दृष्टाभिचारोद्भवगुह्यकोत्थाः ।

8a °सत्त्वसङ्ग° Viṣṇuśarman 8b ह्यनूके गतिजश्च चिन्त्यं Viṣṇuśarman 8c धातु° Viṣṇuśarman °कः स्यात् Viṣṇuśarman 8d तर्वादितु° M, नागाद्रितु° Viṣṇuśarman

पित्ताधिके काञ्चनरत्नमाल्यदिवाकराग्निप्रभृतीनि पश्येत् ।
श्लेष्माधिकश्चेन्दुभशुभ्रपुष्पसरित्सरोम्भोधिविलङ्घनानि ॥ ९ ॥

जघन्यमध्यप्रथमे निशांशे प्रावृच्छरन्माधवसंज्ञते च ।
काले मरुत्पित्तकफप्रकोपात् साधारणः स्यात् फलसन्निपातः ॥ १० ॥

दशासु चोक्तं ग्रहपाकजातं चिन्ता तु दृषा तु यथा तथैव ।
बीभत्ससत्त्वाभिभवोऽभिचारो विघ्नोद्भवो गुह्यकजः प्रदिष्टः ॥ ११ ॥

अनूकचिन्ताग्रहदोषदृष्टान्यतीतकर्माणि च निष्फलानि ।
ध्रुदृष्टपूर्वाः कथिताश्च तद्वदन्यत्र लोके कथिता विशेषाः ॥ १२ ॥

प्रत्यक्षवद्भवति यः स्फुरतीव चान्तः
स्वप्नस्य तस्य नियमात् सदसत्फलाप्तिः ।
स्वप्नाः शुभाशुभकृताः फलदा नराणा-
मुद्देशमात्रमिहताननुवर्णयामि ॥ १३ ॥

स्वाङ्गप्रज्वलनं परोपगमनं शक्रध्वजालिङ्गनं
दिक्संवृत्तनरेन्द्रकन्यकतनोर्विक्षेपणं दिक्षु च ।
बन्धो वा निगले ग्रसेच्च दहनं नानाशिरोबाहुता
छत्रं वा द्विरदोऽभिषिच्य बिभृयाद्दिव्योऽथवा ब्राह्मणः ॥ १४ ॥

Apparatus

9a वित्तेऽधिके M °रक्त° M 9c °शंखशुक्ति° Viṣṇuśarman 10b प्रावृट्शर° Viṣṇuśarman, प्राविन्वरं M 10c °कोपे Viṣṇuśarman 10d °णे स्यात्खलु सन्निपाते M, °णं स्यात्फलसन्निपातः Viṣṇuśarman 11a जातं फल° Viṣṇuśarman 11b च दृष्टा च Viṣṇuśarman 11d विश्वोद्भवो M गुह्यरुजः Viṣṇuśarman 12a °गतिदोषतृष्णा° Viṣṇuśarman 12b °न्यभीक्ष° M 12c °दीर्घाः Viṣṇuśarman 12d °दनित्यपाका गदिताश्च शेषाः Viṣṇuśarman 14a छत्रध्वजा° Viṣṇuśarman 14b °नरैन्द्रकन्यचतनोर्विक्षे° M, °नरै-र्निकृत्तपतनाः प्रक्षे° Viṣṇuśarman 14c ग्रसेत Viṣṇuśarman 14d उत्रं वा M, स्रच्छत्रं Viṣṇuśarman द्विरदे M भिषच्य M

उडुपदिनकृद्दोशृङ्गाग्रस्रुताम्ब्वभिषेचनं
यदि च महिषीसिंहीव्याघ्रीगवां सुखदोहनः ।
जठरनिसृतैश्चान्त्रैर्ग्रामद्रुमादिनिवेष्टनं
विशति यदि वा सुश्लिष्टाङ्गी तनुं प्रवराङ्गना ॥ १५ ॥

मनुजहृदयमूर्ध्नां भक्षणं वा स्वदेह-
भुजगतुरगसिंहेभाजमांसादनानि ।
तृणतरुकुसुमाम्भःप्रोद्गमो वा स्वनाभौ
क्षितितनुपरिवर्तोन्मूलने वाधिराज्यम् ॥ १६ ॥

दिनकरशशितारामक्षणस्पर्शणानि
दरणमपि च मूर्ध्नः सप्त पञ्च त्रिधा वा ।
वृषभगृहनगेन्द्राश्वेभसिंहाधिरोहो
ग्रसनमुदधिभूम्योश्चाधिराज्यप्रदानि ॥ १७ ॥

विपुलरणविमर्दद्यूतवादैश्च जित्वा
पशुमृगमनुजानां लब्धिरग्र्यासनं वा ।
विडशनपरिलेपोऽगम्यनारीगमो वा
स्वमरणशिखिलाभः सस्यसन्दर्शनं च ॥ १८ ॥

सितसुरभिमनोज्ञालेपमाल्याम्बराणां
द्विजसुरगुरुराज्ञां दर्शनान्याशिषं च ।

Apparatus :

15a °दिनपगोश्शृङ्गस्नातानंघभि° Viṣṇuśarman 15b भवति यदि वा व्याघ्री-सिंहीगवां मुखदोहनं Viṣṇuśarman 15c °सृतैरान्त्रै° Viṣṇuśarman °द्रुमा-द्यभिषेचनं Viṣṇuśarman 15d वा om. Viṣṇuśarman 16a °सास्वदानस्वहृत भुजगसिंहे° Viṣṇuśarman 16c °माम्बुप्रोद्भवो Viṣṇuśarman 16d क्षितिररिपरि° Viṣṇuśarman चाधि° Viṣṇuśarman 17b दलन° Viṣṇuśarman 17c °नरैण-श्वेभ° M 17d °धिनेम्योश्चा° Viṣṇuśarman 18b पशुमनुजमृगाणां Viṣṇuśarman °रध्यापनं Viṣṇuśarman 18c विशसनपरिलोपो Viṣṇuśarman 18d स्वशरण° Viṣṇuśarman 19a सितकुसुममनोज्ञा Viṣṇuśarman °लेपलाल्य° M °म्बरस्त्री Viṣṇuśarman 19b °गुरुसुर° Viṣṇuśarman दर्शनं चाशिषश्च Viṣṇuśarman

मणिरजतसुवर्णाम्भोजपात्रेषु भुङ्क्ते
यदि दधिपरमान्नं शोणिते मज्जने वा ॥ १९ ॥

सिततुरगरथध्वजातपत्रव्यजनसरोजमणिद्विपेन्द्रलाभाः ।
अभय जय च भुंक्ष्व चेति शब्दाः परिणतराज्यफलप्रदाः प्रदिष्टाः ॥२०॥

पूर्वजन्मसु चाभ्यस्ता सत्त्वरूपा गतिस्तदा ।
(तद)नूकमिति प्रोक्तमिह पश्चात् करोति यत् ॥ २१ ॥

मुद्रादिषु यज्ञनीविषु स्त्रीसंज्ञादिषु चाङ्गनासिरुक्ता ।
लब्धे शयनेऽथ दर्पणे भृङ्गारादिषु चोद्भवः(सुत)स्य ॥ २२ ॥

कामिन्यां धनलब्धिरम्बुतरणे शोकस्य नाशो भवे-
द्वर्षो रोदितशोचितादिषु तथा दाहे विवृद्धिर्मता ।
गोशृङ्गिद्विजदेवतापितृसुहृद्भूपाश्च शंसन्ति यत्
स्वप्ने तन्नियमाद्भवत्यवितथं नेष्टं शुभं वा फलम् ॥ २३ ॥

नाभेरन्यत्र गात्रे तृणतरुकुसुमप्रोद्भवः स्नेहपानं
क्रीडायानोपभोगः खरकपिकरभव्यालरूपैश्च सत्त्वैः ।
कायस्यालेपनं वा कलुषमलमषीगोमयस्नेहपङ्कै-
र्दन्जिह्वादन्तबाहुप्रपतनमथवानर्थशोकप्रदानि ॥ २४ ॥

Apparatus

19c °पत्रेषु Viṣṇuśarman 19d मज्जतेऽसृग्घटे Viṣṇuśarman 20a °गफलध्व° Viṣṇuśarman 20c भुंक्ष्य Viṣṇuśarman 20d परिमित° M. 21-22b om. Viṣṇuśarman 21a-b चाभ्यस्तं सत्वरूपं M 22a मुद्राषदा यजननीविप्रस्त्री° M 22c सरके M च Viṣṇuśarman 22c-d मृङ्गादिषु M 22d चोभवस्य M चाङ्गासिरुक्ता Viṣṇuśarman (22b) 23a त्रैमिण्ये M °म्बुकरणे M 23b सिंहीदोहनरोदनादिषु Viṣṇuśarman °शोदिता° M ऽपि वृद्धिः स्मृता Viṣṇuśarman 23c गोलिङ्ग° Viṣṇuśarman °पितृवधूबालाश्च Viṣṇuśarman शं om. M 23d °यमान् M °तथन्नेषं M, ° तथं कष्टं Viṣṇuśarman तद्भवेत् Viṣṇuśarman 24a गात्रे M, देशे Viṣṇuśarman 24b °भोगाः Viṣṇuśarman° °करभकपि° Viṣṇuśarman 24c °जलमषीकज्जल° Viṣṇuśarman 24d °दन्तपङ्क्तिप्रपतनमपि वानर्थशोक° Viṣṇuśarman °र्थ° om. M

गीतोत्क्रीडितभूषितप्रहसितप्र(मोदिता) खेलिता-
न्यर्केन्दुध्वजतारकानिपतनं स्त्रोतोवहाया गमः ।
रज्जुच्छेदचिताप्रपातजननीगात्रप्रवेशस्तथा
स्वप्ने कांस्यविचूर्णनं च शिरसः क्लेशामयानर्थदाः ॥ २५ ॥

श्मश्रुकेशनखदैर्घ्यकल्पना वानरीविकृतनार्युपासनम् ।
रक्तवस्त्रमनुजाङ्गमर्दनं रोगमृत्युभयशोकतापदम् ॥ २६ ॥

स्थलमृगपशुकीटानूपवर्यन्यजानां
प्लवनमुदकराशौ स्याद्विवाहोत्सवो वा ।
सरसिजजतुभाण्डक्रीडनं नर्तनं वा
मलिनविवसनत्वं चाशु रोगप्रदानि ॥ २७ ॥

स्वद्रव्यनाशः सुहृदां वियोगश्छेदश्च पाण्योः कमलापहारः ।
प्रासादवेश्मादिशिरोवताराः स्वप्नेषु नेष्टा इति संप्रदिष्टाः ॥ २८ ॥

मित्रस्याप्तिः स्याद्विकोशासिलाभे वश्यं गच्छेद्भूपतेः शासनाप्तौ ।
सर्पे कर्णौ नासिकां वा प्रविष्टे तच्छेदः स्याद्वेष्टने चाशु बन्धः ॥ २९ ॥

आद्ये वर्षाद्वत्सरार्धाद्द्वितीये यामे पाको वर्षपादात्तृतीये ।
मासात्पाकः शर्वरीपश्चिमांशे सद्यः पाको गोविसर्गे च दृष्टे ॥ ३० ॥

दृष्ट्वा स्वप्नं शोभनं नेह सुप्यात् पश्चाद्दृष्टो यः स पाकं विधत्ते
शंसेदिष्टं तत्र साधुद्विजेभ्यस्ते त्वाशीभिः पूजयेयुर्नरेन्द्रम् ॥ ३१ ॥

Apparatus

25a om. Viṣṇuśarman °प्रेंखोलिता° 25b भृङ्गारुध्वजपावकाभिपतनं स्रोतोवहासो भ्रमः Viṣṇuśarman 25c °दमतिप्र° Viṣṇuśarman °नीगतप्र° M 25d कायविधूर्णनं Viṣṇuśarman शिरसः om. M 26a °दीर्घं° Viṣṇuśarman 26d °तापदा° M 27a °मृदु° Viṣṇuśarman °चर्या गजानां Viṣṇuśarman 27b °मुदयराशभ M 27c °जल° Viṣṇuśarman 27d °त्वाच्चाशु शोक° Viṣṇuśarman 28a पुत्रस्य नाशः Viṣṇuśarman 28b कलहाय नित्यम् Viṣṇuśarman 28d स्वप्नेऽप्यनिष्टा Viṣṇuśarman 29b वश्यं राजा गच्छते Viṣṇuśarman 29d तच्छेद M 30a वर्षे M 30b-d वर्षपादात् to पाको om. M 31a स्वप्ने दृष्टे शोभनेनेव विद्यात् Viṣṇuśarman 31b यस्य Viṣṇuśarman 31c तद्वक्तव्यं साधुमित्र° Viṣṇuśarman 31d चाशीर्भिर्वर्धयेयु° Viṣṇuśarman

भूयः प्रस्वपनं न चास्य कथनं गङ्गाभिषेको जपः
शान्तिः स्वस्त्ययनं निषेवणमपि प्रातर्गवाश्वत्थयोः ।
विप्रेभ्यश्च तिलान्नपानकुसुमैः पूजा यथाशक्तितः
पुण्यं भारतकीर्तनं च कथितं दुःस्वप्नविच्छित्तये ॥ ३२ ॥

इति बृहद्यात्रायां स्वप्नाध्यायः षोडशः ॥ १६ ॥

क्षीरैकतरुनगार्णवतूलनदीसङ्गमाः सरः शोष्यम् ।
गोस्थानपट्टसुरालयरुचिराः स्नानप्रदेशाः स्युः ॥ १ ॥

समगम्भीरानूषरशाड्वलभूमौ प्रदक्षिणजलायाम् ।
काष्ठारश्मिप्रमितं वास्तु लिखेत् सर्वतो भद्रम् ॥ २ ॥

सर्वैर्धान्यैस्तिलमुद्गमाषचणकातसीपरिश्लिष्टम् ।
अच्छिन्नाग्रैर्दर्भैः कुशैः स(मस्ता)त् परिस्तीर्णम् ॥ ३ ॥

रजतमणिहेमगर्भैः सक्षीरप्रवालसितसूत्रै(श्च) ।
कलशैः कालमूलैश्च शोभितद्वारं (तन्मध्ये) ॥ ४ ॥

तन्मध्ये ब्राह्मी ब्रह्मा साम दूर्वाप्रशंखपुष्पाः स्युः ।
दिङ्मुखमरत्नितुङ्गं स्थाप्यं पीनं सप्रवेष्टम् ॥ ५ ॥

तस्य ग्रहानुलोमं कालं केचिज्जगुर्निषेवेत ।
पुरोध........षाष्टिकयवपायसाहारम् ॥ ६ ॥

अभिमतदेवकृतमनाः पूर्वद्वारेण पार्थिवः प्रविशेत् ।
भद्रासनं प्रदक्षिणमध्यासित्वाथ तस्य विधिः ॥ ७ ॥

Apparatus

32a भूयोऽपि स्वपनं Viṣṇuśarman 32c विप्राणां च Viṣṇuśarman °न्नदानकु° Viṣṇuśarman Col. महायात्रायां M पञ्चदशः M

1b सरोः शोष्यं M 2c झष्टा° M 3c अच्छिन्नाग्रादर्भै° M 5d सप्रवृद्द (?) षट् M 6a ग्रहानलोम्यं M

प्रियङ्गुसिद्धर्थकनागदानगोरोचनाक्षैर्घृतैः समेतैः ।
प्रागात्मरक्षा प्रतिचक्रपूतैः स्नानोन्मुखस्यावनिपस्य कार्या ॥ ८ ॥

श्वेतस्य बभ्रोरथवा वृषस्य चर्मास्तरे व्याघ्रमृगेन्द्रयोर्वा ।
तत्स्थस्य कुर्यान्मनुजेश्वरस्य जयाभिषेकं विधिवत् पुरोधाः ॥ ९ ॥

क्रमान्महीरूप्यसुवर्णकुम्भैः क्षीरस्य दध्नो हविषश्च पूर्णैः ।
स्नायाच्च तोयैः सह सप्तमृद्भिः पश्चाच्च सर्वौषधिगन्धतोयैः ॥ १० ॥

परिजप्य महारौहिणकुष्माण्डकुवेरहृदयरुद्रगणैः ।
अभिषेचयेन्नरेन्द्रं पुरोहितोऽस्मिन् समृध्द्या च ॥ ११ ॥

द्वात्रिंशतिं षोडश वाथवाष्टौ घटप्रमाणं मुनिभिः प्रदिष्टम् ।
स्नातस्त्वलङ्कारमपास्य पूर्वं नवं विदध्याद्द्विजमन्त्रपूतम् ॥ १२ ॥

मागधबन्दिसुहृद्द्विजसूतैरभिमतवाक्कृतमङ्गलकुशलः ।
चर्मसु चोपविशेदभिषिक्तः पृषतगजेन्द्रविडालवृकाणाम् ॥ १३ ॥

गृहीतधूपाम्बरमाल्यगन्धस्त्रिर्भ्रामयित्वोपरि चौषधींश्च ।
वामेऽस्य पार्श्वेऽग्रत आस्थितो वा प्रतीपपातं जुहुयाद्धुताशम् ॥ १४ ॥

गोरोचनाहेमफलानि सर्पिर्ब्राह्मीं सदूर्वां सितसर्षपांश्च ।
आसेव्य सर्वाणि यथोपदेशं भक्त्या द्विजान् स्वस्ति च वाचयित्वा ॥१५॥

सौम्येन यायात् फलपुष्पपाणिर्द्वारेण पश्येन्न च पौरुहूतम् ।
प्रागुद्धरेद्दक्षिणपादमेवं कुर्वन्नृपः सर्वरिपून् प्रशास्ति ॥ १६ ॥

इति बृहद्यात्रायां विजयस्नानोऽध्यायः सप्तदशः ॥ ३०९ ॥ १७॥

Apparatus :

8b °नाक्षौ घृ° M 8c f. 17r of B Begins with पूतैः 9b ° योश्व M 10a °रोप्य° B 10b क्षिरस्य दग्धो M 10c तोयैश्च समस्तमृद्भिः M 11a-b °रोहिणी-कूश्माण्ड° M °कुवेर° om. M 11c °न्नृपतिं B 12a °त्रिशतं B, °त्रिंशकं M 12c स्नातो ह्य° M 12d सर्वं विदद्या° M 13b °मङ्गल इष्टम् M 13c-d °षिक्तो वृषभखगेन्द्रविलालमृगाणाम् M 14a-b °गंधे स्त्रीभ्रा° M 14c ग्रहणास्थितो M 14d प्रतिपवातं B 15a °हेमफ° om. B 15b ब्रह्मीं° M 16b पत्यन्न M 16d कुर्वन् om. M Col. इति om. B स्नानोऽध्या om. B इति महायात्रायां विजय-स्नानं षोडशोऽध्यायः M

ग्रहयज्ञमतो वक्ष्ये तत्र निमित्तानि लक्षयेद्बुधाम् ।
भङ्गो मानोनायां दिग्भ्रष्टायामसिद्धिश्च ॥ १ ॥

नगरपुरोहितदेवीसेनापतिपार्थिवक्षयं कुरुते ।
प्राग्दक्षिणापरोत्तरमध्यमभागेषु या विकला ॥ २ ॥

तत्रार्चा ताम्रमयी सवितुः पालाशिका स्रुक्समिधः ।
आ कृष्णेति च मन्त्रो रक्ता गन्धाः सहागुरुणाः ॥ ३ ॥

माषातसीतिलांश्चार्कसमुद्गचणकान् विहाय भोज्यविधिः ।
वकुलार्कागस्त्यपलाशशल्लकीकुसुमपूजा च ॥ ४ ॥

अष्टशतसंमितेभ्यो विप्रेभ्यो दक्षिणाहिताग्निभ्यः ।
देया वृषकनकमही सहस्रकिरणं (स)मुद्दिश्य ॥ ५ ॥ (सूर्यः)

न्यग्रोधात् स्रुक्समिधः स्फटिकादर्चा च शीतगोः कार्या ।
शैलेयकनखवर्ज्या गन्धाः कुसुमानि च सितानि ॥ ६ ॥

गोधूमशालियावरवण्डगोपयःपूर्वमशनमथ मन्त्रः ।
आप्यायस्वेति भवेच्चातुर्वेदाय दद्याच्च ॥ ७ ॥

मणिमुक्ताक्षौमहिरण्यसंयुतां श्वेततुल्यवत्साङ्गाम् ।
रजतशफविषाणां क्षीरिणीं च तु हिमांशुमुद्दिश्य ॥ ८ ॥ (चन्द्रः)

Testimonia :

1-2 cited by Utpala on *BS* 43, 14 3-5 cited by Utpala on *BS* 47, 29-33

Apparatus

1d द्रिगरुषाया° M 3a °मय° Utpala 3b पालाशिकी Utpala च ब्रुसमिद्धः M, समित् स्त्रुक् च Utpala 3c च om B 3c सहागरुणा M, सहागुरुणा B Utpala. 4a माया° B °तसीतिलाः श्वकं B, °तसीतिलाल्वक° Utpala, च शाडुल° M, 4b समुद्रक्षणकान् B, समुद्गलम्रगान् M, °मुद्गान् चणकान् Utpala 4c °र्कागस्ति° M 4d °शल्यकी° Utpala, °नुल्यकी° M. 5a °सस्मिते° Utpala, °म्मिते° B 5d स° Utpala 6a स्त्रीक्यमिधः B, स्रक्समिधः M 6c °नग° B 7a °नाव° B 8d तुहिनांशु BM

रक्तकरवीरसमिधो रक्ता गन्धाश्च चन्दनात् प्रतिमा ।
मन्त्रश्चाग्निर्मूर्धेत्यशनं गुडषष्टिकप्रायम् ॥ ९ ॥

ताम्रकनकप्रवालौर्णिकानि देयानि दक्षिणा चास्य ।
उद्दिश्य धरातनयं छन्दोगेभ्यो व्रतस्थेभ्यः ॥ १० ॥ मं(गलः)

मन्त्रश्चोद्बुध्यस्वेत्यादि प्रतिमा च युक्तिलोहमयी ।
स्रुक्समिधश्च मधूकादथवा चान्द्रेरपामार्गात् ॥ ११ ॥

युक्तिप्राया गन्धाः कालीयककुङ्कुमप्रियंग्वाद्याः ।
कुसुमानि माल्तीवकुलतिलकमदयन्तिकादीनि ॥ १२ ॥

भोज्यं मसुरतिलशालिमुद्गचणकादि दक्षिणा स्वच्छश्च ।
सरजतमणिर्व्रतिभ्यश्चान्द्रेराथर्वणेभ्यश्च ॥ १३ ॥ बु(धः)

अश्वत्थ्यर्जुनसमिधः कनकार्चा त्वग्निवर्जिता गन्धाः ।
पीतकुसुमानि च गुरोर्भोज्यं तिलमुद्गचणकानि ॥ १४ ॥

बह्वृग्भ्य एकवर्णं मध्यमवयसं तुरङ्गमं दद्यात् ।
शृङ्गीसुवर्णयुक्तं बृहस्पतेश्चेति गुरोर्मन्त्रः ॥ १५ ॥ बृ(हस्पतिः)

रजतार्चा मदनीया गन्धाः कुसुमानि चित्रसुरभीणि ।
पनसोदुम्बरसमिधो भोज्यं वृष्यं च भृगुसूनोः ॥ १६ ॥

अन्नात् परिस्रुताद्यो मन्त्रः स्त्रीकर्कशास्त्वलङ्काराः ।
अध्वर्युभ्यो देया द्वात्रिंशद्भ्यः तदर्हेभ्यः ॥ १७ ॥ शु(क्रः)

Apparatus :

9d °गुल° M 10d छंदोर्वेभ्यो B मं om. M 11a °स्वेत्या° om. M °ति M 11b प्रतिमास्य तु शक्ति° M 11c स्त्रीक्यमिधश्च B 12b कालेयक° M °प्रियंग्याद्वा: B 13a मसुरं तलशालि° B, मसूरतिल° M 13b/14b स्वच्छश्च to °वर्जिता om. M 13b श्वत्तरः B 14a अश्वत्थीर्जुन° B 14c च om. B 14d तिलमाषमुद्ग° B °वटकादि M 15a वहृग्भ्य B, बह्विभ्य M 15d बृहस्पतेश्वति B, बृहस्पते इति M बृ om. M 17a अन्ना M 17a-b °स्रुतो मंत्रो दक्षिणा स्त्री° B 17d °तन्येभ्यः B शु om. M

शालशमीस्रुक्समिध: शन्नो देवीति भास्करेर्मन्त्र: ।
लोहार्चा शैलेयकमुस्तकशुक्तयुत्कटा गन्धा: ॥ १८ ॥

गिरिकर्णिकातसीस्पन्दनांजनादीनि कृष्णपुष्पाणि ।
अशनानि कृष्णतिलमाषचणकनिष्पावमुख्यानि ॥ १९ ॥

प्रेष्यामतीतवयसां त्रप्वंजनसीसकृष्णलोहयुताम् ।
दद्यादुद्दिश्यार्कि वृषलीपतिवृद्धमूर्खेभ्य: ॥ २० ॥ श(नि:)

वैभीतस्रुक्समिधो राहोर्होमेऽथवा भवेद्दूर्वा ।
मन्त्रश्च कया नश्चित्रपूर्वकोऽर्चा च नागमयी ॥ २१ ॥

उद्दिश्य सैंहिकेयं महिषं प्रतिपादयेत् सुवृद्धेभ्य: ।
विप्रेभ्य इति यदन्यत् तत्सर्वं सूर्यपुत्रसमम् ॥ २२ ॥ (राहु:)

केतो: कांस्यप्रतिमा केतुं कृण्वन्न केतवे मन्त्र: ।
आरण्यकुसुमपूजा स्रुक्समिध: खदिरकुशमय्य: ॥ २३ ॥

मांसौदनमशनं ब्रह्मबन्धुवर्गस्य दक्षिणा देया ।
प्रहरणफल्गुद्रव्याणि चैवं केतुं समुद्दिश्य ॥ २४ ॥ (केतु:)

(इति) बृहद्यात्रायां ग्रहयज्ञाध्यायोऽष्टादश: ॥ ३३३ ॥

कृत्वैवं ग्रहपूजामृचा ततश्चाग्निलिङ्ग्या जुहुयात् ।
श्लोकांश्चास्मिन्नर्थे काश्यपमुनिचोदितान् वक्ष्ये ॥ १ ॥

ततोऽप्रतिरथं कृत्स्नं यात्रालिङ्गं च यद्भवेत् ।
आयुष्यमभयं चैव सर्वं चैवापराजितम् ॥ २ ॥

Apparatus :

18c लोहादर्चा M 18c-d शैलेकमुस्तकशंत्यु° B, शैल्यमुस्ताश्शुक्त्यु° M 19b °दी° om. M 19c भोज्यानि 19d °निस्याप° B, °निष्वाप° M 20a प्रेष्यमतीतवयसं M 20b रूपाञ्जनकृष्णलोहयुतं M 20d श om. M 21a वैभीतिक्य: स° B, वैभीतत्यस्रुक्स° M 21b भवेद् om. M 21c °श्च om. B 22b प्रवृद्धेभ्य: M 23a कांसा° B, कांसि° M 23d °मद्य: B 24a मांसोत्तर° M 24d चैवं om. M केतुमुद्दिश्य M Col. om. M

1c °न्नर्थे om. B 1d कश्यप° B 2d चेति पराजित: M

शर्मवर्मगणं चैव तथा स्वस्त्ययनं गणम् ।
एतान् पञ्चगणान् हुत्वा संस्थाप्याग्निं यथाविधि ॥ ३ ॥

भूत भूतेति च गणं यत्ते चन्द्रस्तथैव च ।
ऐन्द्रो गणस्तथा चान्द्रो मन्त्राशी:सूक्तमेव च ॥ ४ ॥

भूयो भूयस्तथा ज्वालां संस्पृश्याथ पुरोहित: ।
स्पृशेच्च नृपतिं मन्त्रैरुच्चैर्ब्रूयात् पुन: पुन: ॥ ५ ॥

चक्षुर्द: प्राणदश्चापि वर्चोदश्च भव प्रभो ।
अनाधृष्यतमश्चासि यथा त्वं हव्यवाहन ॥ ६ ॥

शात्रवाणां तथा राजाप्यनाधृष्यो भवत्ययम् ।
हूयमाने निमित्तानि वक्ष्याम्यहमत: परम् ॥ ७ ॥

कम्पोत्कासविजृम्भणप्रचलनस्वेदाश्रुपातक्षुधो-
द्राद्यं च पुरोधस: स्मृतिविपच्चानिष्टमन्यच्छुभम् ।
आज्यं केशपिपीलिकामलयुतं सत्त्वावलीढं च यत्
तन्नेष्टं शुभमन्यथोपकरणं द्रव्याण्यनूनानि च ॥ ८ ॥

उत्थाय स्वयमुज्ज्वलार्चिरनल: स्वाहावसाने हवि-
र्भुंक्ते देहसुख: प्रदक्षिणगति: स्निग्धो महान् संहत: ।
निर्धूम: सुरभि: स्फुलिङ्गरहितो यात्रानुलोमो मृदु-
र्मुक्तेन्दीवरकांचनद्युतिधरो यातुर्जयं शंसति ॥ ९ ॥

Testimonia

8-10 cited by Utpala on *BS* 43, 14

Apparatus :

3a शर्मखर्मगणश्चैव M 3c एकत्वं च गणान् हुत्वा M 4a भूत om. M भूनेति M 4a-b गणयत्ते M °न्द्रस्तथै° om. B 4d मात्रा श्री M 5a भूयस्ततो M 5c-d मंत्रैरेवं M 6a चक्षुर्दि: B °श्चासि B 6b वर्गेदश्च B 6c अनाधृ-ष्यतंश्चासि B °तमाश्चासि M 7b °प्यनाधृव्यो B, त्वनायुष्यो M 7c यजमाने M 8a कम्पोच्छ्वास° Utpala °प्रविञ्चित° M °वातक्षुता M, °याता: युतं B 8b गाद्रद्यं B, गात् गद्यं M स्त्वितिवि° M °मन्वत्शुभम् B 8c °वलीडं M 8d °मन्वथो° B, °मन्यतो° M च M Utpala, गा B 9b °सुख° Utpala, °सुखं M 9c सुगति: B 9d कुंदेंदीवर° B वह्नि:श्रियं यच्छति Utpala

इष्टद्रव्यघटातपत्रतुरगश्रीवृक्षशैलाकृति-
भेर्यब्दोदधिदुन्दुभीभशकटस्निग्धस्वनः पूजितः ।
नेष्टः प्रोक्तविपर्ययो हुतवहः स्निग्धोऽन्यथापीष्टदः
सव्येऽङ्गे नृपतिं दहन्नतिहितः शेषं च लोकाद्वदेत् ॥ १० ॥

इति बृहद्यात्रायामग्निलक्षणाध्याय एकोनविंशः ॥ ३४३ ॥

व्रजेद्दिगीशं हृदये निवेश्य यथेन्द्रमैन्द्यामपराश्च तद्वत् ।
सुशुक्लमाल्याम्बरभृन्नरेन्द्रो विसर्जयेद्दक्षिणपादमादौ ॥ १ ॥

सितातपत्रो मणिरत्नशोभः प्रधूयमानैः सितचामरैश्च ।
जयस्वनापूरितराजमार्गो द्विजेन्द्रमन्त्राभिविवृद्धतेजाः ॥ २ ॥

कल्याणनामसचिवाप्तजनायुधीय-
दैवज्ञविप्रजनकंचुकिमध्यसंस्थः ।
द्वात्रिंशतं समुपगम्य पदानि भूमौ
प्रागादि नागरथवाजिनरैः प्रयायात् ॥ ३ ॥

इति बृहद्यात्रायां प्रस्थानिकाध्यायो विंशतितमः ॥ ३४६ ॥

10b मेर्यम्भो° M °स्वनैः Utpala 10c °विपर्यये Utpala ऽन्यथानेष्टदः M 10d नृपतेर्दह° Utpala °न्नपि हितः M Col. इति om. B

इति महायात्रायां गृहयज्ञाध्यायः सप्तदशः M

Tetimonia

3 cited by Govinda on *MC* 11, 89 3d cited by Govinda on *MC* 11, 90

Apparatus :

1b °मैन्द्यम° M 2a घृतातपत्रो M 2a-b °शोभितो विधूयमानैः M 2d °भिविशुद्धतेजाः M 3a कल्याणनर्म° M °सचिदाप्त° B 3b °कांचिक° M 3c द्वात्रिंशकं M 3d प्रागादिताश्व रथ° M °नरैस्तु यायात् Govinda Col. इति om. B इति महायात्रायां अभिनिर्गमो नाम अष्टादशोऽध्यायः M

माभूत् प्रसङ्गादतिविस्तरोऽत्र गजाश्वपुंलक्षणदर्शनेषु ।
निमित्तमात्रं कथयाम्यतोऽहं प्रयाणकालोपयिकं नृपाणाम् ॥ १ ॥

ताम्रौष्ठताल्वुवदनाः कलविङ्कनेत्राः
स्निग्धोन्नताग्रदशनाः पृथुलायतास्याः ।
चापोन्नतायतनिगूढनिमग्नवंशा-
स्तन्वेकरोमचितकूर्मसमानकुम्भाः ॥ २ ॥

विस्तीर्णकर्णहनुनाभिललाटगुह्याः कूर्मोन्नतैर्द्विनवविंशतिभिर्नखैश्च ।
रेखात्रयोपचितवृत्तकराः सुवाला धन्याः सुगन्धिमदपुष्करमारुताश्च ॥ ३ ॥

दीर्घाङ्गुलिरक्तपुष्कराः सजलाम्भोदनिनादबृंहिणः ।
बृहदायतवृत्तकंधरा धन्या भूमिपतेर्मताङ्गजाः ॥ ४ ॥

निर्मदाभ्यधिकहीननखाङ्गान् कुब्जवामनकमेषविषाणाम् ।
दृश्यकोशफलपुष्करहीनान् श्यावनीलशवलासिततालून् ॥ ५ ॥

स्वल्पवक्त्ररुहमत्कुणखण्डान् हस्तिनीं च गजलक्षणयुक्ताम् ।
गर्भिणीं च नृपतिः परदेशं प्रापयेदतिविरूपफलास्ते ॥ ६ ॥

दन्तमूलपरिणाहदीर्घतां द्विः प्रमुच्य परतोऽस्य कल्पयेत् ।
श्यावपूतिमलरक्तदर्शनं पापसत्त्वसदृशं च पापदम् ॥ ७ ॥

पार्थिवोपकरणाकृतिं यदा चिह्नमुद्वहति कल्पिते रदे ।
श्रीजयार्थबलवृद्धयस्तदा स्निग्धशुक्लरुचिराश्च शोभनाः ॥ ८ ॥

Testimonia

1. cited by Utpala on *BY* 13, 10 2-10 equal *YY* 13, 1-9 7 cited by Utpala on *BS* 93, 1 8 cited by Utpala on *BS* 93, 7

Apparatus:

1a °स्तरो om. B 1a-b °विस्तरोरगजाश्वपंलक्षणदर्शनेषु Utpala 1b गजाश्व पुं° M, गजाश्वफु° B °दर्शनेन B 2a °तलदशनाः M कलविंग° B, कलपिङ्ग° M 3b °द्विनलविंशति° M 5a °नखांशान् M 5d श्याम° M 6a °वक्त्रकरमेष-विषाणान् M 6d °विरुद्ध° M 7b विप्रमुच्य M ऽपि Utpala 7c °मलिक्त° M 7d सर्पसत्त्व° Utpala 8a °करणाकनी M, °करणोपमं Utpala 8c श्रीबलार्थ° M 8d °शुष्क° M °रुचिरास्तु B

दक्षिणे शुभमतीव शोभनं पापमप्यतिविरूपमन्यतः ।
याप्यता भवति तद्विपर्यये विस्तरोऽन्यमुनिभिः प्रकीर्तितः ॥ ९ ॥

मूलमध्यदशनाग्रसंस्थिता देवदैत्यमनुजाः क्रमात्ततः ।
स्फीतमध्यपरिपेलवं फलं शीघ्रमध्यचिरकालसम्भवम् ॥ १० ॥

दत्तभङ्गफलमत्र दक्षिणे भूपदेशबलविद्रवप्रदम् ।
वामतः सुतपुरोहिते भयान् हन्ति साटविकदारनायकान् ॥ ११ ॥

आदिशेदुभयभङ्गदर्शनात् पार्थिवस्य सकलं कुलक्षयम् ।
सौम्यलग्नतिथिभादिभिः शुभं वर्धतेऽशुभमतोऽन्यथा भवेत् ॥ १२ ॥

क्षीरवृक्षफलपुष्पपादपेष्वापगातटविघट्टनेन वा ।
वाममध्यरदभङ्गखण्डने शत्रुनाशकृदतोऽन्यथापरम् ॥ १३ ॥

स्खलितगतिरकस्मात् त्रस्तकर्णोऽतिदीनः
श्वसिति मृदु सुदीर्घं न्यस्तहस्तः पृथिव्याम् ।
द्रुतमुकुलितदृष्टिः स्वप्नशीलो विलोमो
भयकृदहितभक्षी नैकशोऽसृच्छकृत्कृत् ॥ १४ ॥

Testimonia:

10 cited by Utpala on *BS* 93, 8 11-15 equal *BS* 93, 9-13 and *YY* 13, 10-14 14 - 15 and 13 cited by Utpala on *BS* 43, 17-18 14-15 equal *TY* 9, 9-10

Apparatus :

9b °विरुद्द° B 9d ऽस्य मुनिभिः M 10a °रदनाग्र° M 10b ततः क्रमात् M 10c पूर्ण° M °परितपलवं B, °परिपेलवाश्च M 10a-12b फलं to कुलक्षयं om. M 12d वदेत् *BS* 13a क्षीरमिष्ट° B, क्षीरमृष्ट° *BS* 13b °विघट्टितेन *BS* Utpala, °विघट्टने M ऽथ M 13c °मध्य° om. M °खंडनं BM 13d om. Utpala फलं *YY* 14a खलिगेतिर° M त्रस्तरूपो M 14b श्वसति *TY*, श्वसति M न्यस्तबाहुः M 14c द्दृ° B, om. M विलोमो om. M 14d शुत् सकृच्च B, मुतकृच्च M, सृक्शकृच्च Utpala

वल्मीकस्थाणुगुल्मक्षुपतरुमथनः स्वेच्छया हृष्टदृष्टि-
र्यायाद्यात्रानुलोमं त्वरितपदगतिर्वक्त्रमुन्नाम्य चोच्चैः ।
कक्षासन्नाहकाले जनयति च मुहुः शीकरं बृंहितं वा
तत्कालं वा मदाप्तिर्जयकृदथ रदं वेष्टयन् दक्षिणं च ॥ १५ ॥

इति बृहद्यात्रायां गजलक्षणेङ्गिताध्याय एकविंशतिः ॥ ३६० ॥

आवर्तसत्त्वद्युतिवर्णजातियानस्वराज्ञादिगुणोपपन्नाः ।
संक्षेपतोऽश्वा विजयाय राज्ञामावर्तलेशोपनयो यतोऽयम् ॥ १ ॥

अश्रुपातहनुगण्डहृद्गलप्रोथशङ्खकटिवस्तिजानुषु ।
मुष्कनाभिककुदे तथा गुदे सव्यकुक्षिचरणेषु चाशुभाः ॥ २ ॥

ये प्रपानगलकर्णसंस्थिताः पृष्ठमध्यनयनोपरिस्थिताः ।
ओष्ठवक्त्रिभुजकुक्षिपार्श्वगास्ते ललाटसहिताः सुशोभनाः ॥ ३ ॥

वालावकिरणहेषितधूमज्वालादि चोद्यमे लक्ष्यम् ।
तुरगाणामत्रार्याः प्रकीर्तिता विष्णुगुप्तकृताः ॥ ४ ॥

तत्रोत्सर्गेणासनपश्चिमभागाश्रये ज्वलनमेषाम् ।
नेष्टमितरत्र शस्तं वामेतरपार्श्वयोस्तद्वत् ॥ ५ ॥

15a °गुन्म° M °क्षुत° M, °तृण° *TY* °रुमथ° om. B 15b °मुन्नम्य B M *YY* 15c कक्ष्या M *BS* Utpala सुमहच्छीकरं M *YY TY* बृंहते *TY* 15d तत्काले *BS* मदाप्तौ *YY TY*, मभाप्तो M °णश्च M, °णं वा Utpala Col: इति om. B इति महायात्रायां हस्ति(स्ती) ङ्गितविधिः एकोनविंशोऽध्यायः M

Testimonia :

5 cited by Utpala on *BS* 92, 1

Apparatus

1a आवर्त्ति° B 1a-b °जातिषु यातुः M 1d °मावर्ति° B 2a अश्रुवात° M 2b °द्गले प्रोतशङ्खकरि° M 2c गुदेऽथवा M 3a प्रनाल° M 3c उष्टसक्ति° B, ओष्टवक्ति° M 4a °विकरण° B 4b °ज्वालाभिवोद्यमे M 4c-d °मंत्रर्याः प्रक्षिप्ता B 4d °गुप्ताकृताः B, गुप्तकराः M 5a °र्गासन्ने B, °र्गेणाघः M 5b °मेवम् Utpala 5d °स्तद्यत् B

सममन्यत् पदकेसरपुच्छेषु ज्वलनदहनकणधूमाः ।
राष्ट्रभयरोगसम्भ्रमसपत्नचक्रापमर्दकराः ॥ ६ ॥

प्राक्फलतुल्यं पृष्ठे जघने वालेषु चैव निर्दिष्टम् ।
अन्तःपुरप्रकोपो मेढ्रज्वलने सधूमे वा ॥ ७ ॥

नित्यं च वालकिरणे दाहज्वालास्फुलिङ्गकणधूमाः ।
स्कन्धासनांसदेशे वधाय बन्धाय च रणेषु ॥ ८ ॥

वक्षोक्षिललाटभुजेष्वश्वानां हेषतां च वदनेभ्यः ।
ज्वालोत्पत्तिर्जयदा धूमोत्पत्तिः स्वामिनोऽभावाय ॥ ९ ॥

नासापुटाश्रुपातप्रोथशिरोलोचनेषु रजनीषु ।
विजयाय प्रज्वलनं ताम्रासितहरितशवलानाम् ॥ १० ॥

विजयाय सर्वैदेव हि सुशुक्लशुकवर्णयोर्ज्वलनमेषु ।
एवं च यथासम्भवमन्येष्वपि वाहनेषु फलम् ॥ ११ ॥

इष्टानिष्टव्यंजकमतः परं हेषितं समवधार्यम् ।
तच्च प्रसारिताचलशिरोधरोद्भूतमिष्टफलम् ॥ १२ ॥

ग्रासान्तर्वक्त्राणामुच्चैः स्निग्धानुनादि गम्भीरम् ।
द्विजपूर्णभाजनेष्टद्रव्यसगन्धसुरमूलैः ॥ १३ ॥

Testimonia:

6-11 cited by Utpala on *BS* 92, 4 12-14 cited by Utpala on *BS* 92, 9

Apparatus :

6a सम्मध्यवादकेसर° M 6c °यशोकस° Utpala 6d °सत्न° B, प in marg. B[2], °सवर° M °वक्ता° Utpala °वमर्द° M, °पमर्दन° B 8b °लिङ्गश्चवधूमाः M, °लिङ्गानाम् Utpala 8d वधाय]धूमा Utpala 9a °क्षि° om. M 9b त्वश्वानां Utpala हेषिते M हेषितं Utpala च om. B 9d °त्पत्तिस्त्वभावाय M Utpala 10a °शुघात° B, °श्रुपाथ° M 10b °लोचने च Utpala 11a सर्वभैव M 11b °शुक° om. M °वर्णज्वलन° M °मेतेषु B 11d वाहने B 12b हेषितं Utpala समाधार्य M 12c तत्र B चलितप्रसारित° Utpala 13a °न्त-वक्त्रा° BM 13d °सगन्धि° Utpala °सूरमूलेव M

खलिनान्नपानवर्मस्वाम्युपकरणाभिनन्दिता चैषाम् ।
सर्वार्थसिद्धये स्याद्दक्षिणपार्श्वं विलोकयताम् ॥ १४ ॥
सन्ध्यासु दीप्तदिङ्मुखसम्भ्रमगाढप्रनष्टनिद्राश्च ।
हेषन्तो भयजनना वधबन्धपराजयकराश्च ॥ १५ ॥
वक्रीकृतवालधयो दक्षिणपार्श्वानुशायिनो नेष्टाः ।
वामचरणैः क्षितितलं घ्नन्तो ज्ञेयाः प्रवासाय ॥ १६ ॥
सजृम्भणं पृष्ठविधूननं च वालप्रकारस्त्वसकृल्लिलिक्षोः ।
पादेन पादाकलनं प्रसङ्गः सेनासमुद्योगदृशां हयानाम् ॥ १७ ॥
निद्रानिरोधालसनीलनेत्राः प्रध्यानशून्यस्मृतयो दिनेषु ।
निशासु चान्योन्यविरोधनष्टनिद्रास्तुरङ्गा न शिवाय भर्तुः ॥ १८ ॥
जंघे लिहन्व्रणरोमपङ्के पादौ च संहृष्टतनुर्जयाय ।
विपर्ययः पश्चिमयोः प्रयत्नात् स्वयं तु यात्राभिमुखो नियम्य ॥ १९ ॥
मुहुर्मुहुर्मूत्रशकृत् करोति न ताड्यमानोऽप्यनुलोमयायी ।
अकार्यभीतोऽश्रुविलोचनश्च शिवं न भर्तुस्तुरगो विधत्ते ॥ २० ॥
आरोहति क्षितिपतौ विनयोपपन्नो यात्रानुगोऽन्यतुरगं प्रतिहेषितश्च ।
वक्त्रेण वा स्पृशति दक्षिणमात्मपार्श्वं योऽश्वः स भर्तुरचिरात् प्रतनोति लक्ष्मीम् ॥२१

इति बृहद्यात्रायां वाजिलक्षणेङ्गिताध्यायो द्वाविंशः॥ ३८१ ॥

Testimonia :

15-16 cited by Utpala on *BS* 92, 11c 18 cited by Utpala on *BS* 92, 5 20-21=*TY* 9, 8+7=*YY* 15, 16+15=*BS* 92, 14+13; cited by Utpala on *BS* 43, 17-18 and By Śivarāja on P. 216.

Apparatus:

14a सितान्नपान° M °चर्म° M, °धर्म° Utpala 14b ऽभिर्यदीनामेषां B, °दिमुदितं चैषां M 14d °पार्श्वे Utpala 15a सस्यासु M 15b °ढप्र° om. M 15c हेषन्तो Utpala 17c-d पदा च पादावनप्रसङ्गः ननादमुद्योग° M 18b प्रधान° B, प्रध्वास° M 18c-d °निद्रानष्टा° Utpala 19a लिहन्त्य° M 19b संहृष्टतरं M 19d °मुखो यदि स्यात् M 20a °मूत्रमलं Śivarāja 20b न om. M 20d गन्तुस्तुरगे M ऽभिधत्ते *YY*, *TY*, *BS*, Utpala, Śivarāja 21b ऽन्यहयहेषणहेषितश्च M प्रतिहेषितं च B, प्रतिहेषते च *BS* Utpala 21c वक्त्रौ वा M दक्षिणवामपार्श्वं M 21d प्रचिनोति M *YY*, *TY*, *BS* col. इति om. B इति महायात्रायां अश्वेङ्गितविधिर्नाम विंशोऽध्यायः M

अन्यजन्मान्तरकृतं पुंसां कर्म शुभाशभम् ।
यत्तस्य शकुनः पाकं निवेदयति गच्छताम् ॥ १ ॥

ग्राम्यारण्याम्बुभूव्योमद्युनिशोभयचारिणः ।
रुतयातेक्षितोक्तेषु ग्राह्याः पुंस्त्रीनपुंसकाः ॥ २ ॥

पृथग्जात्यनवस्थानादेषां व्यक्तिर्न लभ्यते ।
सामान्यलक्षणोद्देशे श्लोकावृषिकृताविमौ ॥ ३ ॥

पीनोन्नतविकृष्टाङ्गाः पृथुग्रीवाः सुवक्षसः ।
स्वल्पगम्भीरविरुताः पुमांसः स्थिरविक्रमाः ॥ ४ ॥

तनुग्रीवशिरोनासाः सूक्ष्मास्यपदविक्रमाः ।
प्रसन्नमृदुभाषिण्यः स्त्रियोऽतोऽन्यं नपुंसकम् ॥ ५ ॥

ग्राम्यारण्यप्रचाराद्यं लोकादेवोपलक्षयेत् ।
संविक्षिप्सुरहं वच्मि यात्रामात्रप्रयोजनम् ॥ ६ ॥

पथ्यात्मानं नृपं सैन्ये पुरे चोद्दिश्य देवताम् ।
सार्थे प्रधानं साम्ये तु जातिविद्यावयोधिकम् ॥ ७ ॥

मुक्तप्राप्तैष्यसूर्यासु फलं दिक्षु तथाविधम् ।
अङ्गारदीप्तधूमिन्यस्ताश्च शान्तास्ततोऽपराः ॥ ८ ॥

तत्पञ्चमदिशां तुल्यं फलं त्रैकाल्यमादिशेत् ।
परिशेषदिशोर्वाच्यं यथासन्नं शुभाशुभम् ॥ ९ ॥

Testimonia :

1 cited by Sivarāja (p. 211) and by Govinda on *MO* 11, 100-101 6 cited by Utpala on *By* 13, 10

Apparatus :

1n M 23 follows 30, 3 1b कर्म पुंसां M Sivarāja शुभं वा यदि वाशुभं Govinda 1c पाकं शकुनो Govinda 1d गच्छतः Sivarāja 2d स्त्रीपुंन° M 3a पृथग्गाश्य° B, पृथक्जात्य° M 3a-b °स्थानां एषां M 3c-d °लक्ष्यते देशश्लोकावृष्टि° M 4a °विकृष्वांसाः B 4c °विनुताः M 5a °शिरोरस्काः BM 5c प्रसक्त° B 7a पश्यमानं M 7c प्रदानं M साम्येषु M 8d °स्ततः परः M 9b °माविशेत् B 9c-d om. M

शीघ्रमासन्ननिम्नस्थैश्चिरादुन्नतदूरगैः ।
स्थानवृध्द्युपघाताश्च तद्वद्ब्रूयात् फलं बुधः ॥ १० ॥

क्षणतिथ्युडुवातार्कैर्दैवदीप्तो यथोत्तरम् ।
क्रियादीप्तो गतिस्थानभावस्वरविचेष्टितैः ॥ ११ ॥

दशधैवं प्रशान्तोऽपि सौम्यस्तृणफलाशनः ।
मांसामेध्याशनो रौद्रो विमिश्रोऽन्नाशनः स्मृतः ॥ १२ ॥

हर्म्यप्रासादमाङ्गल्यमनोज्ञस्थानसंस्थिताः ।
श्रेष्ठा मधुरसक्षीरफलपुष्पद्रुमेषु च ॥ १३ ॥

स्वकाले गिरितोयस्था बलिनो द्युनिशाचराः ।
क्लीवस्त्रीपुरुषाश्चैव बलिनः स्युर्यथोत्तरम् ॥ १४ ॥

जवजातिबलस्थानहर्षसत्त्वैर्बलान्विताः ।
स्वभूमावनुलोमाश्च तदूनाः स्युर्विवर्जिताः ॥ १५ ॥

कक्कुटेभचिरिल्ह्यश्च शिखिवञ्जुलच्छिक्कराः ।
बलिनः सिंहनादाश्च कूटपूरी च पूर्वतः ॥ १६ ॥

क्रोष्टुकोलूकहारीतकाककोकर्क्षपिङ्गलाः ।
कपोतरुदिताक्रन्दक्रूरशब्दाश्च याम्यतः ॥ १७ ॥

गोशशक्रौञ्चलोमाशहंसोत्क्रोशकपिञ्जलाः ।
विडालोत्सववादित्रगीतहासाश्च वारुणाः ॥ १८ ॥

Testimonia :

16-19 cited by Govinda on *MO* 11, 106

Apparatus :

11a °पारार्कैं° M 11c क्रीडादीप्तो M 12b °फलाशिनः M 12c °मेध्याशिनो M 12d विमिश्रां नाशनस्तदा M 14c °श्चैषां B 15a एवं जाति° M 15a-b °स्थान...हर्षस्वरान्विताः M 16a कक्कुटेभगिरिल्यश्च B, कक्कुटेभविरिल्यश्च M, कुक्कुटेभचिरल्वाश्च Govinda 16b °वंचुल° M °छित्कराः B, °सित्कताः M, °छिक्कराः Govinda 16d कूटी पूरी M 17a-b कोष्ठकोलूककाकोक्ष...पिङ्गलाः M 18b °हंसोरग° M, °हंसक्रोश° Govinda 18c विलालो° M, विलोमो° Govinda

शतपत्रकुरङ्गाखुमृगैकशफकोकिलाः ।
चाषशल्यकपुण्याहघण्टाशंखरवा उदक् ॥ १९ ॥

न ग्राम्योऽरण्यगो ग्राह्यो नारण्यो ग्रामसंस्थितः ।
दिवाचरो न शर्वर्यां न च नक्तंचरो दिवा ॥ २० ॥

द्वन्द्वरोगार्दितत्रस्तकलहामिषकांक्षिणः ।
आपगान्तरिता मत्ता न ग्राह्याः शकुनाः क्वचित् ॥ २१ ॥

रोहिताश्वाजवालेयकुरङ्गोष्ट्रमृगाः शशाः ।
निष्फलाः शिशिरे ज्ञेया वसन्ते काककोकिलौ ॥ २२ ॥

न तु भाद्रपदे ग्राह्याः सूकराश्व वृकादयः ।
शरद्यब्जादगोक्रौञ्चाः श्रावणे हस्तिचातकौ ॥ २३ ॥

व्याघ्रर्क्षवानरद्वीपिमहिषाः सबिलेशयाः ।
हेमन्ते निष्फला ज्ञेया बालाः सर्वे विमानुषाः ॥ २४ ॥

ऐन्द्रानलदिशोर्मध्ये त्रिभागेषु व्यवस्थिताः ।
कोशाध्यक्षानला जीवितपोयुक्ताः प्रदक्षिणम् ॥ २५ ॥

शिल्पी भिक्षुर्विवस्त्रा स्त्री याम्यानलदिगन्तरे ।
परतश्चापि मातङ्गगोपधर्मसमाश्रयाः ॥ २६ ॥

नैर्ऋतीवारुणीमध्ये प्रमदाः सूतितस्कराः ।
शाक्तिकः शाकुनिर्हिंस्रो वायवीपश्चिमान्तरे ॥ २७ ॥

Testimonia :

20-24 cited by Govinda on *MC* 11, 107 30 equals *BY* 24, 3

Apparatus :

19b °कशर्प° B 19c गव° B, चाष्ट° M 19d °शल्यरवा M 20a नच ग्राम्यो वने Govinda 21a °र्दितस्तल Govinda 22a रोहिताश्वाज° M, रोहितास्वज° Govinda 23a तु] च M ग्राम्यास् M 23b सूकरश्व B 23c वृक्षादयः क्रौंचाः Govinda 24d ऽपि मानुषाः M 27c शौर्णिकः B शाकुनी B

विषघातकगोस्वामिकुहकज्ञास्ततः परम् ।
धनवानीक्षणीकश्च मालाकारस्ततः परम् ॥ २८ ॥

वैष्णवश्चरकश्चैव वाजिनां रक्षणे रतः ।
एवं द्वात्रिंशतो भेदाः पूर्वदिग्भिः सहोदिताः ॥ २९ ॥

राजा कुमारो नेता च दूतः श्रेष्ठी चरो द्विजः ।
गजाध्यक्षश्च पूर्वाद्याः क्षत्रियाद्याश्चतुर्दिशः ॥ ३० ॥

गच्छतस्तिष्ठतो वापि दिशि यस्यां व्यवस्थितः ।
विरौति शकुनो वाच्यस्तद्दिग्जेन समागमः ॥ ३१ ॥

भिन्नभैरवदीनार्तपरुषाक्षमजर्जराः ।
स्वरा नेष्टाः शुभाः शान्ता हृष्टप्रकृतिपूरिताः ॥ ३२ ॥

शिवाश्यामारलाछुच्छुपिङ्गलागृहगोधिकाः ।
सूकरी परपुष्टा च पुन्नामानश्च वामतः ॥ ३३ ॥

स्त्रीसंज्ञा भासभषककपिश्रीकर्णच्छित्कराः ।
शिखिश्रीकण्ठपिप्पीकारुरुश्येनाश्च दक्षिणाः ॥ ३४ ॥

क्ष्वेडास्फोटितपुण्याहगीतशंखाम्बुनिःस्वनाः ।
सतूर्याध्ययनाः पुंवत् स्त्रीवदन्या गिरः शुभाः ॥ ३५ ॥

Testimonia :

33 cited by Govinda on *MC* 11, 105 34 = *TY* 9, 20 and cited by Govinda on *MC* 11, 106.

Apparatus :

28a वृषस्रातक° M 28c °क्षणीका च B 28d °काराः परस्ततः M 30b श्रेष्ठश्चरो M 31d °द्दिकृस्थेन M 32a °दानार्ति° B 32b परुषक्षामजर्जराः B, परुषाः क्षामन्धर्जराः M 32c-d नेष्टास्स्वनारशुभारशान्ताश्शिष्टाः प्रकृतिपूजिताः M 33a °शामा° B, °श्यमा° M °छुछु° B, °चुच्छु° M 34a °ज्ञाश्चाष° Govinda 34b °पिंजलाप्लवकम्बुकिंत्सका *TY*, °कपिश्रीकण्ठवित्कराः M, °पिकश्रीकर्णछिक्कराः Govinda °कपिश्रीकर्णछित्कराः B 34c °कष्ठपयीक° *TY*, °कण्ठपिप्याक° B, °कण्ठविप्फाक° M, °कण्ठपिकक° Govinda 34d दक्षिणे M, दक्षिणाश्च × *TY* 35a क्ष्वेलास्फोटनवादित्र° M 35c तुर्याध्ययनाः M 35d °दन्य M

ग्राम्यौ मध्यमषड्जौ तु गान्धारश्चेति शोभनाः ।
षड्जौमध्यमगान्धारा ऋषभश्च स्वरा हिताः ॥ ३६ ॥

रुतकीर्तनदृष्टेषु भारद्वाजाजबर्हिणः ।
धन्यौ नकुलचाषौ च सरटः पापदोऽग्रतः ॥ ३७ ॥

जाहकाहिशशक्रोडगोधानां कीर्तनं शुभम् ।
रुतसंदर्शनं नेष्टं प्रतीपं वानरर्क्षयोः ॥ ३८ ॥

ओजाः प्रदक्षिणं शस्ता मृगाः सनकुलाण्डजाः ।
चाषं सनकुलं वामं भृगुराहापराह्णतः ॥ ३९ ॥

छित्करः कूटपूरी च पिरिली(?) चाह्नि दक्षिणाः ।
अपसव्यं सदा शस्ता दंष्ट्रिणः सविलेशयाः ॥ ४० ॥

श्रेष्ठे हयसिते प्राच्यां शवमांसे च दक्षिणे ।
कन्दकादधिनी पश्चादुदग्गा विप्रसाधवः ॥ ४१ ॥

जालश्वचरणौ नेष्टौ प्राग्याम्ये शस्त्रघातकौ ।
पश्चादासवषण्डौ च खलासनहलान्युदक् ॥ ४२ ॥

कर्मसङ्गमयुद्धेषु प्रवेशे नष्टमार्गणे ।
यानव्यत्यस्तगा ग्राह्या विशेषश्चात्र कथ्यते ॥ ४३ ॥

दिवा प्रस्थानवद्ग्राह्याः कुरङ्गरुरुवानराः ।
अह्नस्तु प्रथमे भागे चाषवञ्जुलकुक्कुटाः ॥ ४४ ॥

Testimonia:

39a-b cited by Govinda on *MC* 11, 107

Apparatus:

36a ग्रामौ मध्यमषट्कौ च M 36c षट्ज(च)° M 36c-d गान्धारऋषभाश्च B 37c धन्येन कुलचाष्टौ M 38c चुतं B 39a प्रदक्षिणाश्शस्ताM 39b मृगाश्वनकुला° Govinda 39c चाषस्सनकुलो वामे M 39d °पराह्णतः B 40a चीत्करः कूटपूती M 40b विरिली चाग्नि दक्षिणे M 40c अपसव्यास्सदा M 40d दंष्ट्रिणः].........M 41b शिवमांसौ M 41c कन्यका° M 42a जालश्वरणौ M 42b शस्त्रि° M 43c यानव्यस्तगता B 44c अह्नश्च M 44d °वंचुल° M

पश्चिमे शर्वरीभागे नप्तृकोलूकपिङ्गलाः ।
सर्व एव विपर्यस्था ग्राह्याः सार्थेषु योषिताम् ॥ ४५ ॥

नृपसन्दर्शने ग्राह्याः प्रवेशोऽपि प्रयाणवत् ।
गिर्यरण्यप्रवेशेषु नदीनां चावगाहने ॥ ४६ ॥

वामदक्षिणगौ शस्तौ यौ तु तावग्रपृष्ठगौ ।
क्रियादीप्तौ विनाशाय यातुः परिघसंज्ञितौ ॥ ४७ ॥

तावेव तु यथाभागं प्रशान्तरुतचेष्टितौ ।
शकुनौ शकुनद्वारसंज्ञितावर्थसिद्धये ॥ ४८ ॥

केचित्तु शकुनद्वारमिच्छन्त्युभयतः स्थितैः ।
शकुनैरेकजातीयैः शान्तचेष्टाविराविभिः ॥ ४९ ॥

विसर्जयति यद्येक एकश्च प्रतिषेधति ।
सविरोधोऽशुभो यातुर्ग्राह्यो वा बलवत्तरः ॥ ५० ॥

पूर्वं प्रावेशिको भूत्वा पुनः प्रास्थानिको भवेत् ।
सुखेन सिद्धिमाचष्टे प्रवेशे तद्विपर्ययात् ॥ ५१ ॥

विसृज्य शकुनःपूर्वं स एव निरुणद्धि चेत् ।
प्राह यातुररेर्मृत्युं समरं रोगमेव च ॥ ५२ ॥

अपसव्यास्तु शकुना दीप्ता भयनिवेदिनः ।
आरम्भे शकुनो दीप्तो वृषान्ते तद्भयंकरः ॥ ५३ ॥

तिथिवाय्वर्कभस्थानचेष्टादीप्ता यथाक्रमम् ।
घनसैन्यबलाङ्गेष्टकर्मणां स्युर्भयंकराः ॥ ५४ ॥

Apparatus

45a शर्वरीपश्चिमे भागे B 45d योषित् M 46b ऽपि] च M 46c °प्रवेशे च M 47d °संस्थितौ M 48e पापेव M 48d °संस्थिताव° M 49a-b °द्वारं वदन्त्युभयसंस्थितैः M 49d °विदोधिभिः B 51c सखेन M 52d चमरं B 53d विषांतिस्तद्भ° B 54a °वारर्क्षभ° M 54c °सैंद° B

जीमूतध्वनिदीप्तेषु भयं भवति मारुतात् ।
उभयोः सन्ध्ययोर्दीप्ताः शस्त्रोद्भवभयंकराः ॥ ५५ ॥

चिताकेशकपालेषु मृत्युबन्धवधप्रदाः ।
कण्टकीकाष्ठभस्मस्थाः कलहायासदुःखदाः ॥ ५६ ॥

अप्रसिद्धिं भयं वापि निःसाराश्मव्यवस्थिताः ।
कुर्वन्ति शकुना दीप्ताः शान्ता याप्यफलास्तु ते ॥ ५७ ॥

आसिद्धिसिद्धिदौ ज्ञेयौ निर्हाराहारकारिणौ ।
स्थानात्क्रोशन् व्रजेद्यात्रां शंसते त्वन्यथागमम् ॥ ५८ ॥

कलहः स्वरदीप्तेषु स्थानदीप्तेषु विग्रहः ।
उच्चमादौ ध्वनिं कृत्वा नीचं पश्चाच्च दोषकृत् ॥ ५९ ॥

एकस्थाने रुवन् दीप्तः सप्ताहाद्ग्रामनाशकृत् ।
पुरदेशनृपाणां च ऋत्वर्धायनवत्सरात् ॥ ६० ॥

सर्वे दुर्भिक्षकर्तारः स्वजातिपिशिताशनाः ।
सर्पमूषिकमार्जारपृथुरोमविवर्जिताः ॥ ६१ ॥

परयोनिषु गच्छन्तो मैथुनं देशनाशनाः ।
अन्यत्र वेशरोष्ट्रेभ्योर्नृणां वाजातिमैथुनात् ॥ ६२ ॥

बन्धघातवधानि स्युः पादोरुमस्तकाभिगैः ।
अप्सस्यपिशितान्नाद्यैर्वर्गमोषक्षतग्रहाः ॥ ६३ ॥

इष्टं वा गोरसान्नं वा भारद्वाजस्य दर्शने ।
चाषस्य पूर्णवक्त्रस्य महान् लाभः प्रदक्षिणे ॥ ६४ ॥

Apparatus

56a चिति° M 56b मृत्युबन्धुभयप्रदाः M 57a चापि M 57d याप्यकला° B 58b °कांक्षिणौ M 58c स्थानाद्वासन् B 58c-d व्रजन यात्रां सते त्व° M 59a कलहिः B 59c स्वरं M 59d मोषकृत् B 60b °द्ग्रामघातकृत् M 62d नृपाणामतमैथुनात् M 63a °घातभयानि B 63b पादोरो° B M °मस्तकाहतैः M 63c अग्नुपपिशि° M 63d °र्वंषमोषक्षतग्रहाः M 64c चाबस्य पूर्व° M

वामदक्षिणगः श्रेष्ठः पुरस्ताच्च कपिंजलः ।
तित्तिरिः पृष्ठतः श्रेष्ठः सर्वत्रान्यत्र गर्हितः ॥ ६५ ॥

अनुलोमो वृषो नर्दन् धन्यो गौर्महिषस्तथा ।
गमनप्रतिषेधाय खरः प्रत्युरसि स्थितः ॥ ६६ ॥

उलूकी वामतः क्षेम्या दक्षिणेन च कोकिला ।
शर्करिश्च (?) मयूरश्च शस्यते दक्षिणे सदा ॥ ६७ ॥

वृकाः शृगालाः शार्दूला विडाला गर्दभाः शुनः ।
वामतोऽर्थकरा ज्ञेयाः कुरङ्गा दक्षिणेन च ॥ ६८ ॥

रिक्तकुम्भोऽनुकूलश्च शस्तोऽम्भोर्थी यियासतः ।
चौर्यविद्यावणिग्वित्तमुद्यतानां विशेषतः ॥ ६९ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां शकुनशुभाशुभाध्यायस्त्रयोविंशः ॥ ४५० ॥

पृष्ठतः पूजिता शान्ता शिवा मांसास्थिवर्जिता ।
क्रूरशब्दातिदीप्ता च क्रूरकर्मणि पूजिता ॥ १ ॥

पूर्वोदीच्योः शिवा शस्ता शान्ता सर्वत्र पूजिता ।
धूमिताभिमुखी हन्ति स्वरदीप्ता दिगीश्वरान् ॥ २ ॥

Apparatus:

the order in M is : 65c-d, 66, and 65a-b 65a °दक्षिणतः M 65d सर्वत्राप्यनुलोमगः M 66a अनुलोपुषो नर्दं M, लोमो वृक्षो गन्तु° M² 66d परात्रृत्युरसि M, परे प्रत्युरसि M² The order of verses after 66 in M is: 25, 11-16; 25, 4-10 ; 25, 1-3; 23, 64; and 23, 66-69. 67b गमनेन M कोकिलः M 67c कर्करीश्च M 68b विलाला M शशाः M 69a ऽनुलोमश्च M 69b ऽम्भोर्थमिति यासतः M 69c-d चौर्यवाणिज्यविद्यार्थाभ्युद्यतानां M col. om. M

In M 24 follows 23, 69. 1a शस्ता M 1c °शब्दाश्च दीप्ताश्च M

[राजा कुमारो नेता च दूतः श्रेष्ठी चरो द्विजः ।
गजाध्यक्षश्च पूर्वाद्याः क्षत्रियाद्याश्चतुर्दिशम् ॥ ३ ॥]

सर्वदिक्ष्वशुभा दीप्ता विशेषेणाह्नयशोभना ।
पुरे सैन्येऽपसव्या च कष्टा पूर्वोन्मुखा शिवा ॥ ४ ॥

याहीत्यग्निभयं शास्ति टाटेति मृतिचोदिता ।
धिग्धिक् दुष्कृतमाचष्टे सज्वाला देशनाशिनी ॥ ५ ॥

नैव दारुणतामेके स्वज्वालायाः प्रचक्षते ।
अर्काद्यनलवत्तस्या वक्त्राज्ज्वाला स्वभावतः ॥ ६ ॥

अन्यप्रतिरुता याम्या सा बन्धवधशंसिनी ।
वारुण्याभिरुता सैव शंसते सलिले मृतिम् ॥ ७ ॥

अक्षोभ्यश्रवणं चेष्टं धनप्राप्तिः प्रियागमः ।
क्षोभात् प्रधानभेदश्च वाहनानामसम्पदः ॥ ८ ॥

फलमा सप्तमादेतदग्राह्यं परतो रुते ।
याम्यायां तद्विपर्यस्तं फलं षट्पञ्चमाद्रुते ॥ ९ ॥

या रोमांचं मनुष्याणां शकृन्मूत्रं च वाजिनाम् ।
रावात् त्रासं च जनयेत् सा शिवा न शिवप्रदा ॥ १० ॥

मौनं गता प्रतिरुते नरद्विरदवाजिभिः ।
या शिवा सा शिवं सैन्ये पुरे वा संप्रयच्छति ॥ ११ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां शिवारुतनामाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ ४६१ ॥

Testimonia :

3 equals 23, 30

3 om. M 4b °णाह्नशो° B, °णाह्यशो° M 4d सर्पोन्मुखा B 5b टेटेति M मृतवेदिका M 6b सज्वालायां M 6c अर्काग्न्यनिलव° M 6c-d °तस्माद्वक्त्रां B, °तस्या वक्त्रं M 6d लाला M 7b सोत्बन्धमृत° M, सा बन्धुवध° B 7c आरुण्यनिरुता M 8a अयोभ्य° B, अक्षोभ° M 8c क्षोभः M 8d °नानां च सम्पदः M 9a-b सप्तमादेदग्राह्यं M 9b रुतं B, रुतः M 9d वदपंचमा° B °द्रुते B M 10a यो B M 10c च om. M

शस्तो नीडस्तु वैशाखे पादपे निरुपद्रवे ।
देशोत्थानं तु वल्मीकचैत्यधान्यगृहादिषु ॥ १ ॥

काकानां श्रावणे द्वित्रिचतुःशावाः शुभावहाः ।
गैरिकश्वेतचित्राश्च वर्णाश्चौराग्निमृत्युदाः ॥ २ ॥

अण्डावकिरणे ध्वांक्षा दुर्भिक्षमरकावुभौ ।
शावानां विकलत्वे वा निःशावत्वे कृताथवा ॥ ३ ॥

हरेदुपनयेद्वापि यद्द्रव्यं वायसोऽग्रतः ।
तन्नाशलब्धौ विज्ञेयौ हेमपीते विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥

रक्तद्रव्यं प्रदग्धं वा न्यसन् गेहेऽग्निदः स्मृतः ।
तृणभस्मास्थिकेशांश्च शयने स्वामिमृत्युदः ॥ ५ ॥

पुरसैन्योपरि व्योम्नि व्याकुलैरनिलाद्भयम् ।
सव्यमण्डलगैः स्वार्थमपसव्यैः परोद्भवम् ॥ ६ ॥

अकार्यसहितैर्भेदो रोधश्चक्राकृतिस्थितैः ।
वर्गतश्चाभिघातः स्याद्रिपुवृद्धिश्च निर्भयैः ॥ ७ ॥

Testimonia

1 cited by Utpala on *BS* 94, 5 2-3 cited by Utpala on *BS* 94, 7 4 cited by Utpala on *BS* 94, 15 5a-b cited by Utpala on *BS* 94, 18 5c-d cited by Utpala on *BS* 94, 12 6 cited by Utpala on *BS* 94, 10 7 cited by Utpala on *BS* 94, 8

Apparatus

In M the order is 25, 11-16 (25, 11 follows 23, 66); 25, 4-10; 25, 1-3 1a नीलस्तु M 1b °पद्रवे om. B 1c देशोत्सादस्तु B 1d °ग्रहादिषु B, °शहादिषु M 2a कालानां B 2c गेरकश्वेतचित्राश्च B, पोरकश्वतचित्राश्च M, चोरचित्रकश्वेताश्च Utpala 3a अस्मावकिरणे ध्वोक्षा B, अण्डन्धावकिरण ध्वांक्षो M 3b °मरणावुभौ M 3d निःसावैकाण्डताथवा B 4c तत्प्राप्तिनाशौ B 4d हेमपात्रे B 5a च Utpala 5b न्यसन्] धान्यंUtpala 5c °स्मस्थिकेणांश्च B 6c स्वोत्थ° Utpala 6d पराद्भयम् M Utpala 7a °संहति° B, °संहत° Utpala 7b क्रोध° M °स्थितिः B 7c वहुतः स्वा° B, वर्गगैश्चा° Utpala 7d निर्दयैः M

उपानच्छत्रयानाङ्गशस्त्रच्छायावकुट्टने ।
मृत्युं तत्स्वामिनो ब्रूयात् पूजा स्यात् तत्प्रपूजने ॥ ८ ॥

काष्ठरज्ज्वस्थिनिःसारकेशकण्टकभृद्रुवन् ।
व्यालाहिव्याधिशस्त्राग्नितस्करेभ्यो भयङ्करः ॥ ९ ॥

युद्धं सेनाङ्गसंस्थेषु मोषकृत् स्वावलेखने ।
चरन्निशि विनाशाय दुर्भिक्षं धान्यमोषकृत् ॥ १० ॥

वामपार्श्वस्थितः श्रेष्ठो दक्षिणाद्वापि वामगः ।
ध्वांक्षः पार्श्वद्वयेनापि शस्तो यात्रानुलोमगः ॥ ११ ॥

यातुः कर्णसमो ध्वांक्षः क्षेम्यो नार्थप्रसादकः ।
वामदक्षिणगो नेष्टो वा समानः प्रतीपगः ॥ १२ ॥

विरुवन् चाग्रतः पक्षे धून्वन् ध्वांक्षो भयप्रदः ।
प्रत्युरस्युपसर्पन् च संस्पर्शन् च तथा भवेत् ॥ १३ ॥

एकपादो चलत्पक्षः काको ऽवस्कन्दखेटकः ।
वधबन्धकरो वाशन् खरसूकरपृष्ठगः ॥ १४ ॥

Testimonia

8 cited by Utpala on *BS* 94, 14 9 cited by Utpala on *BS* 94, 40 10 cited by Utpala on *BS* 94, 11 11a-b cited by Utpala on *BS* 94, 29 12a-b cited by Utpala on *BS* 94, 25 14c-15 cited by Utpala on *BS* 94, 47

Apparatus

8a उपानदछत्र° B, उपानच्छस्त्र° Utpala °यात्रा° M 8b °च्छत्र° Utpala °वकूतने B, °वकुट्टनैः M 9a °रजुस्थि° B, °रज्ज्वग्नि° M 9b °कन्दक° M, °कण्टकि° Utpala °भूद्रवन् B, °भृत् क्वणन् M 9c यानाहि° B 10a °संस्थे तु M 10B °कस्त्वावलेखने M, °कृत् स्वविलेखने Utpala 10d यान्य° M, चान्न° Utpala 11a °स्थितियाति Utpala 12b क्षेमे नार्थप्रसाधकः Utpala 12c निष्ठो B 12d पवमानः M 13a ब्रुवं चा° B, विरूपंश्चा° M 13b ध्वन्वन B 13c °रसुप° B, °रसि उप° M 13c-d °सर्पंश्च संस्पर्शंश्च B M 14b काल्पो B ऽवस्कन्दचोदकः M 14c वासन् B, क्रोशन् Utpala 14d परसूकर° M

पङ्कदिग्धशरीरस्य वराहस्योपरिस्थितः ।
वायसः शस्यते यातुस्तूष्णीभूतो रुवन्नपि ॥ १५ ॥

क्षीरवृक्षाजमहिषीगोस्थितो गोरसप्रदः ।
अन्नदः पर्णविच्छेदी पानदो जलकुट्टनात् ॥ १६ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां वायसेङ्गिताध्यायः पंचविंशः ॥

नृहयातपवारणेभशस्त्रध्वजदेहानवमूत्रयन् जयाय ।
सभयो विचरन् विना निमित्तं न शुभश्चाभिमुखो भषन् लिखन् गाम् ॥१॥

उच्चैर्भषणं समागतानां दीनं वाभिरुतं रविं निरीक्ष्य ।
संघरदनजृम्भणे च नेष्टे प्रस्थानेषु तथा विधूननं च ॥ २ ॥

पूर्णास्यत्वं घ्रायकत्वं च यातुः प्रादक्षिण्यं मैथुनं चानुलोमम् ।
यात्राकाले सारमेयस्य शस्तं पद्भ्यां मूर्ध्नः स्वस्य कण्डूयनं च ॥ ३ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां श्वेङ्गिताध्यायः षड्विंशः ॥

सिद्धार्थकादर्शपयोंजनानि बद्धैकपश्वामिषपूर्णकुम्भाः ।
उष्णीषभृङ्गारनृवर्द्धमानपुंयानवीणातपवारणानि ॥ १ ॥

Apparatus

15c-d यातुतुष्णी° B, यातूर्णीं° M 16c पंत्रछेदी B 16d पानभो M °कूटनात् M col. om. M

In M 26, 1-3 fallow 24, 11 1a नरहया° M 1b °देहानमूत्रयन् M 1c चीरन् M 1d शुभ in Marg. B शुभं चा° M भसन् B लिखन् om. M गं B 2a उच्चरभषण B, उच्चैर्भाषणं M 2c संघरदनं विजृम्भणं B, संछर्दनजृम्भणे M नेष्टं B 3a घ्राहयकत्वं M 3b प्रदक्षिण्यं B चानलाभ्यं B, चानुलोम्यं M 3d मुर्द्धना B

Testimonia

1-6=*TY* 9, 11-16 =*YY* 17, 10-15 1a cited by Utpala on *BS* 42, 12

Apparatus

In B the order is 6; 1-5 In M chapter 27 follows 28, 1 1a °दश° in marg. B °पयोमृंगां° B, °मयां° Utpala 1b विध्यैक° B 1c °ण° B, °नु° M

दधिमधुघृतरोचनाकुमार्यो ध्वजकनकाम्बुजभद्रपीठशंखाः ।
सितवृषकुसुमाम्बराणि मीना द्विजगणकाप्तजनाश्च चारुवेषाः ॥ २ ॥

ज्वलितशिखिफलाक्षतेक्षुभक्ष्या द्विरदमृदङ्कुशचामरायुधानि ।
मरकतकुरुविन्दपद्मरागस्फटिकमणिप्रमुखाश्च रत्नभेदाः ॥ ३ ॥

स्वयमथ रचितान्ययत्नतो वा यदि कथितानि भवन्ति मङ्गलानि ।
स जयति सकलां ततो धरित्रीं ग्रहणद्दगालभनश्रुतैरुपास्य ॥ ४ ॥

कार्पासौषधकृष्णधान्यलवणक्लीवास्थितैलावसाः
पङ्काङ्गारगुडाहिचर्मशकृतः क्लेशाय सव्याधिताः ।
वातोन्मत्तजडेन्धनं तृणतुषक्षुत्क्षामतक्रारयो
मुण्डाभ्यक्तविमुक्तकेशपतिताः काषायिनश्चाशुभाः ॥ ५ ॥

पटुपटहमृदङ्गशंखभेरीपणवरवं सपताकतोरणाग्रम् ।
प्रचुरकुसुमतोयशान्तरेणुं सुरभिसुवेषजनं व्रजेच्च मार्गम् ॥ ६ ॥

इति बृहद्यात्रायां मङ्गलामङ्गलनामाध्यायः सप्तविंशः ॥

Testimonia

4 cited by Govinda on *MC* 11, 100-101 5 cited by Govinda on *MC* 11, 102-103

Apparatus

2c °वृक्षकुश्माम्ब° B निना B, मीन° M °गणिका° *TY*, *YY*, °कुसुमा° M 3a °शिखिशिक्षाक्षितेक्षु° M °भक्षा *TY* 3c °पद्मरागा: B, °पलाश° M 4d °दुर्ग° B, °गदा° M, °दृशां Govinda श्रुतिपाठतो यथाह Govinda 5a °क्षीवा° M °तैलावशा: B, °तैलम्बसा M, *TY*, *YY*, °तालानलं Govinda 5b सर्पा° Govinda °गराहि° Govinda °प्रवृता: Govida केशारि° Govinda 5c वान्तोन्नत° B, भ्रान्तो मन्त° M, मत्तोन्मत्त° *TY* °जलेन्धनोपलतुषकृत्° M, °जडीकृतान्धबधिरक्षुत्° *TY*, °जडान्धकास्तृणतुषक्षुत्° Govinda °श्याम° B 6a °हसंखमेरीमृंप्रं° B 6b °भौर्णाग्रं B, °तोरणाढ्य: M 6d भजेच्च M, *TY* col. इति om, B इति महायात्रायां मङ्गलाध्याय एकविंश: M

ध्वजातपत्रायुधसन्निपातः क्षितौ प्रयाणे यदि मानवानाम् ।
उत्तिष्ठतो वाम्बरमेति सङ्गं पतेच्च वा तन्नृपतेः क्षयाय ॥ १ ॥

दद्रुप्रतिश्यामविचर्चिकाः स्युः कर्णाक्षिरोगा पिटकोद्भवो वा ।
प्रायो बले नेतरि वा नृपे वा जानीत राज्ञो भयकारणं तत् ॥ २ ॥

उत्तानशय्यासनवातसर्गनिष्ठ्यूतदुर्दर्शनकासितानि ।
नेष्टानि शब्दाश्च तथैव यातुरागच्छतिष्ठप्रविशस्थिराद्याः ॥ ३ ॥

कार्ये तु मूलशकुने ऽन्तरजे तदह्नि
विद्यात् फलं नियतमेवमिमे विचिन्त्याः ।
प्रारम्भयानसमये तु तथा प्रवेशे
ग्राह्यं क्षुतं न शुभदं क्वचिदप्युशन्ति ॥ ४ ॥

क्रोशादूर्ध्वं शकुनविरुतं निष्फलं प्राहुरेके
तत्रानिष्टे प्रथमशकुने मानयेत् पंच षड्वा ।
प्राणायामान्नृपतिरशुभे षोडशैवं द्वितीये
प्रत्यागच्छेत् स्वभवनमतो यद्यनिष्टस्तृतीयः ॥ ५ ॥

Testimonia

1 cited by Govinda on *MC* 11, 102-103. 1 and 3 cited by Viṣṇuśarman on *VM* 12, 20 4-5 = *YY* 18, 29-30

Apparatus

In M 1 Precedes 27, 1; 2 follows 29, 2; and 3-6 follow 26, 3 1a °पत्रायत° B, °पत्रादिक° M 1b प्रयातो B 1c चाम्बर° Viṣṇuśarman, वायुध° Govinda 1d पतेत्तथा M, पतेत वा Govinda पाताच्च पातं नृपते° Viṣṇuśarman °र्भयाय Govinda Viṣṇuśarman 3a °पातसर्ग° Viṣṇuśarman 3b °निष्ठतदुर्दशन° B, °निष्ठ्युतदर्शन° M °काश्यतानि B, °तासितानि M °वाशितानि Viṣṇuśarman 3c निष्टानि B निष्टेन्शिाश्च M 3d °रागश्च Viṣṇuśarman °वीराद्या: M 4a मूले कुशनेऽन्तर्ये B 4b दिव्यात् B 4c समयेषु BM 4d प्राम्यं M न तु शुभं त्विदप्युशन्ति M 5a क्रोशादर्द्धं शकुनवितं M 5c षेडिशीव B, षोडशाथो M 5d प्रत्यागच्छन् *YY*

चक्रे वराहमिहिरः शकुनोपदेशमुद्देशतो मुनिमतान्यवलोक्य सम्यक् ।
यद्ग्रन्थविस्तरभयादविजानतो वा नोक्तं तदन्यकथितादपि चिन्तनीयम्॥६॥

इति बृहद्यात्रायां ध्वजातपत्रादिशकुननामाध्यायोऽष्टविंशः ॥

स्निग्धा स्थिरा सुरभिगुल्मलता सुगन्धा
शस्ता प्रदक्षिणजला च निवासभूमिः ।
नेष्टा विपर्ययगुणा कचशर्करास्थि-
वल्मीककण्टकविभीतकसङ्कुला च ॥ १ ॥

गत्वालयं सुरगुरुद्विजसाधुमित्र-
तीर्थेतिहासजयपुण्यकथासु तिष्ठेत् ।
हत्वा पशुं रिपुगृहाकृतमुद्यमे च
प्रास्याथवान्नमयमस्य विधाय रूपम् ॥ २ ॥

एकत्राध्युषितस्यात्रिगौतमच्यवना जगुः ।
यात्रां त्रिपञ्चसप्ताहात् पुनर्भद्रेण योजयेत् ॥ ३ ॥

तच्चायुक्तमिति प्राहुर्होराशास्त्रविदो जनाः ।
वांछितार्थफलावाप्तौ यात्रा परिसमाप्यते ॥ ४ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां निवेशलक्षणाध्याय एकोनत्रिंशः ॥

Testimonia

1. cited by Śivaraja on P. 209   3 cited by Govinda on *MO* 11, 95

Apparatus

6c °दभिजानतो M col. इति om. B
इति महायात्रायां शकुनाध्यायः त्रयोविंशतिः M

In M the order is: 31, 3; 29, 1-2; 28, 2; and 29, 3-4 1b प्रदक्षिणजभा B 1c कचशर्करास्थि° B 1d °कण्डक° B, °कीटक° Śivarāja 2c पशून् B °ग्रहा° BM 2d नात्या° M 3a °त्रा° om. M °ध्यु (in marg. षि B²) षित //// (in marg. स्या B²) त्रि B 3a-b °तस्य जगुर्यात्रामत्रात्रि° गौतमच्यवनाः Govinda 3c त्रि (in marg. पंच B²) सप्ताहा B, पंचत्रिसप्ताहात् M 3c-d पंचत्रिसप्तरात्राद्भूयाद्भद्रेण संयोज्यं Govinda 3d °द्रेण भूपतेः योजयेत् M 4b °होरा° B col. om. M

अक्षेपशीलः परुषाभिधायी विरक्तभृत्यः परदारगामी ।
लुब्धोऽसहायो व्यसनी कृतघ्नः स्थितिप्रभेत्ता करशीर्णराष्ट्रः १ ॥

विस्रम्भहा क्रोधवशो नृशंसः क्षुद्रः प्रमादी न बहुश्रुतश्च ।
दिव्यान्तरिक्षक्षितिजैर्विकारैर्निपीडितो यः स तु दैवहीनः ॥ २ ॥

अतो विपर्यस्तगुणेन राज्ञा तादृग्विधोऽरिस्त्वभियुक्तमात्रः ।
तरुर्घुनैर्जग्ध इवात्तवीर्यो महानपि क्षिप्रमुपैति भङ्गम् ॥ ३ ॥

इति बृहद्यात्रायामभियोज्यलक्षणाध्यायस्त्रिंशः ॥

विद्विष्टप्रवरनरप्रतापहीना निःशौचामृतवरवारणाश्च योधाः ।
सोत्पातप्रकृतिविपर्ययानुयाता शोकार्ता रिपुवशमाशु याति सेना ॥ १ ॥

संग्रामे वयममरद्विजप्रसादाज्ज्येष्यामो रिपुबलमाश्वसंशयेन ।
यस्यैवं भवति बले जनप्रवादः सोऽल्पोऽपि प्रचुरबलं रिपुं निहन्ति ॥२॥

Testimonia :

1-3=*TY* 9, 24-26 and cited by Śivarāja on P. 206
1-2=*TY* 9, 27-28

Apparatus :

In M 30, 1-3 repeated after the two extra verses that follow 32, 18; the repeat here called M² 1a पुरुषाविधायी B, परुषाभिभाषी Śivarāja 1b परापवादी Śivarāja 1c लब्धो B 2a विस्रब्धहा M² क्रोधवशो B, क्रोधपरो MM² Śivarāja 2d यश्च स MM² Śivarāja दैव हि M² 3 om. M 3a अदैवलक्ष्मान्यगुणेन Śivarāja 3b °स्त्वनुयुक्तमात्रः Śivarāja 3c तरुर्गजै M² °र्जग्ध om. in lac. M² इवात्तकार्यो *TY*, इवाल्पवीर्यो Śivarāja. after 3 Śivarāja adds :

यस्मिन् देशे पुरे गेहे त्रिविधोत्पातपूर्वकम् ।
दृश्यते तत्र भङ्गः स्यादित्युक्तं ब्रह्मयामले ॥

col. om. M. इति om. B इति महायात्रायां प्रास्थानिकं नाम द्वाविंशोऽध्यायः M²

1a तद्विष्ट° *TY* 1b निःशौर्या वरवारणाश्वयोधमुख्याः *TY* 1d रिपुबल° *TY* यातु B 2c °प्रवाहः M 2d सोऽन्यो B, स्वल्पो *TY* प्रवर° *TY* परं निहन्ति M, निहन्ति राजा *TY* 3 inserted before 29, 1 in M,

प्रोत्क्षिप्तक्षुपपांशुपत्रविहगच्छत्रध्वजाग्रान्तकृद्
दुर्गन्धिः करिदानशोषजनकः सावर्त्तलोष्टोत्करः ।
यात्तुर्वायुरनिष्टदः शुभकरो यात्रानुलोमोद्यमः
प्रह्लादी सुरभिप्रदक्षिणगतिः स्वादुश्च सिद्धिप्रदः ॥ ३ ॥

पृथुघनमनुलोमं स्निग्धमम्भोदवृन्दं तरुनगनगरेष्टद्रव्यसत्वानुकारि ।
जयदमुभयपार्श्वाधिष्ठितं पृष्ठतो वा न शुभकरमतोऽन्यद्यानकाले नृभर्तुः ॥४॥

निन्दितसत्त्वपिशाचविचित्राः पिशितमृगाकृतयः परुषाश्च ।
वज्रमुचः क्षतजाश्ममुचो वा बलभयमाशु जनाः कथयन्ति ॥ ५ ॥

भृशं क्षरन्तो रुधिरारुणा वा सशक्रचापा खररूक्षनादाः ।
रणोपयोज्याकृतिचित्ररूपा रणाय दृष्टा गगनेऽम्बुवाहाः ॥ ६ ॥

सप्ताहान्तर्बलभयकरी वृष्टिरन्यर्तुजाता
केचिद्यात्रामसितजलदैः प्रोत्थितां पूजयन्ति ।
चित्राभ्रायां बलपतिवधो रुक् च पीताम्बुदायां
क्षुच्चोष्णायां भवति न चिरादम्बुदायां विनाशः ॥ ७ ॥

वाहनानि सव्यगो हन्ति योषितोऽन्यथा ।
पंजराकृतिस्थितः सर्वतो बलेश्वरम् ॥ ८ ॥

चापमैन्द्रमनुलोममखण्डं प्रोज्ज्वलं बहुलमायतमिष्टम् ।
स्फूर्जनं सलिलकुम्भनिषेकं क्षोभितार्णवसमं विजयाय ॥ ९ ॥

Testimonia

6 and 7 cited by Govinda on *MC* 11, 98

Apparatus

3a प्रोत्क्षेपित° B °वासुविहगश्शक्र° M °ग्रान्तक° M 3b °जनन M 3c यात्रानुगोल्वोद्यमः B 3d पूर्वादिः M वृद्धिप्रदः M 4a °म्भोऽदृंदं B 4b °नगरन गेष्ट° B 4c जयकृदुभयपार्श्वे वेष्ठितं M 5a निंद्यति B 5b °भगाकृ° B 5d जनभय° M 6a शरंतो B वा om. M, °भाः Govinda 6d गमने B Govinda 7a दुष्टरण्यर्तु° B 7b प्रोद्यतां B, संयुतां Govinda 7c चित्राब्दायां M बलवति° M, बलमति° Govinda रुक्स° Govinda 7d शुक्राब्दायां न भवति Govinda च नाशः M, च नात्र Govinda 8d नलेश्वरं B 9c स्फूर्जितं M शरल° B 9d °समं om. B

तन्वी प्रलम्बा विजयाय दीर्घा तडिद्घनस्फूर्जथुवर्जिता च ।
शस्ताशनिश्चाप्यसमीपजातः प्रदक्षिणेनाप्यति पातशब्दः ॥ १० ॥

लभेऽर्केन्दू निघ्नती शस्ति पौरानुल्का हन्याद्यातुपौरान् ग्रहाश्च ।
यातुः शस्ता सम्भृता वा ध्रुवर्क्षे नेष्टातोऽन्या धूमिनी श्यावरक्ता ॥११॥

हन्यान्नृपपौरराष्ट्रिकान् भृत्याम्भोरुहतस्करान् द्विजांश्च ।
वेला क्रमशो दिनादितः काष्ठायां च स यत्र भूस्वनश्च ॥ १२ ॥

शस्ता शान्तद्विजमृगघुष्टा सन्ध्या स्निग्धा मृदुपवना च ।
पांशुध्वस्ता जनपदनाशं धत्ते रूक्षा रुधिरनिभा वा ॥ १३ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां सेनावातवृष्ट्युल्काभूगर्जितसन्ध्यालक्षणनामाध्याय एकत्रिंशः ॥

परिवेषोऽर्कशशिनोः शलुपक्षग्रहैः सह ।
स्निग्धोऽखण्डश्च जयदः पापदो बहुमण्डलः ॥ १ ॥

प्रतिलोमोऽतिबहुलो नेष्ट इष्टः प्रदक्षिणः ।
नीहारः पांशुपातश्च हितः स्निग्धः प्रदक्षिणः ॥ २ ॥

गन्धर्वनगरं हन्ति प्राक्प्रभृत्यवनीश्वरम् ।
बलेशं युवराजं च पुरोहितमिति क्रमात् ॥ ३ ॥

सिताद्यं ब्राह्मणादींश्च विदिक्षु वर्णसङ्करान् ।
प्रदक्षिणं तु यात्रायां जयदं नेष्टमन्यथा ॥ ४ ॥

Apparatus

10a प्र° om. M विलय B 10b तदि° M °स्फूर्जतवर्यतानि च B 10d नाप्यति B पातिशब्दः B 11a निघ्नन्ति B शस्ति] हन्ति M 11b °पौरा B, °पौर° M °ग्रहाश्चेत् M 11c संवृता या M 11d श्यावरूक्षा M 12b °रद्वि-जान् B 12c याने M 12d काष्ठांतां M यत्र भूत्वनः B, यति भस्वना M 13a °मृघुष्टा M 13b सस्या मृदुपपा च M col. om. M

1b रात्रपक्ष° B 2a तु बहुलो M 2d हितौ स्निग्धौ प्रदक्षिणौ M 3c वनेशं B, बलेश्वरं M 4a ब्रह्मणादौश्च B 4b विदिगुत्थं च B, विदिक्षं वर्ण° M 4c च B

दिशां दाहोऽथ जयदः प्रदक्षिण उपागतः ।
श्वभ्रोन्नते वधो राज्ञो जयाय व्यत्ययेन च ॥ ५ ॥

घृताम्बुपयसां स्रावे च्युते वृक्षाच्च तत्क्षयः ।
तैले च नाशो मुख्यानां रक्ते शस्त्रकृतं भयम् ॥ ६ ॥

मद्येन तु मिथो भेदो रुग्भयं दधिनिस्रवे ।
कुसुमात् कुसुमोत्पत्तौ परचक्रागमं वदेत् ॥ ७ ॥

बहुतोयेऽतिसंशोषः कूपेऽसृक्पूर्तिविस्रवः ।
राज्ञोऽब्दार्धाद्वधं कुर्युः स्रोतोऽल्पत्वे परागमः ॥ ८ ॥

वृष्टिविद्युत्स्वनैर्व्यभ्रे चरस्थिरविपर्यये ।
दिनोल्कायां च पीड्यन्ते जना भूपतिभिः सह ॥ ९ ॥

सप्ताहं सन्ततान्यतो वृष्टिर्हन्यान्नराधिपम् ।
अनग्निज्वलने पुंसां व्याधिराश्वेव जायते ॥ १० ॥

पीडा राष्ट्रस्य षण्मासादुष्णशीतविपर्यये ।
मासेऽष्टमे नृपस्यान्तो निनादे पशुपक्षिणाम् ॥ ११ ॥

नगरारण्यसत्त्वानामरण्यपुरसेवने ।
राष्ट्रपीडाधिके वर्षे मुख्यलोकस्य च क्षयः ॥ १२ ॥

स्तम्भोपलकुसूलार्चापीठशय्यापसर्पणे ।
गदने चापि देशस्य नाशं मासत्रयाद्वदेत् ॥ १३ ॥

Testimonia

10a-b cited by Govinda on *MO* 11, 98

Apparatus

5a विजयदः M 5b °णमुपागतः M 5c स्वभ्रोत्क्षते B 5d छायाया व्यये तथा B 6a-b स्रावश्च्युते M 6c तैलेन M 6d भवं M 7b दधिवस्रवे M 8b स्रक्पूतिविस्रवः M 8d तोयोऽन्यत्वे M 9c दिनोल्वीया B, दिनोत्कायां M निपीड्यन्ते M 10a सप्ताहात् M सततान्यतौ Govinda 10b वृष्टिहीना B 10d व्याधिताश्वैव M 11d निगदे मृगपक्षिणां M 12b °मारण्यमुरसेवया M 12d किमु लोकस्य M 13a °परशुक्रार्चा° B 13b °पीठी° M °शैर्या° B °प्रसर्पणे M 13c नदने वा विदेशस्य M 13d मासद्वया° M

गोनागाश्ववधोऽब्दार्धे व्यत्ययो वा नृपान्तकृत् ।
देशनाशस्तथा स्त्रीणां खगाहिपशुसम्भवे ॥ १४ ॥

धान्यरसमद्यभोजनफलपुष्पस्नेहमांसवस्त्राणाम् ।
सिकतारजोरसात्मकसशर्कराङ्गारवर्षेषु ॥ १५ ॥

सुतपत्नी क्षुद्राज्ञा नृपदेशचमूपमरणसंक्लेशाः ।
भेदोऽपदोऽथमन्त्रिव्याधिविनाशभूपक्रोधाः ॥ १६ ॥

निशि सुरचापं सितवर्णाद्यं जनयति पीडां द्विजपूर्वाणाम् ।
भवति च यस्यां दिशि तद्दिश्यं नरपतिमुख्यं न चिराद्धन्यात् ॥ १७ ॥

मृगपशुरासभवाजिगजानां वियतरवो न चिराद्भयदाता ।
विबुधपतिध्वजतोरणपातः फलमिदमेव करोति नृपाणाम् ॥ १८ ॥

(इति) बृहद्यात्रायामुत्पाताध्यायो द्वात्रिंशः ॥

शुद्धैर्द्वादशकेन्द्रनैधनगतैः पापैस्त्रिषष्ठायगै-
र्लग्ने केन्द्रगतेऽथवा सुरगुरौ दैतेयपूज्येऽथवा ।
सर्वारम्भफलप्रसिद्धिरुदये राशौ च कर्तुः शुभे
स्वग्राम्यस्थिरभोदये सुभवनं कार्यं प्रवेशेऽपि वा ॥ १ ॥

Apparatus

14a ऽब्दार्धाद् M 14c °नाशो भवेत् M 15c शिक्ता° B °ताङ्गैवसास्रक्° M 15d °सशुक्राङ्गारवर्षेण B 16a °द्राज्ञा om M 16b °संक्लेशैः M 16c °पदोषमन्त्र° M 16d °व्यधिभयविनाशभूययोगः B °भय° M 17b नृपपूर्वाणाम् M 17c तद्देश्यं M 18b व्ययतरधो B, वियतिरवो M after 18 M adds:

अरुन्धतीं देवपथि ध्रुवं च छायां शशाङ्कस्य च नेक्षते यतः ।
अन्यैरदृश्यं यदि वापि पश्येत् वर्षान्तरे मृत्युवशं स याति ॥
छायां शिरस्कांकवधूमनाशः खण्डं पदं देहजघोषहानिः ।
आहारशीलाकृतिवैकृतश्च प्राप्तं कृतान्तं कथयन्ति जन्तोः ॥

See also Utpala on *BY* 15. col. om. M

1n M 33 follows 28, 6 1a °नैधनग्रहैः M 1d स्वग्राम्य° M शुभवशे M

क्रूरोदये तदहनि व्यतिपातयोगे रिक्ते तिथावृतुसमाप्तिषु वैधृते वा ।
तीक्ष्णोग्रभेषु च हुताशविषाभिघातरौद्राणि सिद्धिमुपयान्त्यसिते च पक्षे ॥२॥

केतूल्कार्कजराहुकीलककुजा बिम्बप्रविष्टा यतः
सूर्येन्द्वोः परिवेषखण्डमथवा दृश्येत यस्यां दिशि ।
क्रोष्टुश्वाहिपिपीलिकाशशमृगध्वांक्षादयो वा पुरे
सैन्ये वापि यतो विशन्ति हि ततः शत्रोः पुरं घातयेत् ॥ ३ ॥

पातालर्क्षे राहुकेत्वोः पुरेऽरेस्तोयोच्छित्तिः सालपातश्च कार्यः ।
जामित्रस्थे भूमिजेऽस्यांशके वा पुत्रेणेन्दोर्वीक्षितेऽग्निः प्रदेयः ॥ ४ ॥

(इति) बृहद्यात्रायां पुरदुर्गालम्भो नामाध्यायस्त्रयस्त्रिंशः ॥

दिग्दाहक्षतजरजोश्मवृष्टिपातैर्निर्घातक्षितिचलनादिवैकृतैश्च ।
युद्धान्ते मृगशकुनैश्च दीप्तनादैर्नो भद्रं भवति जयेऽपि पार्थिवस्य ॥ १ ॥

शुभा मृगपतत्रिणो मृदुसमीरणो ह्लादकृत्
ग्रहाः स्फुटमरीचयो विगतरेणुदिङ्मण्डलम् ।
यदान्यदपि वैकृतं न विजयावसाने भवेत्
तदा सुखमकण्टकं नृपतिरत्ति देशं रिपोः ॥ २ ॥

Testimonia

3-4 = *TY* 9, 31-32   1-2 = *YY* 20, 7-8 and *TY* 9, 34-55

Apparatus

2b च M   2c तीक्ष्णग्रहेषु M °विषादिघाते M   4a पातालेऽर्के M पुरेशे M 4b °च्छीतिः B, °च्छक्तिस् M after 4 M adds:

पुरा(रं)रिपोर्भूमिपते नि(र्ति)रुद्ध्यात् श(च्छ)त्रोरनिष्टग्रहदिङ्निविष्टः ।
युद्धस्य यात्रासम एव कालः क्रूरेषु लग्नेष्वथ कूटयुद्धम् ॥
अन्तर्मुखाः पौरभयं विहङ्गाः प्राकारसंस्था विनिवेदयन्ति ।
आगन्तृनाशं च बहिर्मुखास्ते तुल्या विहङ्गैस्समा कुजाश्च ॥

(तुल्यं विहङ्गैः सरमात्मजाश्च). These verses are *TY* 9, 29-30. col. om. M

In M the order is 4; 1c-d; 1a-b; and 2 1a निर्घातक्षतजरजो° M 1c युद्धान्ते B   1d जिते *TY*   2c यद्यन्य° B, यदन्य° *TY*, *YY*

उद्वाहमकालोत्सवमभिषेकं चात्मजस्य यः कृत्वा ।
प्रस्थानाविहतः सोऽभ्येति ततश्चोत्सवदिनेषु ॥ ३ ॥

परविषयपुराप्तौ साधुदेवद्विजस्वं
कुलजनवनिताश्च क्ष्माधिपो नोपरुन्ध्यात् ।
विगजतुरगशस्त्रान्नार्तिभीतांश्च हन्या-
च्छुभतिथिदिवसर्क्षे हृष्टसैन्यो वशेच्च ॥ ४ ॥

स्वविषयमुपगम्य मानवेन्द्रोऽवलिमुपयाचितकानि चाधिकानि ।
निगदितविधिनैव संप्रदद्यात् प्रथमगणासुरभूतदैवतेभ्यः ॥ ५ ॥

इति मनुजपतिर्यथोपदेशं भगणविदां प्रकरोति यो वचांसि ।
स सकलनृपमण्डलाधिपत्यं व्रजति दिवीव पुरन्दरो चिरेण ॥ ६ ॥

इति श्रीवराहमिहिरविरचितायां यक्षेश्वरमेधीययात्रायां जयोत्तरलक्षणपरिभाषाध्यायश्चतुस्त्रिंशः ॥

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

—: * :—

Appendix A: the verses preceding 2, 15 in Viṣṇuśarman.

यदि जन्म(विलग्न) राशि(केशौ) हिबुकेऽस्तगृहे ऽरिपापदृष्टौ ।
विबलावधिकौ तयोर्यदा तौ प्रतियानमसंशयं मृ यायात ॥ १ ॥

तयोरष्टमे षष्ठमे वा विलग्ने तदष्टारिभेशौ यदा वा तनुस्थौ ।
यदा तत्पती दुर्बलौ तौ तथा हि प्रयाणं विषग्रासतुल्यं करोति ॥ २ ॥

Testimonia

4 = *YY* 20, 9 and *TY* 9, 33   5=*YY* 20, 25   6=*YY* 20, 10

Apparatus

3 om. M   3c प्रस्थाताविहताशो B   3d तातश्चो° B   4b °वनितानां M, °वन्ताश्च B   4c विगतगजतुरङ्गान् पीडितान्नोपहन्या - M, जनपदहितयुक्तः पूजयेत् पौरमुख्यान् *YY* °न्नार्त° *TY*   4d स्थिरतिथिकरणर्क्षे *YY* वशेत्तु M, *TY* 5c संनिदध्यात् *YY* col. इति महायात्रायां चतुर्विंशोऽध्यायः M after the colophon M adds appendix B

1b हिबुके वास्तगृहे ed.   1d यदि यायादसंशयं ed.

करोति राशिर्गमनं शुभं च परो विलग्ने शुभदृष्टियुक्तः ।
स्थिरोदये स्याद्गमनं न जातु शुभं शुभैर्दृष्टियुतेऽत्र वाच्यम् ॥ ३ ॥
द्विमूर्तिराशावुदयं प्रपन्ने क्रूरग्रहैर्युक्तनिरीक्षिते च ।
प्रयाति यद्यप्यबुधस्तादानीं निवर्तते शत्रुजनाभिभूतः ॥ ४ ॥
केन्द्रत्रिकोणेषु शुभस्थितेषु पापेषु केन्द्राष्टमवर्जितेषु ।
सर्वार्थसिद्धिं प्रवदेन्नराणां विपर्ययत्वे तु विपर्ययः स्यात् ॥ ५ ॥

Appendix B: the verses following chap er 34 in M.

एष्यो घनं क्षपयति व्यतिपातयोगो
    मृत्युं ददाति नियतं खलु वर्तमानः ।
सन्तापशोकवधदैन्यभयान्यतीत-
    स्तस्माद्दिनत्रयमिति प्रजिहीत विद्वान् ॥ १ ॥ (=११)
अतीतमेष्यं तदहश्च केचिद्दिनत्रयं दूषयतीति शास्त्रम् ।
न संहितायामरिक्तान्त्रिकाणामेवं प्रकारो व्यतिपातयोगः ॥ २ ॥
चन्द्रार्कबिम्बान्तरमेकमार्गाद्यावत् परिक्रामति योऽस्य कालः ।
यातो यदा स्यादथवा भविष्यन् तावत् फलं तस्य कुतोऽस्त्यभावात् ॥ ३ ॥
नक्षत्रदोषात् सकलस्य राशेर्न दूषणं भस्य न राशिना च ।
ऋक्षेऽपि चन्द्रार्ककृतः स योगस्तन्मात्रमेवेति मतं बहूनाम् ॥ ४ ॥
राशिद्वयैक्ये गमने च दोषो धिष्ण्यस्य नास्त्यन्यगृहाश्रयत्वात् ।
एकाल(य)स्थस्य न राशिदोषः स्याद्दूष्यतेऽतीव भवेत् प्रसङ्गात् ॥ ५ ॥
मेषस्य दोषाद्बहुलापि दृष्टा वृषोऽपि दृष्टो बहुलाश्रयेण ।
तेनापि सौम्यं मिथुनं च तेन पुनर्वसुस्तेन च कर्कटश्च ॥ ६ ॥
नक्षत्रदोषात् खलु राशिदोषो भं राशिदोषेण च दूष्यमेति ।
यद्येवमन्योन्यसमाश्रयत्वाद्भानां नवानामपि दोषसङ्गः ॥ ७ ॥

Apparatus

2c न संहिताद्दभरिक्तांत्रि° M   3c यातोभया M   6b दृष्टे M

पिष्टेन दोषेण च भस्य दोषो बौधेन कौजस्य यथा न चाह्नः ।
एवं तथा न व्यतिपातदोषः कालं हिनस्तीति गतं भविष्यन् ॥ ८ ॥
विषप्रदिग्धेन हतस्य पत्रिणां मृगस्य मांसं सुशुभं क्षताद्दते ।
यथा तथैव व्यतिपातदूषितः क्षणोऽत्र दूष्यो न च भं न वासरः ॥९ ॥
तस्मै प्रणम्य शिरसा व्यतीपाताकुलीकृतैर्यजनैः ।
युक्तायुक्तविचारैर्वराहमिहिरश्चकार मतिम् ॥ १० ॥
एष्यो घनं क्षपयति व्यतिपातयोगो
    मृत्युं ददाति नियतं खलु वर्तमानः ।
सन्तापशोकवधदैन्यभयान्यतीत-
    स्तस्माद्दिनत्रयमिदं परिवर्जनीयम् ॥ ११ ॥ (=१)
भवनद्वयैकांशकं चन्द्रार्कभे तिष्ठतः समाक्रम्य ।
सिंहकुलीरे च तथा स्फुटगणिते स व्यतीपातः ॥ १२ ॥
अयमेवार्कोऽभिहितः शशिभानोरेकनाथभद्विगयोः ।
षड्विंशे षड्विंशे व्यतीपातः पतति नक्षत्रे ॥ १३ ॥
रविचन्द्रौ (यदि) तदहनि परस्परं प्रकुपितौ निरीक्षेते ।
क्रोधनयनानलभवो दृक् संपातान्तयोर्भवति ॥ १४ ॥
रौद्रो दीर्घः............कृष्णः शुक्लः संभवत्येव ।
सर्वारम्भेष्वशुभो व्यतीपातः कीर्तितः कैश्चित् ॥ १५ ॥
परस्परं रविशशिनोर्निरीक्षतोर्यदा तदा तदा गुरुबुधभेषु केवलम् ।
अथैकदिग् भवति(च)नित्यमेव वा निरन्तरं भवन उपास्य शास्त्रतः ॥१६॥
चन्द्रेऽजपर्यन्तविलिप्तिकास्थे भानुर्यदा वृश्चिकमभ्युपैति ।
तावत्तदेकेन मतेन कोऽस्य नक्षत्रवद्राशिसमुद्भवो वा ॥ १७ ॥
षडशीतिमुखान्ययने विषुवद्द्वयमथ च शर्वरीमानम् ।
केवलसूर्यान्येतान्यनुवेक्ष्य विभावरीनाथम् ॥ १८ ॥

Apparatas

10b °कृता यजनैः° M   12a द्वयकैशकं M
15b कृष्णश्शाकु° M

नक्षत्रान्मृदुस्थिरादुभयतीक्ष्णातीक्ष्णं लघुषु कायेषु ।
पंसवनविवाहक्षौरयात्रादिकाश्च शशिगत्या ॥ १९ ॥

तिथिकरणव्यतिपाता गण्डान्तो वैधृतस्त्र्यह:स्पृक् च ।
चन्द्रार्कगतिवियोगाद्वा घातव्यानि सूर्यशशिगत्या ॥ २० ॥

रविशशिगतिलक्षणो ऽप्यकालो न पृथगयं शशिनो यतः किमर्थम् ।
शशिगृहपतिसंस्थितः प्रमाणं दिनकरचारवशाद् भवेत् कश्चित् ॥ २१ ॥

कियत् प्रमाणश्च समानकालो यतो (ततो) नागतयातचिन्ता ।
यदास्य कालः पति+अव्य+एकः सः श्रूयतेऽन्यः पतितस्य चापि ॥२२॥

उपलक्षणमात्रमिदं कथितं न तु लक्षणमेव भराशिकृतम् ।
रविचन्द्रकलापरिणामकृतो दिनकृद् ग्रहवत् समयोऽस्य+मतु+ ॥ २३ ॥

प्रारम्भकालादसमाप्तिकालो यावद्ग्रहस्येव स वर्तमानः ।
तस्योपलब्धिर्गणितेन तत्त्वं प्रोक्तं च सर्वं करणे मयातः ॥ २४ ॥

केचिदशिक्तितत्वाद्विक्षेपवशादपक्रमं शशिनः ।
कृत्वात्रायनभागैस्तुल्यं व्यतिपातमिच्छन्ति ॥ २५ ॥

लल्लाचार्यमतं किल मार्गैकत्वं यदार्कचन्द्रमसोः ।
भवति तदा•व्यतिपातो वाक्यमिदं तस्य चार्ये द्वे ॥ २६ ॥

चन्द्रोऽर्कोनं भगणार्धमुद्धरेद्रविशशिद्विभुक्तिभ्याम् ।
मार्गैकत्वं न भवति विक्षेपापक्रमांशमार्गेण ॥ २७ ॥ (=29, a-b)

गगने निशा चरार्कभयुगपत् स्यातां यदैकमार्गस्थौ ।
भगणादधिकश्च यदा शशी च स भवेद् व्यतीपातः ॥ २८ ॥

मार्गैकत्वं न भवति हि विक्षेपापक्रमांशमार्गेण । (=27, c-d)
कथयति तस्माद्ग्रहणं भानौ मार्गैकमे हेतुः ॥ २९ ॥

मार्गैकगं किलेन्दुं नियमात् संचराद्यतोऽन्यथा मेघः ।
तद्विक्षिप्ते ऽवहिते नेह भवत्यक्षवैषम्यात् ॥ ३० ॥

एकस्मिन्नपि देशे मार्गैकत्वं न भवति सर्वत्र ।
व्यतीपातं चेदेव न कदाचित् सः सव्यतीपातः ॥ ३१ ॥

Appendix C : the Calcutta Fragment of Utpala's *Yakṣeśamedhiyayātrāvivṛti.*

(स्वर्क्षेशदशाधिपयोर्मित्रोदासीनशत्रुभांशभवाः ।
तत्पाकभुजश्चोक्ता विजिगीषोर्मित्रमध्यरिपवः ॥ [12,3])

F. 124...1 ते ते ऽपि सर्व एव विजिगीषोर्मित्रमध्यपरा उक्ताः कथिताः । एतदुक्तं भवति । स्वर्क्षेशदशाधि(पयोर्मि)त्रग्रहदशा वर्तते येषां ते विजिगीषोर्मित्राणि । उदासीनदशा येषां ते मध्यस्थाः । शत्रुद(शा येषां ते) पराः । चकारः समुच्चयमेवार्थम् । देवादर्शे ? ग्रहा स्वक्षेत्राधिप(ा) रिपुभवनभागजात...........चैवम् । रिपवः प्राक्यत (?) सहजास्तत्पाकभुजश्च भृतकाख्याः । त्रिविधो ऽप्येवं त्रिविधा व्याख्या..........

योनयश्च मित्रगुणाः स उदासीन इति स्यात्तदपि दशो मध्यमः प्रोक्तः ।
एवं मित्रोदासीनश (त्रु)-भांशभवाः संग्रहणीयाः । तथा च कौशिकश्चाह ।
एभिरुपायैर्बलिभिर्मित्रोदासीनश(त्रुभां)शभवाः ।
स्वपुरबलसंनिविष्टाः स्वीकर्तव्या नरेन्देण ॥

अधुना ग्रहषाड्गुण्यं के मे षड्गुणा उ(क्ताः ॥
सन्धिं च विग्रहं चैव यानमासनमेव वा ।
द्वैधीभावं संश्रयं च षड्गुणान् संश्रयेत् सदा ॥
तत्र च योज(नमा)ह ॥

रिक्तानिष्टदशोऽरिर्नियमाद्विजिगीषुणा समुच्छेद्यः ।
अविरोहिदशः पी(ड्यःक)र्षयितव्य(स्त)थारोही ॥ [12, 4]

विजिगीषुणा शत्रोर्जन्मकाले न्वेष्यः । तत्र च योऽरिः शत्रु रिक्तानिष्टदशः । रिक्त(ा) । अनिष्टा वा दशा यस्य रिक्तदशोऽनिष्टदशश्च । तासां लक्षणं जातक उक्तम् ।

बलवर्जितस्य रिक्ता तथा नीचांशगतस्य ।
शत्रुभागे ज्ञेया नेष्टफलेति ।

एवंविधो यः शत्रुः स नियमान्निश्चयाद्विजिगीषुणा जेतुमिच्छता समुच्छेद्यः । स्वस्थानाच्चालनं शत्रोः समुच्छेद उदाहृतः । अवरोहितदशः

Apparatus
20 पी......र्षयि° C

पीड्य इति। (इ)ष्टस्य तुङ्गादवरोहिसंज्ञा। इत्यवरोहिणी दशा यस्य शत्रो: स पीड्य: पीडनीय इति। राष्ट्र(वा)सस्य विनाशस्तस्य कर्तव्य इत्यर्थ:। कर्षयितव्यस्तथारोही। रिपुपरिच्युतस्येति। आरोहि(णी)दशा यस्य शत्रो: स: कर्षयित(व्य): कृशभावमापादनीय:। हस्त्यश्वोष्ट्रसुवर्णादिना भूम्येकदे(श:)कर्षणीय:। पीडनकर्षणलक्षणम्।

राष्ट्रे दाहविलोपै: फलकाले यत्र पीडनं प्राहु:।
भूम्येक(दे)शहानि: कर्षणमर्थेन गुरुणा वा ॥

तथा च कामन्दकि:।

रेचनं कोशदण्डाभ्यां महामा........स्तथा।
एतत्कर्षणमित्याहुराचार्या: पीडनेरणमिति ॥

अधुना सन्धिलक्षणमाह ॥

(न स) द्दशदशोऽभियोज्य: संधानं तेन भूपतेर्न्यायम्।
end F.124 अशुभैष्यासन्नदश: शुभैष्य (पाकेन संदध्यात् ॥ [12,5])

(सकलफलददशाढ्यके प्रवरा मध्याष्टवर्गसंशुद्धौ।
न्यूनफला तात्कालिकविलग्नतिथिदिवसकरणाद्यै: ॥ [12, 16])

F.131 ....फलदा भवति। तात्कालिकेन शोभनेनानुकूलेन लग्नेन विलग्नेन तिथिना शुभेन करणेन ववादिना शुभेन दिवसेन शुभग्रहवासरेणादिग्रहणान् महूर्तनक्षत्रांशकेषु या यात्रा परिगृह्यते सा न्यूनफलाधमफलेत्यर्थ: ॥

अन्यानपि प्रकारानाह ॥

उत्तमफलदा यात्रा त्रिकोणतुङ्गोपगेषु सौम्येषु।
मध्या स्वमित्रभवनोपगेषु नीचारिभेष्वधमा ॥ [12, 17]

सौम्येषु शुभग्रहेषु बुधगुरुशुक्रेषु तत्कालं त्रिकोणतुङ्गोपगेषु त्रिकोणे मूलत्रिकोणे तुङ्गे वा स्वोच्चराशावुपगतेषु या यात्रा परिगृह्यते सोत्तमफलदा प्रधाना। मध्या स्वमित्रभवनोपगेषु। तेष्वेव सौम्येषु स्वभवने स्वराशावुपगतेषु प्राप्तेषु मित्रराशावुपगतेषु वा या यात्रा

Apparatus

17. वावादिना C

परिगृह्यते सा मध्या मध्यफला। नीचारिभेष्वधमा। तेष्वेव सौम्येषु नीचारिभेषु नीचराशिषु अरिभेषु शत्रुराशिषु वा स्थितेषु सत्सु या यात्रा परिगृह्यते साधमानिष्टफलेत्यर्थ: ॥

अत्र च षट्प्रकारां यात्रामाह ॥

मध्याधमाधमोत्तमसममध्याधोधरोत्तमोत्कृष्टा।
मध्योत्तमा च षोढा या(त्रा) यात्राविदामिष्टा ॥ [12, 18]

F.131 सत्फलदशाविपाक इत्यादिना ग्रन्थेन ये त्रयो यात्राभेदा उक्तास्तान् यथाक्रमं स्थापयित्वा। ततोऽनन्तरोक्ता उत्तरसत्फलदा यात्रा इति ये त्रयो भेदा उक्तास्ते तदध: क्रमेण स्थापनीया:। ततो मध्याधमा इति। अष्टकवर्गपरिशुद्धेषु ग्रहेषु नीचारिक्षेत्रगेषु या यात्रा गृह्यते सा मध्याधमा। अधमोत्तमा इति। नीचारिक्षेत्रगेषु ग्रहेष्वधमा सत्फलदशाविपाके चोत्तमा। एवंविधा या यात्रा गृह्यते साधमोत्तमा। सममध्या। अष्टकवर्गपरिशुद्धेषु स्वक्षेत्रमित्रक्षेत्राश्रितेषु च या यात्रा गृह्यते सा मध्यमध्या। अधोधरा इति। तात्कालिकलग्नादिपरिशुद्धेषु नीचारिक्षेत्रगेषु च ग्रहेषु च या यात्रा सा अधोधरा। अधमाधमा इत्यर्थ:। उत्तमोत्कृष्टा इति। सत्फलदशाविपाके वर्तमाने स्वोच्चत्रिकोणोपगेषु चाशुभग्रहेषु या यात्रा गृह्यते सोत्तमोत्कृष्टा। उत्तमोत्तमेत्यर्थ:। मध्यमोत्तमा च। अष्टवर्गपरिशुद्धेषु ग्रहेषु स्वत्रिकोणोच्चगेषु च सर्वग्रहेषु या यात्रा गृह्यते सा मध्यमोत्तमा। एवं षोढा षट्प्रकारा यात्रा यात्राविदां यात्राज्ञानामिष्टाभिमता। नन्वत्र यात्राजसिंहतुरगोपग इव वरिष्ठ [12, 15a] इत्यादिना ग्रन्थेन ये यात्राविद्भिस्त्रय उक्तास्तै: सह बहवो भेदा भवन्ति।

end F.131.

(व्रणपिटकतिलकलांछनमशकादयस्त्वेव निर्दिष्टा: स्यु:।
कण्डूयनं नरपतेर्दक्षिणपाणौ जयायैति ॥ [13, 10])

F.145. ....यथा देहस्पन्दने फलं तथैषामपि। आचार्येण गर्गादीनां मतमुक्तम्। गर्गपराशराद्यै: पुरुषस्य दक्षिणाङ्गस्फुरणे यत् फलमुक्तं तत् स्त्रीणां वामाङ्गे।

तथा च वृद्धगर्ग आह।

Apparatus 14 °परिशुद्धो C 21 यात्राविद: त्रय C

दक्षिणाङ्गाश्रिता: पुंसां स्त्रीणां वामाङ्गमाश्रिता: ।
विपरीता न शस्यन्ते नास्ति तेषु फलानि वा ॥

तथा च पराशर: ।

उत्पातगण्डपिटका दक्षिणतो वामतस्त्वतीच्छात: ।
अन्या भवन्ति पुंसां तद्विपरीताश्च राशीनाम् ॥

कस्मादाचार्येण स्त्रीणामङ्गस्फुरणं न कृतमित्यत्रोच्यते । आचार्येणात्र यात्रोपयोगिकमात्रमुक्तम् । तथा चात्र शाकुने पठितम् ।

ग्रामारण्यप्रचाराद्यं लोकादेवोपलक्षयेत् ।
संविक्षिप्सुरहं वच्मि यात्रामात्रप्रयोजनम् ॥ [23, 6]

तथा च

माभूत् प्रसङ्गादतिविस्तरोरगजान्वपुंलक्षणदर्शनेषु ।
निमित्तमात्रं कथयाम्यतोऽहं प्रयाणकालोपयिकं नृपाणामिति ॥ [21, 1]

नारी विजिगीषुगुणेनाधिक्रियते । तस्मादयं तदेष इति ।

कण्डूयनं नरपतेरिति । नरपते राज्ञो दक्षिणपाणौ सव्यहस्ते कण्डूयनं जयायैति शत्रुविजयार्थमागच्छेदित्येतदुक्तं भवति ॥

यात्राकाले नृपस्य दक्षिणहस्ते कण्डू । यनं जयाय भवति ॥

F.145. भट्टोत्पलविरचितायां यक्षेशमेधीययात्राविवृतौ देहस्पन्दनाध्यायश्चतुर्दश: ॥

अथातोऽरिष्टलक्षणं व्याख्यायते । तत्रादावेव वर्षान्तरे ऽरिष्टपरिज्ञानमाह ॥

अरुन्धतीं देवपथं ध्रुवं वा छायां शशाङ्कस्य न वेक्षते य: ।
अन्यैरदृश्यान् यदि वीक्ष्यते वा वर्षान्तरे कालवशं स याति ॥

[after 32, 18. in M]

अरुन्धती वसिष्टभार्या । तां गगने तन्निकटे स्थितां य: पुरुष: न वेक्षते न पश्यति स तु वर्षान्तरे वर्षमध्ये कालस्य मृत्योर्वशं याति गच्छति म्रियत इत्यर्थ: । देवपथं मागवेषीगङ्गाप्रवाह इति लोके प्रसिद्ध: । ध्रुवो ध्रुवतारक: प्रसिद्ध उत्तरस्यां दिशि दृश्यते । सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं परात् परतरं यत् पंचमं तद्ध्रुवम् । ध्रुवमत्स्यमध्यवर्तिनं तारकमित्यर्थ: । छायां शशाङ्कस्येति । शशाङ्कस्य चन्द्रस्य छायां चन्द्रमण्डले मलं शश इति

Apparatus

17 भट्टो° C यक्षेश्व° C 19 देहपथं C

प्रसिद्धम् । तां शशाङ्कस्य संवर्धिनीं छायाम् । एतेषामुक्तानां पदार्थानामेकतमं य: पुरुषो न पश्यति स वर्षमध्ये म्रियत इति । अदृश्यान् यदि वीक्ष्यते वेति । अन्यैश्च पुरुषैर्यानि यस्तु ऋक्षाणि न दृश्यन्ते तानि

F.146. यदि । वीक्ष्यते पश्यति तदा स पुरुषो वर्षान्तरे कालवशं यातीति ।

अथान्यानप्याह

छायाशिरस्काकचधूमनाश: खण्डं पदं देहजघोषहानि: ।
शरिरशीलाकृतिवैकृतानि प्राप्तं कृतान्तं कथयन्ति जन्तो: ॥

[after 32. 18 in M]

छाया आत्मीया देहच्छाया । शिरस्का शिरोरहिता या । पतितस्य जन्तो: पुरुषस्य कृतान्तं मृत्युं प्राप्तं निकटवर्तिनं कथयन्ति मुनय: । अन्य एव वदन्ति यथा निर्मले गगने रविं पृष्ठत: कृत्वा स्वदेहच्छायां भूमौ क्षणमात्रं दृष्ट्वा गगने पुन: पश्येत् तत्र च यद्यपि शिरस्का दृश्यते तदा सा छायाशिरस्का । कचधूमनाश: । आतपस्थस्य पुरुषस्य कचेभ्य: केशेभ्यो मूर्धनि यद्धूमं निर्गच्छमानं दृश्यते दह(नो) वा पृच्छायां तस्य नाश: अदर्शनम् । खण्डं पदं प्रक्रमतो ऽस्थूलपृष्ठे खण्डं पदं पादमुद्रा खण्डिता भवति । तथा देहजघोषहानि: । देहजो यो घोष: शब्द: कर्णौष्ठगिलाङ्गुलिभ्यां घोष: शब्दो यत्नोपलभ्यते तस्य हानिरनुपलम्भनम् । तथा शरीरस्य देहस्य यच्छीलं स्वभाव: । आकृतिराकार: । एतयोर्वै-

F.146. कृतानि विकारा । अन्य ऋपत्व (?) मेतेषामुक्तानामेकतमं यस्य दृश्यते तस्य जन्तो: प्राप्तं कृतान्तं मुनय: कथयन्ति प्रवदन्ति ॥

तथा च भगवान् पराशर: ।

प्रकृतेर्विकृतेर्नृणां बुद्धीन्द्रियशरीरजा ।
अकस्माद्दृश्यते येषां तेषां मरणमादिशेत् ॥
एतत्समासं कथितं विस्तरोऽयमत: परम् ।
सूक्ष्मारिष्टावबोधार्थं स्पष्टं पुष्टार्थमेव च ॥

Apparatus

1 संवधिनीं C 3 नेति C
16 °ह्नान: C

तत्र व्यभ्रे नभसि रवीन्दुज्वलनप्रभासु स्वच्छायारुन्धतीध्रुवान्यतारकाणां दृश्याणामदर्शनं मरणाय मासे द्वादशे। वह्निसूर्येन्दुप्रभावानामदर्शनमेकादशे। सुवर्णरजतमुत्रपुरीषाणां वा स्वप्ने प्रच्छेदनं दशमे। यक्षरक्षःप्रेतपिशाचानामस्वप्ने दर्शनमतीन्द्रियाणामृते योगान्नवमे। बहुसंपन्नभुजो वाकस्माद् बलापचयो न श्रुतो वातिवृद्धिरष्टमे। सिकतायां सुकर्दमेषु विकृतासमकलपदाङ्कदर्शनं वा सप्तमे। काकश्येनगृध्रादीनां क्रव्यभुजां पक्षिणामकस्माच्छिरस्यभिलपनं (?) (षष्ठे)। गोमेषतुल्यपूर्णरजसाङ्गेभ्य F.147. उत्तमाङ्गाद्वा प्रवर्तनं देहच्छायाविकृतदर्शनं वा पंचमे। विद्युतां दर्शनममोघ (?) चतुर्थे। श क्रन्मेद्रवनुषां दर्शनमुहंदक (?) तृतीये। एकनयनव्याड्रादिनां वोषमाहाम्लवशं (?) वा द्वितीये। वद्गाढीकृतनासाभिन्नदर्शनं (?) सामान्ते सामान्यय(?)शोणितकुणपविट्मूत्रमनोज्ञगन्धप्रवर्तनमहेतुकं गात्रे स्याद् द्वादशाहात्। परचक्षुषि स्वशरीरादर्शनं निवातधूपगन्धस्याघ्राणं सप्ताहात्। सद्यः स्नातानुलिप्तस्य हर्षाणि पादाशुशोषणं जलार्द्रा शिरसि धूमाभिदर्शनं सूर्यसंतप्तमस्तकस्यादर्शनमूष्माणो वा त्र्यहात्। कृष्णपरुषवर्णप्रादुर्भावो गात्रे मुखे च पद्मप्रभासादृश्यं गण्डयोश्च रक्ततिल्कानामुत्पत्तिरहोरात्रात्। निर्मलेभस्यादर्शे वात्मदेहादर्शनं शिरसः श्रोत्रद्वयोरङ्गुलिः श्रवणद्वयोरन्तर्नादाश्रवणं सद्यो मरणायापि च ॥

सर्वदृष्टिरस(ग्रह)घ्राणशब्दा विपर्यया।
लक्ष्यन्ते हि मुमूर्षूणां स्वस्था स्वस्थशरीरिणाम् ॥
श्लथं खरं घनं श्लक्ष्णं शीतोष्णस्य विपर्ययः।
अकस्माद्वेत्ति यो देही दुर्लभं तस्य जीवितम् ॥
तोयवन्मेदिनीं तोयं मेदिनीमिव पश्यति।
अतीन्द्रियं निरीक्ष्येत न वेत्ति करसंस्थितम् ॥
F. 147. पृथिवीं शिवमाकाशमाकाशमिव मेदिनीम्।
आकाशमिव वात्मानं पूर्णमिन्दुमथातिथिम्।

Apparatus

2 after °दर्शन° C repeats 2 मरणाय to °दर्शनं° 3 प्रच्छंदनं C 5 श्रतो C 12 स्याद् C 17 °रंगुल्य C 20 श्लष्णं C for श्लथं 21 दुर्लभस्तस्य C 22 तोयवंदेदिनीं C 25 आकाश इव C °तिथौ C

कृष्णशुक्लविपर्यायं स्थूलसूक्ष्मविपर्ययम्।
विपर्यासं सदसतामीक्षते जीवितक्षमः ॥
षण्णां रसानां पर्यास इष्टानिष्टविपर्ययः ॥
सर्वधा ग्रहणं पश्येद्विग्रहातीन्द्रियग्रहैः।
अभक्ष्यं लोलुपत्यर्थं मरणायोपजायते ॥
शोभनं शोभनं श्रेयो ग्रहणे तु विपर्ययः।
सुरभीनामतिद्वेषो दुर्गन्धानामनिष्टता ॥
असुक्षयाय निर्देश्यं प्रकृतेर्विकृतेर्यदि।
गीताय न वाद्यानामकस्माच्छृणुयाद् ध्वनिम् ॥
तनुवृत्ते न शृणुयाद्विपरीतं शृणोति वा।
वाचं दद्यादनाहूत आहूतो न शृणोति वा ॥
दिव्यं ध्वनिं वा शृणुयाच्छृणुयाद्वातिभैरवम्।
अयाचितामादिशति भिक्षामेहीत्यसुक्षयः ॥
यो न वेत्तीन्द्रियं ग्राह्यं वेत्ति वातीन्द्रियं नरः।
तपोयोगादृते देही देहमन्यं प्रयात्यसौ ॥
सुरभिर्यस्य सुरभिर्यस्य गन्धः प्रवर्तते।
अस्वस्थः स्वस्थदेहः स्यादृष्टं तज्जीवितान्तकृत् ॥
अवक्र····यो नाभी न कृष्ण····ी····रुम्।
अवक्रलावि वा यस्य पिण्डं पश्यत्यसौ य(म)म् ॥
F.148. परिश्रान्ते स्थिते व्यस्तेऽव्यस्ते जिह्मे विलोचने।
उल्लुल....घनो....क्वो विद्वष्टीकेऽविद्वष्टिके ॥
सुवर्णस्यावरहिते निमेषरहिते प्लुते।
निम्ने निमेषवहुले नेत्रे स्यातामसुक्षये ॥

Apparatus

2 °क्षमम् C 5 लोलमत्यर्थं C 7 °मनीष्टता C 13 भिक्षादेहीत्यसुक्षयम् C 19 °स्नाभि C

अकस्मात् पुष्पिता रूक्षा दग्धास्थिसदृशाश्चलाः ।
सूक्ष्मस्थूलविपर्यस्था विरलाः सहितास्तथा ॥
अतिदीर्घातिह्रस्वा वा नताः शर्करिणोषिताः ।
प्रकृत्या विकृता दन्ता दृश्यन्ते जीवितक्षये ॥
स्वरः प्रकृत्या विहितो विस्वरोऽतिस्वरः कृशः ।
अजैडकडङ्कारीणां पक्षिणां वासुसंक्षये ॥
सूक्ष्मार्थदर्शनी मन्दो ऽमन्दो ऽसूक्ष्मार्थदर्शनी ।
तपोयोगादृते ऽतीवबुद्धिः स्यात् प्राणसंक्षये ॥
इष्टैरनिष्टसंयोगो ऽनिष्टैरिष्टसमागमः ।
भयशौर्यविपर्यासो जायते प्राणसंक्षये ॥
अतिदीर्घोऽतिह्रस्वो वा सतमस्कोऽतिशीतलः ।
उच्छ्वासः प्राणसंत्यागे गतासूनां प्रजायते ॥
अनाहतानां शब्दः स्यादाहतानामशब्दता ।
कांस्यानामतिशब्दश्च मुमूर्षूणां सदा गृहे ॥
इति ॥

F.148 भट्टोत्पलविरचितायां यक्षेशमेधीययात्राविवृतौ सद्योरिष्टलक्षणाध्यायः पंचदशः ॥

अथ चित्तशुद्धिर्व्याख्यायते ॥ । तत्रादावेव तद्विज्ञानमाह ॥

पृष्टव्यो दैवविदा विश्रब्धमुपह्वरे नराधिपतिः ।
रिपुनिधनप्रणिधानं प्रति भवतः किं मनः कुरुते ॥ [14, 1]

दैवं वेत्तीति दैववित् । दैवविदा दैवज्ञेन विश्रब्धमनाकुलं स्पष्टार्थमुपह्वर एकान्तप्रदेशे सादरं वा नराधिपती राजा पृष्टव्यः । रिपुनिधनप्रणिधानं प्रति रिपोर्निधनं विनाशस्तस्य रिपुनिधनस्यप्रणिधानं प्रति । प्रणिधानं चित्तसमाधानमेकं नमस्कुरुत इत्यर्थः । रिपुनिधनप्रणिधानं प्रति रिपु-

Apparatus

1 दग्दा° C 6 °डकारीवा C 10 भयखेर्य° C 11 सतमस्के C 16 भट्टोत्पल° C यक्षेश्व° C 19 विसब्द° C

विनाशनिश्चयं प्रति । भवतस्तव । किं मनःकुरुते किं मनस्युत्साहो-ऽस्त्यनुत्साहो वेत्येतदुक्तं भवति । यथा राजेकान्तव्यवस्थितस्तदा दैवविदात्रान्तमापृच्छनीयो रिपुविनाशनिश्चयनिमित्तं भवतो मनस्युत्साहो न वेति ॥

अत्रैव विशेषमाह

ब्रूयात्स चेन्मम मनः प्रोत्सहते हर्षयेत्ततश्चैवम् ।
चित्तानुकूलता सिद्धिलक्षणं तत्र च श्लोकाः ॥ [14,2]

चेच्छब्दो यद्यर्थे । स राजा यद्येवं ब्रूयाद्वदेत् । यथा मम मनश्चित्तं प्रोत्सहते प्रोत्साहं विददाति ततस्तत्साद्धेतोर्नृपं राजानं हर्षयेत् प्रोत्साहयेत् ।
F 149. अतश्चित्तानुकूलता (सिद्धिलणं चित्तस्य मनसोऽनु)कूलताभीष्टस्य सिद्धेर्लब्धि-लक्षणम् । अनुकूले मनसि सर्वार्थसंपत्तयः । तत्र च तस्मिंश्चित्तानुकूल्य इमे श्लोका वक्ष्यमाणा ऋषिकृताः पठति ॥

तांश्चाह ॥

शुभाशुभानि सर्वाणि निमित्तानि स्युरेकतः ।
एकतश्च मनःशुद्धिस्तद्धि शुद्धं जयावहम् ॥ [14,3]

निमित्तानि चिह्नानि फलसूचकानि सर्वाण्येव निःशेषाणि शुभाशुभान्येकत एकस्मिन् पक्षे स्युर्भवेयुः । एकतोऽन्यस्मिन् पक्षे मनःशुद्धिश्चित्त-शुद्धिरेकैव फलदर्शिका । हि यस्मादर्थे । यस्मात् तच्छुद्धं मनः शुद्धं सर्वमेव विजयावहं विजयप्रदमिति ॥

अन्यदप्याह ॥

कियच्चिरं न लभ्येत निमित्तं गमनानुगम् ।
नन्वेव तु मनोऽनर्थं चिरेणाप्यनुमन्यते ॥ [14,4]

कियत् किमपि परिमाणं दिनं बहुकालं निमित्तं शकुनं गमनानुगं यात्रा-यामनुकूलं न लभ्येतावश्यं लभ्येत । नन्वेव तु एवं न गमनानुगं निमित्तं न लभ्येतावश्यं । मनश्चित्तमनर्थं विपरीतार्थं चिरेणापि कालेनानुमन्यते

Apparatus

7 सिद्धिर्लक्षणं C 9 °नृपं] °र्वधं C 25 लभ्येतावभ्यां C

F.149. ऽनुमननं करोति। एतदुक्तं भवति। यथा राजा दैवज्ञेन पृष्ट एवं वक्ति यथा रिपुनिधनप्रणिधानं प्रति मम मनो न प्रोत्सहते तदान्यस्मिन् काले पुनरपि नृपः पृष्टव्यः। नैवं यतश्चिरेणापि कालेन तस्य मनोऽनर्थमनु- मन्यत इति ॥

अन्यदप्याह ॥

निमित्तानुचरं सूक्ष्मं देहीन्द्रियमहत्तरम् ।
तेजो ह्येतच्छरीरस्थं त्रिकालफलविन्नृणाम् ॥ [14,5]

यदेतन्मनस्तन्निमित्तानुचरं निमित्तानां शुभाशुभानामनुचरं पश्चाद् गच्छेत्। सूक्ष्ममतीन्द्रियं तथा देहस्य शरीरस्येन्द्रियाणां बुद्धीन्द्रियाणां च महत्तरम- तिशयेन महत्। हि यस्मात्तेज आत्ममनसा संपृक्तं शरीरस्थं किल त्रिकालफलवित् त्रिकालं फलं भूतं भाव्यं भविष्यन्नृणां वेत्ति जानाति ॥

अन्यदप्याह ॥

प्रीतये न मनो ऽनर्थे नासिद्धावभिनन्दति ।
तस्मात् सर्वात्मना यातुरनुमेयं यथा मनः ॥ [14,6]

अनर्थे विपरीतार्थे मनश्चितं न प्रीतये प्रीतिं न भजते। असिद्धौ पराजये नाभिनन्दति न तुष्टिमनुविददाति। तस्माद्धेतोर्नैमित्तिकेन च सर्वात्मना प्रयत्नेन यातुर्विजिगीषोरनुमेयं तर्कनीयं यथा मनश्चित्तमिति ॥

end. F 149

भट्टोत्पलविरचितायां यक्षेशमेधीययात्राविवृतौ। (चित्तशुद्ध्यध्यायः षोडशः ॥)

Apparatus

7 त्रिकालं ह वितर्य्यणाम् C 11 त्रिकालफलवर्त्तकालं C
19 भटोत्पल° C यक्षेश्व° C

यक्षेश्वमेधीययात्रा*

॥ हरिः ॥ श्रीगणपतये नमः ॥ अविघ्नमस्तु ॥

ब्रह्माजशङ्कररवीन्दुकुजज्ञजीव-
शुक्रार्कपुत्रगणपुलगणनाथ शुरून् प्रणम्य ।
यस्सङ्ग्रहोऽर्कवरलाभविशुद्धबुद्धेः
रावन्तिकस्य तमहं विवृणोमि कृत्स्नम् ॥ १ ॥

यच्छास्त्रं सविता चकार विपुलैः स्कन्धैस्त्रिभिर्ज्योतिषां
तस्योच्छित्तिभयात्स्वयं कलियुगे संश्रित्य यो भूतलम् ।
भूयस्त्वल्पतरं वराहमिहिरव्याजेन सर्वं व्यधात्
इयं यः प्रवदन्ति मोक्षकुशलास्तस्मै नमो भास्वते ॥ २ ॥

वराहमिहिरोदधौ सुबहुभेदतोयाकुले
ग्रहर्क्षराणयादसि प्रचुरयोगरत्नोज्ज्वले ।
भ्रमन्ति परितो यतो लघुधियोऽर्थलुब्धास्ततः
करो[मि] विवृतिप्लवं निजधियाहमत्रोत्पलः ॥ ३ ॥

सिद्धिच्छोतृ [श्श्रोतृ] प्रभृतीनां सम्बन्धकथनाद्यतः ।
तस्मात्सर्वेषु कार्येषु सम्बन्धः पूर्वमुच्यते ॥ ४ ॥

किमेवात्राभिधेयं स्यादिति पृष्टस्तु केनचित् ।
यदि न प्रोच्यते तस्मै फलशून्यं तु तद्भवेत् ॥ ५ ॥

सर्वस्यैव हि शास्त्रस्य कर्मणोवापि कस्यचित् ।
यावत्प्रयोजनं नोक्तं तावत् तत्केन गृह्यते ॥ ६ ॥

शिक्षा कल्पो व्याकरणं निरुक्तं ज्योतिषां गतिः ।
छन्दसां लक्षणश्चैव षडङ्गो वेद उच्यते ॥ ७ ॥+

---

*The title should be यक्ष्येश्वमेधीयम्-सव्याख्यानम् ref. General Editor's A word. No of the Ms. R 15421 of this Library.

+ 1 to 7 verses are idential with 1 to 7 verses of the commentary of this author on Bṛhat samhitā. The suggestions of this portion are as found in the Bṛs. comm.

ना[सा]म्नो जीवस्स भृगुतनयो दण्डनाथो [थौ] कुजार्कौ
दानस्येन्दुशिशखियमबुधास्सासुरा भेदमाथा: ।
वीर्योपेतैरुपचयगतैर्लग्नगै: केन्द्रगैर्वा
तत्तत्सिद्धिं व्रजति तदह:स्वंशके वासि तेषाम् ॥ ८ ॥

यानं यायिभिरासनं शुभकरैर्वीर्यान्वितैर्नागरै:
द्वैधीभावमियाद्यदा शुभकरा: पौरान्वयायिग्रहा: ।
सौम्यैस्सिद्धिरसद्ग्रहैश्च बलिभिर्युद्धेऽनुकूले जय:-
स्सर्वैरप्यशुभग्रहेर्नि[र्न]रपतिर्दैवासितं संश्रयेत् ॥ ९ ॥

आटविकदेशरिपुमित्रमौलश्रेणीभृतकबलवीर्वेशा: ।
सूर्यादिभिरनुकूलैस्तदुदयवर्गैश्च तत्सिद्धि: ॥ १० ॥

यस्येऽश्वमेधेन विजित्य धात्री-
मित्येवमभ्युद्यमिनो नृपस्य ।
विनिघ्नतो विघ्नकरान्नवाप: [पापं]
क्रियाक्रमेणेव पशून्मखेषु ॥ ११ ॥ [1, 2]

उत्साहमन्त्रप्रभुशक्तियुक्तो
धीमान्विनीतेन्द्रियभृत्यवर्ग: ।
प्रजानुरक्तो धृटिमान् सहिष्णु:
वृद्धोपसेवी विर्जिगीषुरिष्ट: ॥ १२ ॥ [1, 3]

दाक्ष्यं शैघ्र्यं तथा मन्त्रशौर्यं चोत्साहलक्षणम् ।
गुणैरेतैरुपेत: सन्राजा भवितुमर्हसि ॥ १३ ॥

स्मृतिस्तल्प[त्प]रतार्थेषु वितर्को ज्ञाननिश्चय: ।
दृढता मन्त्रशक्तिश्च मन्त्रसम्पत्प्रकीर्तिता ॥ १४ ॥

कोशदण्डबलैश्चैव प्रभुशक्तिरुदाहृता ।
विजिगीषुस्तया युक्तो विचयेत्स रिपून् सदा ॥ १५ ॥

शक्तित्रितययुक्तस्य वशे तिष्ठति मेदिनी ।
शुश्रूषा श्रवणश्चैव ग्रहणं धारणं तथा ॥ १६ ॥

ऊहापोहार्थविज्ञानं तत्वज्ञानञ्च धीगुणा: ।
बुद्धया युक्तो वशे कुर्याच्छत्रूनतिबलानपि ॥ १७ ॥

श्रोत्र[त्रे]त्वक् चक्षुषी जिह्वा नासिका चेति पञ्चमी ।
पञ्चबुद्धीन्द्रियाण्याहुर्मनष्षष्ठानि तानि तु ॥ १८ ॥

पायूपस्थौ हस्तपादौ वाक्चैव तत्र पञ्चमी ।
पञ्चकर्मेन्द्रियाण्याहुर्बलषष्ठानि तानि तु ॥ १९ ॥

जितात्मना नरेन्द्रेण शक्यो भृत्यजयो भवेत् ।
जितभृत्येन शक्येयं कृत्स्ना जेतुं वसुन्धरा ॥ २० ॥

सततं निग्रहे युक्त इन्द्रियाणां भवेन्नर: ।
इच्छन्नर्थांश्च धर्मांश्च द्विषतां च पराभवम् ॥ २१ ॥

धर्मार्थौ य: परित्यज्य स्यादिन्द्रियवशानुग: ।
श्रीप्राणधनदारेभ्य: क्षिप्रं स परिहीयते ॥ २२ ॥

जितभृत्यं जितामात्यं धृतदण्डं विकारिषु ।
परीक्ष्यकारिणं दान्तं नरं श्रीर्जुषते सदा ॥ २३ ॥

जितेन्द्रियत्वं विष[न]यस्य कारणं
गुणप्रकर्षो विनयादवाप्यते ।
गुणाधिके पुंसि जनोऽनुरञ्ज्य[ज्य]ते
जनानुरागप्रभवा हि सम्पद: ॥ २४ ॥

अनुरूपाणि कर्माणि भृत्येभ्यो य: प्रयच्छति ।
स भृत्यबलसम्पन्नो राज्यस्य फलमश्नुते ॥ २५ ॥

यस्तु क्लेशसहो राजा तस्येयं[दं]वसुधामहं[तलम्] ।
क्षमावता नरेन्द्रेण शक्य: पुरुषसङ्ग्रह: ॥ २६ ॥

सङ्गृहीतनरस्येयं सकला वसुधा वशे ।
वृद्धोपसेवी नृपति: पात्रतामेति सम्पदाम् ॥ २७ ॥

प्रज्ञावृद्धं कर्मवृद्धं स्वबन्धुं
    विद्यावृद्धं वयसा चापि वृद्धम् ।
कार्याकार्ये पूजयित्वा प्रसाद्य
    संप्रच्छन्नोव (पृछन्नेवाव)? सह्येत्कदाचित् ॥ २८ ॥

वृद्धान् सेवेत सततं विप्रान् वेदविदः सुधीः ।
वृद्धसेवीति सततं रक्षोभिरभिपूज्यते ॥ २९ ॥

सततं गुरुपूजा च वृद्धानां पर्युपासनम् ।
श्रवणञ्चैव शास्त्राणां कूटस्थं श्रेय उच्यते ॥ ३० ॥

विद्यावृद्धान् हि सततं उपासीत महीपतिः ।
शृणुयात् भाषितं तेभ्यो ह्यर्थञ्चैवावधारयेत् ॥ ३१ ॥

विद्यावृद्धान् वयोवृद्धान् बुद्धिवृद्धांश्च मानवान् ।
श्रुताभिजनवृद्धांश्च न ह्यमूढोऽवमन्यते ॥ ३२ ॥

सम्बन्धश्च प्रकृतिभिर्महोत्साहः कृतश्रमः ।
जेतुमीषणशीलश्च विजिगीषुरिति स्मृतः ॥ ३३ ॥

रक्तासिताद्या हि यथाम्बरस्य
    वर्णा सितस्येव भवन्ति सम्यक् ।
विलग्नतिथ्यादिगुणास्तथैव
    विशुद्धदोषस्य भवन्ति यातुः ॥ ३४ ॥ इति

यात्रा विशुद्धापि तथा प्रवृत्ता
    पात्रानुरूपाणि फलानि धत्ते ।
जगद्युतीर्णावि[जगत्युदीर्णापि]हि कौशिकस्य
    भा भानवी नैव तमः प्रमार्ष्टीः[ष्टिं] ॥ ३५ ॥

गुणान्वितस्यैव गुणान् करोति
    यात्रा शुभा सङ्ग्रहलग्नयोगात् ।
व्यर्था सदोषस्य गुणान्विताऽपि
    वीणेव शब्दान् श्रित[श्रुति]वर्जितस्य ॥ ३६ ॥

गुणैस्समस्तैरपि संप्रयुक्ता
    कन्येव यात्रा विगुणाय दत्ता ।
करोत्यकीर्तिं सुखवित्तहानिं
    पात्रान्तरा ज्ञानजलस्य दातुः ॥ ३७ ॥

सांवत्सरस्तस्य विहीन[नीत]वेषो
    धीमान् स्वतन्त्राङ्गपटुः कुलीनः ।
दक्षः प्रगल्भोऽविकलो विनीतः
    तादृग्विधस्तस्य पुरोहितोऽपि ॥ ३८ ॥ [I.4]

यस्तु सम्यग्विजानाति होरागणितसंहिताः ।
अभ्यर्च्य स नरेन्द्रेण स्वीकर्तव्यो जयैषिणा ॥ ३९ ॥ [Br. Sam. II 19.]

कर्माणि च त्रिधावृत्तभृतिश्चाप्यन्वयागता ।
वृत्तं श्रुतिश्च योनिश्च सप्ताङ्गं कुललक्षणम् ॥ ४० ॥

विमृश्य यः प्रारभते समृद्धो नापत्सु यो न व्यथते स धीरः ।
यस्यार्यवृत्तेऽस्ति रतिस्स साधुर्नित्योद्यतः कर्मसु यस्सदक्षः ॥ ४१ ॥

हिंसादम्भानृतस्तेयद्रिष्टारिह ? विवर्जितम् ।
नरेन्द्रहितमक्रोधं श्रेष्ठ कालविदं विदुः ॥ ४२ ॥

लक्ष्मण्येन कुलीनेन स्कन्धत्रयविदा नृपः ।
सांवत्सरेण क्ष्मां कुर्यात् सहायेनाखिलां वशे ॥ ४३ ॥

नक्षत्रकल्पो वैतानस्मृतिर्ये[र्या]संहिताविधिः ।
चतुर्थो अङ्गिराकल्पः शान्तिकल्पस्तु पञ्चमः ॥ ४४ ॥

पञ्चकल्पविधानज्ञमाचार्यं प्राप्य पार्थिवः ।
सर्वोत्पातप्रशान्ताय भुनक्ति वसुधां चिरम् ॥ ४५ ॥

उत्थानवीरो[हीनो] राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा ।
प्रधर्षणीयश्शत्रूणां भुजङ्ग इव निर्विषः ॥ ४६ ॥ [I.12]

उत्थानधीरः पुरुषो वाग्धीरानति[धि]तिष्ठति । [I.13]
उत्थानधीरं वाग्धीरा रमयान्तु[यन्त]उपासते ॥ ४७ ॥

विधानगणनाजडः पुरुषकारसुप्तादरः
मनोरथपरिश्रमैर्न परिचुम्बति श्रीमुखम् ।
पराक्रमविनिश्चितैकसुनयोगि[हि]सद्य[ः]कृतं
हरिर्मदसुवासितं पिबति कुञ्जरासृङ्मधु ॥ ४८ ॥ [I.14]

कृषिवृष्टिसमायोगात् दृश्यन्ते फलसिद्धयः ।
अस्मिन्नर्थे शृणु श्लोकान् द्वैपायनमुखोद्गतान् ॥ ४९ ॥ [I. 15]

न विना मानुषं दैवं दैवं वा मानुषं विना ।
नैव निर्वर्तयत्यर्थमेकारणिरिवानलम् ॥ ५० ॥ [I. 16]

सिध्यन्ति सर्व आरम्भास्संयोगात्कर्मणोर्द्वयोः ।
दैवात् पुरुषकाराच्च न त्वेकस्मात् कदाचन ॥ ५१ ॥ [I. 17]

अथ शास्ति नरं दैवमि[मी]हस्वेत्यनुशासकम् ।
ईशा[हा]नस्य भविष्यामि कुतःफलमनीहतः ॥ ५२ ॥ [I. 18]

यत्नेन संपाद्य मनुष्यकारं यत्नावकाशे पुरुषो निरुद्धे ।
प्रतीक्षते दैवमतन्द्रितो यः तमापदो नात्मकृतं स्पृशन्ति ॥ ५३ ॥ [I. 19]

सत्त्वार्जितं कर्मफलं सुखेन विवद्य[पद्य]ते राजसमुद्यमेन ।
कृच्छ्रेण शेषं महता यतोऽतो भाग्यानि मृग्याणि नृभिर्नृकारैः ॥ [I.20]

प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

——o——

अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

यात्राकालमतः परं मुनिमतान्यालोक्य संक्षेपतो
वच्म्युद्दिश्य पृथूक्तलक्षणगुणैस्संपन्नमीशं भुवः ।
ज्ञाते जन्मनि तस्य यानसमयं वाञ्छन्ति होराविद-
स्त्वज्ञातेऽस्य फलं घुणाक्षरमिव प्राहात्र रत्नावलिः ॥१॥ [II.1]

उत्कृष्टबलवीर्यस्य विजिगीषोर्जयैषिणः ।
गुणानुरक्तप्रकृतेर्यात्रा यानमिति स्मृतम् ॥ २ ॥

उन्मानमानगतिसंहतिसारवर्ण-
स्नेहस्वरप्रकृतिसत्वमनूकमादौ ।
क्षेत्रं प्रजाश्च विधिवत् कुशलोऽवलोक्य
सामुद्रविद्वदति यातमनागतं वा ॥ ३ ॥

त्रिषु विपुलो गम्भीरस्त्रिष्वेष षडुन्नतश्चतुर्ह्रस्वः ।
सप्तसु रक्तो राजा पञ्चसु दीर्घश्च सूक्ष्मश्च ॥ ४ ॥

नाभिस्स्वरस्सत्वमिति प्रशस्तं गम्भीरमेतत्तितयन्नराणाम् ।
उरो ललाटं वदनञ्च पुंसां विस्तीर्णमेतत्त्रितयं प्रशस्तम् ॥ ५ ॥

वक्षोऽथ कुक्षौ न[क्षिन]खनासिकास्यं कृकाटिका चेति षडुन्नतानि ।
ह्रस्वानि चत्वारि च लिङ्गपृष्ठे ग्रीवा च जङ्घे च हितं प्र[तप्र]दानि ॥ ६ ॥

नेत्रान्तपादकरताल्वधरोष्ठजिह्वाः
रक्ता नखाश्च खलु सप्त सुखावहानि ।
सूक्ष्माणि पञ्च दशनाङ्गुलिपर्वकेशा-
स्साकन्त्वचा कररुहाश्च न दुःखितानाम् ॥ ७ ॥

हनुनासिकबाहुलोचना[नं] स्तनयोरन्तरमत्र पञ्चमम् ।
इ[अ]तिदीर्घमिदं तु पञ्चकं न भवत्येव नृणामभूभुजाम् ॥ ८ ॥

पादौ सगुल्फौ प्रथमं प्रदिष्टं जङ्घे द्वितीयं तु सजानुचक्रे ।
मेढ्रोरुमुष्काश्च ततस्तृतीयं नाभिः कटिश्चेति चतुर्थमाहुः ॥ ९ ॥

उदरं कथयन्ति पञ्चमं हृदयं षष्ठमथ स्तनान्वितम् ।
अथ सप्तमंसजत्रुणी कथयन्त्यष्टममोष्ठकन्धरे ॥ १० ॥

नयने नवमञ्च सभ्रुणी सललाटं दशमं शिरस्तथा ।
अशुभेष्वशुभं दशाफलं चरणाद्येषु शुभेषु शोभनम् ॥ ११ ॥

राजानं प्रथमं विन्देत् ततो भार्यां ततो धनम् ।
राजन्यसति लोकेऽस्मिन् कुतो भार्या कुतो धनम् ॥ १२ ॥

श्रियः सकाशादर्थश्च श्रीश्च राज्ञि प्रतिष्ठिता ।
सुकृतस्य क्षयाच्चैव स्वर्लोकादेत्य मेदिनीम् ॥ १३ ॥

पार्थिवो जायते तात दण्डनीतिविशारदः ।
महत्त्वेन च संयुक्तो वैष्णवेन नरो भुवि ॥ १४ ॥

बुद्ध्या भवति संयुक्तो माहात्म्यमधिगच्छति ।
न हि राजावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः ॥ १५ ॥

महती देवतान्येषां नररूपेण तिष्ठति ।
तस्मान्नृपतिमुद्दिश्य यात्राकरणमुच्यते ॥ १६ ॥

जन्मक्रमोद्दिष्टविकल्पदृष्टं संपन्नभाग्यं विजगीषमाणम् ।
नृपं नृपाचारगुणोपपन्नमुद्दिश्य संयानविधिं विधास्ये ॥ १७ ॥

विदिते होराराशौ स्थानबलपरिग्रहे ग्रहाणाश्च ।
आयुषि च परिज्ञाते शुभमशुभं वा फलं वाच्यम् ॥१८॥ [II.2]

रिक्तोपगतदशायां जन्मोदयं नाथशत्रुपाके च ।
स्वदेशकारकदशस्संश्रयणीयो नरेन्द्रपतिः ॥ १९ ॥

अन्ये वदन्त्यविदितेऽपि हि जन्मकाले
योग्यप्रयाणसमयो मनुजेश्वराणाम् ।
प्रश्नोदयोद्भवफलं सदसद्विभज्य
तत्वार्थविन्निगदति स्म वचो वसिष्ठः ॥ २० ॥ [II.3]

अपृच्छतः पृच्छतो वा जिज्ञासोर्यस्य कस्यचित् ।
होराकेन्द्रत्रिकोणेभ्यस्तस्य विद्याच्छुभाशुभम् ॥ २१ ॥ [II.4]

केन्द्रत्रिकोणेषु शुभाश्रितेषु पापेषु केन्द्राष्टमवर्जितेषु ।
सर्वार्थसिद्धिं कुरुते नराणां विपर्ययस्तेषु विपर्यये स्यात् ॥ २२ ॥

दैवज्ञस्य हि दैवेन सदसत्फलवाञ्छतः ।
अवशो गोचरं मर्त्यस्सर्वस्वमुपनीयते ॥ २३ ॥ [II. 5]

अश्रौषीच्च पुरा विष्णोर्ज्ञानार्थं समुपस्थितः ।
वचनं लोकनाथस्य निःसृतं मुखपङ्कजात् ॥ २४ ॥ [II. 6]

यद्दानवेन्द्राय मयाय सूर्यश्शास्त्रं ददौ संप्रणताय पूर्वम् ।
विष्णोर्वसिष्ठस्य[श्च]महर्षिमुख्यो ज्ञानामृतं यः परमाससाद ॥ २५ ॥

यत्सारं पृच्छतः पुंसो ग्रहहोराश्रयं फलम् ।
तत्सारं तस्य तज्जन्म यद्यप्यन्यगृहे भवेत् ॥ २६ ॥ [II. 7]

जन्मसमये यदुक्तं शुभाशुभन्निर्विशेषमाचार्यैः ।
पृच्छाकाले नृणां तदेव भवतीति विज्ञेयम् ॥ २७ ॥ [XI.13]

बुद्ध्वा शास्त्रं यथान्यायं बलाबलविधानतः ।
यथोक्तं जातके सर्वं तथा तत्रापि चिन्तयेत् ॥ २८ ॥ [II.8]

तस्मान्नृपः कुसुमरत्नफलाग्रहस्तः
प्रातः प्रणम्य रवये हरिदिङ्मुखस्थः ।
होरागत[ते]कुशलिनो हितकारिणश्च
सङ्गृह्य दैवगणकान् सकृदेव पृच्छेत् ॥ २९ ॥ [II.9]

इत्येवमेषामपि कल्पितानां क्रिया विभागार्थमुशन्ति राशिम् ।
अन्योन्यसंयोगविकल्पनाभिरिदं समुद्राम्बुभिरप्रमेयम् ॥ ३० ॥

वेलास्सर्वाः प्रशस्यन्ते पूर्वाह्णे परिपृच्छतः ।
सन्ध्ययोरपराह्णे च क्षपायां च विगर्हिताः ॥ ३१ ॥

अथ नृपतिसमीपे दैववित् पृष्टमात्रः
फलमुदयनिमित्तैस्तर्कयेच्छास्त्रबुद्ध्या ।
सदसि सदिति वाच्यं यद्यपि स्यादसत्तत्
स्फुटमपि कथनीयं भूभुजो मन्त्रिणो वा ॥ ३२ ॥ [II.10]

यस्य मन्त्रं न जानन्ति समागत्य पृथक् जनाः ।
स कृत्स्नां पृथिवीं .... ॥ ३३ ॥

आश्रित्य चन्द्रस्य बलाबलानि
ग्रहाः प्रयच्छन्ति शुभाशुभानि ।
मनस्समेतानि यथेन्द्रियाणि
कर्मण्यतां यान्ति न केवलानि ॥ ३४ ॥

गोचरेण शुभदः शशी न चेत् अष्टवर्गपरिशोधितोऽपि वा ।
पूर्ववायुरिव पुष्पकालजो यायिनां फलविनाशकृद्भवेत् ॥ ३५ ॥

स्वपक्षग्रहवैपुल्यन्नवनक्षत्रशुद्धता ।
दैवस्याप्रतिकूलत्वमुत्पातानामसम्भवः ॥ ३६ ॥

सुवृष्टिसस्यसम्पच्च सुभिक्षं क्षेममेव च ।
ईप्सितार्थोपपत्तिश्च दैवं विद्यात् बहिस्थितम् ॥ ३७ ॥

आक्षेपशीलः पु[प]रुषाभिधायी
विरक्तभृत्यः परदारगामी ।
लुब्धोऽसहायो व्यसनी कृतघ्नः
स्थितिप्रभेत्ता करशीर्णराष्ट्रः ॥ ३८ ॥ [XXX, 1]

विस्रंभहा क्रोधपरो नृशंसः
क्षुद्रप्रमादी न बहुश्रुतश्च ।
दिव्यान्तरिक्षक्षितिजैर्विकारैः
निपीडितो यश्च स दैवहीनः ॥ ३९ ॥ [XXX, 2]

अतो विपर्यस्तगुणेन राज्ञा
तादृग्विधोऽरिस्त्वभियुक्तमात्रः ।
तरुर्गजैर्दग्ध[जग्ध]श्वास्तवीर्यो
महानपि क्षिप्रमुपैति भङ्गम् ॥ ४० ॥ [XXX 3]

कर्मणा मनसा वाचा सर्वभूतेषु तिष्ठता (?)
देवतातिथिभृत्येभ्यः प्रणामनिरतस्तदा ॥ ४१ ॥

शौचमार्जवमानृण्यमास्तिक्यं श्रद्धधानता ।
आत्मतत्वं(?)प्रियत्वञ्च शौचं बाह्यं तितिक्षता ॥ ४२ ॥

अनुगूढो वाङ्मनसोर्दयास्त्रीरत्नसम्भवः ।
असज्जाश्चाप्यकार्येषु कीर्तिरारोग्यमेव च ॥ ४३ ॥

अमन्दता युद्धजयं प्रशस्तश्च प्रदर्शनम् ।
लाघवञ्च प्रहर्षश्च दैवमात्मभूतां विदुः ॥ ४४ ॥

उदयमुदयपं वा जन्मभं जन्मपं वा
तदुपचयगृहं वा वीक्ष्य लग्ने यियासोः ।
विनिहतमरिपक्षं विद्धि शत्रोरिदं वा
यदि हिबुकसमेतं पृच्छतोऽस्तस्थितं वा ॥ ४५ ॥ [II. 13]

जन्मर्क्षोदयलग्ने तदधिपयोर्वा यियासतः प्रश्ने ।
त्रिषडेकादशदशकोदयेषु लग्नेषु च जयस्स्यात् ॥ ४६ ॥

शत्रोर्होराराशिस्तदधिपतिर्जन्मभं तदीशो वा ।
यदि संस्थितो हिबुके तथापि शत्रुर्हतो वाच्यः ॥ ४७ ॥

पार्ष्णिग्राहः पृष्ठतो भास्करस्य
प्राग्यातव्यस्तिग्मरश्मिश्च याता ।
आक्रन्दोऽर्कात्सप्तमे यःस्थितश्च
तत्तुल्यास्ते शक्तितश्चिन्तनीयाः ॥ ४८ ॥ [II.14]

सूर्याक्रान्तांशकात्पश्चाद्यो ग्रहस्समवस्थितः ।
आभागनवतेर्ज्ञेयस्स पार्ष्णिग्राहसंज्ञकः ॥ ४९ ॥

स्वयमेव रविर्याता ज्ञेयमेषां बलाबलम् ।
पार्ष्णिग्राहादयस्सर्वे बलिभिर्वलिनः स्मृताः ॥ ५० ॥

जीवज्ञार्किसितापरैः सुतसुहृद्दुश्चिक्यलग्नायगै- ।
स्सिद्धार्थोऽरिगणान्विजित्य नचिरात्प्रष्टा समेत्यालयम् ।
लग्ने वा कुजमन्दयोः सुतगते जीवे रवौ कर्मगे
लाभे कर्मणि वा सितेन्दुतनयौ प्रष्टुर्जयो निश्चयः ॥ ५१ ॥
[II. 15]

अस्मिन्नेव भवेद्योगे यदि शुक्रोऽष्टमाश्रितः ।
प्रष्टार[स]मुद्यमादेव हतशत्रुर्विशत्यरिः[पि] ॥ ५२ ॥ [II.16]

लग्ने यमारौ खे सूर्यश्शुक्रो मृत्यौ सुते गुरुः ।
लाभे कर्मणि वा सौम्ये योगेऽस्मिन्निश्चयो जयः ॥ ५३ ॥

गुर्वर्कशशिभिस्सिद्धिर्लग्नारिदशमस्थितैः ।
तद्वल्लग्नारिरन्ध्रस्थैर्जीवशुक्रदिवाकरैः ॥ ५४ ॥ [II.17]

सचिवाप्तिर्गुरावाये कर्मण्यसितवक्रयोः ।
चतुर्थे ज्ञेऽष्टमे चन्द्रे जायास्थे च सिते जयः ॥ ५५ ॥ [II.18]

कर्मण्यारे रवावाये तृतीयस्थेऽर्कनन्दने ।
चन्द्रे षष्ठे विलग्नस्थैः शेषैः प्रष्टुर्ध्रुवोजयः ॥ ५६ ॥ [II.19]

सहजेऽर्कार्किभूपुत्रैस्सौम्यैर्लग्नगतैर्जयः ।
गुरौ वा लग्नगे पापैर्लाभे कर्मणि वा स्थितैः ॥ ५७ ॥ [II. 20]

माहेययमयोष्षष्ठे लग्ने गुरुशशाङ्कयोः ।
सितचन्द्रजयोरन्त्ये जयःकर्मणि चोष्णगौ ॥ ५८ ॥ [II. 21]

इति योगाश्शुभाः प्रोक्ताः प्रश्नकाले यियासतः ।
अशुभा ये भवन्त्यत्र तान् प्रवक्ष्याम्यतः परम् ॥ ५९ ॥ [II. 22

युद्धे भङ्गो यमेन्द्वारैर्नवमात्मजलग्नगैः ।
शशाङ्कयमयोर्लग्ने मृत्युर्भूपुत्रदृष्टयोः ॥ ६० ॥ [II. 23]

सवक्रे निधने मन्दे मृत्युर्लग्ने दिवाकरे ।
चन्द्रे वा त्र्यायमृत्युस्थे ससूर्ये वा वदेद्वधम् ॥ ६१ ॥ [II.24]

वक्रज्ञशशिभिर्द्यूने प्रष्टुर्नाशोऽभिगच्छतः ।
क्षुन्मारशत्रुवृद्धिश्च लग्ने माहेयशुक्रयोः ॥ ६२ ॥ [II. 25]

चन्द्रावनिजयोर्मूर्तौ षष्ठे शशिजशुक्रयोः ।
निधनस्थे सहस्रांशौ विज्ञेयो मन्त्रिणो वधः ॥ ६३ ॥ [II.26]

तनयस्य वधः प्रष्टुः पापैरुदयपुत्रगैः ।
सचन्द्रे रुधिरे लग्ने भङ्गः सूर्यात्मजेक्षिते ॥ ६४ ॥ [II. 27]

द्यूननैधनयोश्चन्द्रे लग्नं याते दिवाकरे ।
विपर्यये वा यातस्य त्रासभङ्गवधागमाः ॥ ६५ ॥ [II. 28]

द्वित्रिकेन्द्रस्थितैः पापैः सौम्यैश्च बलवर्जितैः ।
अष्टमस्थे निशानाथे प्रष्टुर्बन्धवधात्ययाः ॥ ६६ ॥ [II. 29]

कुजचन्द्रमसोर्द्यूने स्वभेदोक्त[र्क]बुधोदये ।
तद्वन्मन्दारयोर्युद्धे भङ्गस्सौम्यार्कयोस्तथा ॥ ६७ ॥ [II. 30]

सर्वैस्तु नवमे राजा हन्ति मन्त्रिपुरोहितान् ।
योगेऽस्मिन्नुदये चन्द्रे सुतस्थपतिदेशिकान् ॥ ६८ ॥ [II.31]

अर्कार्कसुतयोर्लग्ने दृष्टयोः क्षितिसूनुना ।
चन्द्रेऽस्ते बलिभिः सौम्यैः प्रष्टुस्सेनापतेर्वधः ॥ ६९ ॥ [II.32]

लग्नस्थेऽर्के सपुत्रे च भौमदृष्टेऽस्तगश्शिखी ।
वीर्यहीनैरशुभैः प्रष्टुश्चमूनाथवधं वदेत् ॥ ७० ॥

निधने वक्रयमयोश्चन्द्रेऽस्ते लग्नगे रवौ ।
ज्ञे तृतीये च विक्रम्ये समन्त्री हन्यते नृपः ॥ ७१ ॥ [II.33]

मूर्धोदयं शुभसुहृद्युतवीक्षितं वा
लग्ने शुभाश्च बलिनश्शुभवर्गलग्नम् ।
सिद्धिप्रदं भवति नेष्टमतोऽन्यथा य-
ज्जन्मप्रयाणफलयुक्तिभिरन्यदूह्यम् ॥ ७२ ॥]II.34]

निधनहिबुकहोरा सप्तमर्क्षेषु पापाः
न शुभफलकरास्स्युः पृच्छतां मानवानाम् ।
दशमभवनयुक्तेष्वेषु सौम्याः प्रशस्ताः
वद सदिदमशेषं यानकाले विचिन्त्यम् ॥ ७३ ॥ [II.35]

द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

नन्दा विजया भद्रा रिक्ता पूर्णे[ति]संज्ञारूपम् ।
फलमेव ता विदध्युर्नेष्टा मध्याः प्रवराश्च ॥ १ ॥

नन्दा भद्रा विजया रिक्ता पूर्णा च नामसदृशफलाः ।
न्यूनसमेष्टास्तिथयश्शुक्ले कृष्णे प्रतीपास्ताः ॥ २ ॥ [III. 1]

सर्वाश्शस्ताः तिथयश्शुक्लपक्षे
हित्वा त्र्यंशं बहुळेऽन्त्यैश्च केचित् ।
षष्ठ्यष्टम्योर्वसु लब्ध्वापि याता
द्वादश्यां वा नाशमाशु प्रयाति ॥ ३ ॥ [III.2]

नन्दा भद्रा जया रिक्ता पूर्णा चैव तु पञ्चमी ।
तिथयः प्रतिपन्मुख्या नामतुल्यफलप्रदाः ॥ ४ ॥

शुक्ले कृष्णे तथैवा(पुनश्चा)न्त्यं हित्वा त्र्यंशं तथैव च ।
ता नामरूपफलदाः पक्षयोरुभयोरपि ॥ ५ ॥

न्यूना फलसमा चेष्टफला शुक्ले पक्षे परे च ताः ।
वैपरीत्येन विज्ञेया विशेषोऽत्राभिधीयते ॥ ६ ॥

षष्ठ्यां तिथौ तथाष्टम्यां द्वादश्यां यस्तु गच्छति ।
सोऽपि तत्त[त्रज]यं लब्ध्वा क्षिप्रमेव विनश्यति ॥ ७ ॥

प्रतिपदि फलमेके पञ्चदश्यां च नेष्टं
जगुरिदमिति तज्ज्ञैर्याप्यमेवावधार्यम् ।
किमपि किमपि नूनं तैस्समीक्ष्योक्तमेतत्
समवचनविधाते युक्तता केन चिन्त्या ॥ ८ ॥ [III.3]

प्रतिपच्छुक्लपक्षे च पञ्चदश्यो(?) तथैव च ।
न याति याता स्वगृहं वित्तनाशं तथाश्नुते ॥ ९ ॥

तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

दिशि दिशि बहुलाद्यास्सप्तकाः प्राक्प्रवृत्ताः
पवनदहनदिक्स्थस्तिर्यगुर्गोत्रगत्युग्रदण्डः ।
सुरपतिरपि कृच्छ्रं याति तं लङ्घयित्वा
न च भवति विरोधो दिक्षु दण्डैकगासु ॥ १ ॥ [IV. 1]

प्राच्यादिसप्त सप्तक्रमेण धिष्ण्यानि कृत्तिकादीनि ।
आनुलोम्यादेकत्वं पूर्वोत्तरमपरयाम्याश्च ॥ २ ॥

अनिलानलदिग्भेरवां परिखाख्यां व्रजन्ति ये ।
समुत्क्रम्य इव कुलिशभृतः पतन्ति न चिरेण व्यसने ॥ ३ ॥

आग्नेयपूर्वाणि च सप्त सप्तक्रमेण पूर्वादिषु दिक्षु भानि ।
द्वारेषु मुख्येन कल्पितानि तेषु प्रयाणेषु दिशाजयस्स्यात् ॥ ४ ॥

प्राचि[ची]मुदग्द्वारिभिरभ्युपेयात्प्राग्द्वारिकैश्चोडुभिरप्युदीचि[ची]म् ।
तथैव याम्यामपराश्रितैश्च याम्याश्रितैश्चाप्यवरां प्रयायात् ॥ ५ ॥

अतोऽन्यथा यः परिघावदेदं[वं]
कुर्वञ्जयेऽस्मिन् नृपतिः प्रयायात् ।
स भूरिनागश्च बलोत्कटोऽपि
सङ्ग्रामदुर्गाम्भसि नाशमेति ॥ ६ ॥

प्राग्द्वारिकैरनलदिङ् न विरोधमेति
शेषाः प्रदक्षिणगताः विदिशः प्रकल्प्याः ।
उल्लङ्घ्य दण्डमपि काममियान्नरेन्द्र-
श्शूलं विहाय यदि दिङ्मुखलग्नशुद्धिः ॥ ७ ॥ [IV.2]

ज्येष्ठायां पुरुहूतदिङ्मुखगतः प्राप्तो बलिर्बन्धनं
याम्यामाजपदे मुरश्च गतवान् यातो मुरारेर्वशः ।
रोहिण्यान्नमुचिः प्रतीच्यभिसृतः चूर्णीकृतो वज्रिणा
सौम्यामार्यमदेवते च गतवान् मृत्योर्वशं शम्बरः ॥ ८ ॥
[IV.3]

ज्येष्ठाजपैतामहफल्गुनीषु प्राच्यादिकाष्ठासु गताः महीपाः ।
बलिर्मुरोऽथो नमुचिः क्रमेण विनाशमीयुर्मधुकैटभौ च ॥ ९ ॥

ऋक्षेष्वथैतेषु यथोक्तकाष्ठां न भूतिकामो मनसापि यायात् ।
मोहादथोल्लङ्घ्य यद्रि प्रयायात् सराष्ट्रभृत्यो नचिराद्विनश्येत् ॥ १० ॥

ज्येष्ठा प्राग्भाद्रपदा रोहिण्योऽथोत्तराश्च फल्गुन्यः ।
शूलानि प्राच्यादिषु तेषु गतोऽभ्येति यदि चिलम् ॥ ११ ॥

पुष्योऽथ हस्तश्रवणश्रविष्ठाः
प्राच्यादिमुख्यान्युदगश्वियुक् च ।
नैशाकरं त्वाष्ट्रमथानुराधा
पौष्णञ्च मध्यानि तथाहुरेके ॥ १२ ॥ [IV. 4]

पूर्वस्यामुत्तरन्तिष्यस्सौम्यन्तत्रैव मध्यमम् ।
याम्यां श्रेष्ठञ्च सावित्रं चित्रा तत्रैव मध्यमा ॥ १३ ॥

वारुण्यां वैष्णवं श्रेष्ठमनुराधा तु मध्यमा ।
कौबेर्यां वासवं श्रेष्ठमाश्विनञ्च परं स्मृतम् ॥ १४ ॥

पौष्णं मध्यफलं तत्र शेषर्क्षाणि विनिर्दिशेत् ॥ १५ ॥

सार्वद्वारिकसंज्ञितानि गुरुभं हस्ताश्विमैत्राणि च
श्रेष्ठान्येन्दवपौष्णविष्णुवसुभान्याद्यैस्सहाष्टौ सदा ।

सर्वद्वारिकसंज्ञं नक्षत्रचतुष्टयं विनिर्दिष्टम् ।
पुष्यो हस्तोऽश्विन्यौ नक्षत्रं मित्रदैवतञ्च ॥ १६ ॥

रौद्राजाहिय(दानिदा)[मानिला]नलमखाशक्राग्निभिर्निन्दितं
यानं त्वाष्ट्रनिलान्तरे नियमयोः पित्र्योरगो[जे]चान्तरे॥१७॥
[IV.5]

चैत्रास्वातिविशाखाभरणीं पित्र्येऽथकृत्तिकाश्लेषा ।
तान्यशुभानि च याने शेषाणि शुभानि धिष्ण्यानि ॥ १८ ॥

विवर्जयेत् त्वाष्ट्रयमोरगाणामधी[धं]द्वितीये[यं]गमने च ये स्युः ।
पूर्वार्धमाग्नेयमखानिलानां स्वतीमखावासभं समस्तम् ॥ १९ ॥

आद्ये मखे चतुर्भागे नैर्ऋतस्याद्य एव च ।
रेवत्यन्तचतुर्भागे विवाहाःप्राणनाशनाः ॥ २० ॥
चित्रास्वात्यन्तरे न[स]द्यः ? प्रस्थितानति[नि]वर्तिता ॥

स्वे स्वे कर्मणि पूजितानि मुनिभिश्शुद्धानि सर्वाण्यपि
त्यक्त्वार्कोदयमानलेऽरिविषयं यात्रा दिधक्षोश्शुभाः ।
रोहिण्यान्तिसृषूत्तरासु विजयो यातुर्विशाखासु च
त्यक्त्वा वासरपूर्वभागमवदत् गर्गोऽधिराज्यार्थिनः ॥ २१ ॥

स्वातौ निशांशे प्रथमेऽभिपृष्टे शस्यानि सर्वाण्युपयान्ति वृद्धिम् । [IV.6]
भागे द्वितीये तिलमुद्गमाषा ग्रैष्मी तृतीये तिनिशादयोऽपि ॥ २२ ॥

पृष्टे द्विभागे प्रथमे सुवृष्टिः तद्वत्तृतीये तु सकीटसर्पाः ।
वृष्टिस्तु मध्या[द्ये]परभागपृष्टे निच्छिद्रवृष्टिर्द्युनिशं प्रवृ[कृ](?)ष्टे ॥ २३ ॥

उत्तरायाश्च रोहिण्यां तथा चन्द्राग्निदेवते ।
पूर्वाह्णात्परतो यात्रामा[चा]धिराज्यार्थिनश्शुभा ॥ २४ ॥

न विशाखा रोहिण्योर्यायाद्दिनस्य पूर्वाह्णे ॥ २५ ॥

मूलेन्द्रोरगशाङ्करेष्वरिवधे यायाद्दिनार्धादृते
भूत्यर्थं पवनाश्विसूर्यगुरुभेष्वह्नोऽपरार्धं विना ।
रात्र्यादौ तु न पौष्ण्यमित्रशशिभत्वाष्ट्रेषु वाञ्छेद्युति[ञ्छन्द्युतिं]
रात्रेर्मध्यमपास्य पूर्वभरणी पित्र्येषु हन्तुं परान् ॥२६॥
[IV. 7]

ज्येष्ठा मूलाश्लेषा रौद्रेषु विवर्जयेत्तु मध्याह्नम् ।
स्वात्यश्विपुष्यहस्तेष्वपराह्णं वर्जयेद्याता ॥ २७ ॥

मैत्रैन्दवंचित्रारेवतीषु यायात्प्रदोषमुत्सृज्य ।
पूर्वासु तिसृषु यायात् विहाय मध्यनिशाम् ॥ २८ ॥

निशान्तभागे त्रिषु वैष्णवाद्ये-
षियाद्धनार्थी न पुनर्वसौ च ।
निषेधयत्यम्बुपसंज्ञकस्य
मध्याह्नमेके न निशान्तभागम् ॥ २९ ॥ [IV. 8]

निशान्ते दिनमध्ये च न यायाद्वारुणे नृपः ।
नायात्यवश्यं स्वगृहं वित्तनाशमवाप्नुयात् ॥ ३० ॥

यथेष्टवेलागमनं प्रशस्तं
हस्तैन्दवोपेन्द्रसुरेड्यभेषु ।
शुद्धा(?)प्रयाणं श्रवणे श्रियोऽर्थी
वसेन्न जातु क्षितिपस्स्वसीम्नि ॥ ३१ ॥ [IV.9]

सर्वेषु शुभाःकालाः श्रवणैन्दवपुष्यहस्तेषु ।

सौम्ये गत्वा ह्यष्टय[ध्युष्य]रौद्रेऽदितीशे
संप्रस्थाता बाधते शत्रुसङ्घान् ।
मैत्रे गत्वा पौरुहूतं समुष्य
मूले यायाच्छत्रुनाशाय भूपः ॥ ३२ ॥ [IV.10]

हस्ते गत्वा स्वातिचित्रे समुष्य
शक्राज्न्याख्ये प्रस्थितो बाधतेऽरीन् ।
तिष्ये पौष्णे वासरे चैकरात्रं
सीम्नि स्थित्वा भूतिमाप्नोति याता ॥ ३३ ॥ [IV.11]

ऋक्षेन्द्वाद्यै[पापैः]रसंयुतेऽन्तःप्रकोपो
लक्ष्मीभ्रंशो राहुणार्केण रोगः ।
केतूल्काभ्यां पीडिते देशनाशः
क्लेशस्सौरे सोष्णरश्म्यात्मजे च ॥ ३४ ॥ [IV.12]

दिग्दाहधूमपरिवेषविकम्पि[म्प]पांसु-
युक्तेष्वथामयगतश्रमरोगपीडाः ।

भिन्ने ग्रहेण वशतामुपयाति शत्रोः
सन्ध्यागतेऽशनिहते च विनाश उक्तः ॥ ३५ ॥ [IV.13]

नक्षत्रपटुकिरणं पश्चात् सन्ध्यागतं ग्रहैर्भिन्नम् ।
क्रूरनिपीडितदूषितश्चाशुभं सर्वम् ॥ ३६ ॥

उत्पातपापग्रहपीडिते भे ये यान्ति भूरिग्रहसंयुते च ।
ते पूर्ववित्तान्यपि नाशयन्ति धातुप्रसक्ता इव वादिकेन्द्राः ॥ ३७ ॥

जन्माद्यं कर्म ततो दशमं साङ्घातिकं च षोडशभम् ।
समुदयमाष्टादशभं विनाशसंज्ञं त्रयोविंशम् ॥ ३८ ॥ [IV.14]

आद्यात्तु पञ्चविंशं मानसमेवं नरस्तु षड्डृक्षम् ।
नवनक्षत्रो नृपतिस्स्वजातिदेशाभिषेकर्क्षे(?) ॥ ३९ ॥ [IV.15]

जन्मर्क्षमाद्यं दशमं तु कर्म साङ्घातिकं षोडशमृक्षमाद्यात् ।
अष्टादशं स्यात्समुदायसंज्ञं वैनाशिकं विंशतिभिस्त्रिभिश्च ॥ ४० ॥

यत्पञ्चविंशं खलु मानसं तत् षड्डृक्षमेवं पुरुष[स्य]सर्वैः [र्वे] ? ।
राज्ञो नवर्क्षाणि वदन्ति जातिदेशाभिषेकैः सहितानि राज्ञः[भज्ञाः] ॥ ४१ ॥

भिषेकसंज्ञर्क्षमुशन्ति मिश्रं साधारणे द्वे सह षड्भिराद्यैः ।
किन्त्वत्र दोषाश्च गुणाश्च सर्वे प्रधानमेकं पुरुषं भजन्ते ॥ ४२ ॥

कूर्मोपदिष्टानि हि देशभानि राज्याभिषेकेऽह्नि वाभिषेकम् ।
या जातयस्तस्य भवन्ति तस्मात् वक्ष्यामि दैवज्ञनिराकुलार्थम् ॥ ४३ ॥

पूर्वात्रयं सानलमप्रजानां राज्ञां तु पुष्येण सहोत्तराणि ।
सपौष्णमैत्रं पितृदैवतञ्च प्रजापतेर्भञ्च कृषीवलानाम् ॥ ४४ ॥

आदित्यहस्ताभिजिताश्विनानि वणिग्जनानां प्रवदन्ति भानि ।
मूलं त्रिनेत्रानिलवारुणानि भान्त्यु[न्त्य]प्रजातेः प्र[भ]विष्णुतायाः ॥ ४५ ॥

सौम्यैन्द्रचित्रावसुदेवतानि देवाजसा[ध]र्म्यमुपागतानि ।
सार्पं विशाखा श्रवणो भरण्यः चण्डालजातेरिति निर्दिशन्ति ॥ ४६ ॥

नक्षत्रत्रयवर्गैराग्नेयाद्यैर्व्यवस्थितैर्नवधा ।
भारतवर्षे मध्ये प्रागादिविभाजिता देशाः ॥ ४७ ॥

पाञ्चालनाथो मगधाधिपश्च
कलिङ्गराडुज्जयिनीपतिश्च ।
अवन्तिराट् सैन्धवभारगौरो
मद्रेश्वरोऽन्यश्च कुणिन्दनाथः ॥ ४८ ॥

एते हि कूर्माङ्गसमाश्रितानाम् ।
विशेषपीडामुपयान्ति भूपाः ॥ ४९ ॥

नामानुरूपमेषां सदसत्फलमिष्टपापगुणदोषैः ।
ओजर्क्षादिविशुद्धो याता शत्रूञ्जयत्यचिरात् ॥५०॥ [IV.16]

रोगाद्यागमवित्तनाशकलहासंपीडितो जन्मभे
सिद्धिं न[क]र्मे न याति कर्मणि हते भेदस्तु साङ्घातिके ।
द्रव्यस्योपचितस्य सामुदयिके संपीडिते संक्षयः
वैनाशे तु भवन्ति कायविपदश्चिन्तासुखं मानसे ॥ ५१ ॥

निरवद्रुतभो निरामयस्सुतभाङ्नष्टरिपुर्धनान्वितः ।
षड्डुपद्रुतभो विनश्यति॰त्रिभिरन्यैश्च सहावनीश्वरः ॥ ५२ ॥

जन्मभकर्माधानादितस्तु संपद्विपत्करक्षेम्याः ।
प्रत्यरसाधकवैनाशिकाश्च मैत्रातिमैत्रे च ॥ ५३ ॥ [IV.17]

ये[न] सञ्जायते जन्तुस्तज्जन्मर्क्षमिति स्मृतम् ।
तस्मादेकोनविंशं यत्तत् गर्भाधानभं भवेत् ॥ ५४ ॥

मैत्रातिमैत्रसाधकसंपत्क्षेम्येषु कर्मभे चार्थात् ।
प्राप्नोति नावशेषेष्वभिषेकपुरर्क्षयातश्च ॥ ५५ ॥ [IV.18]

सितसिद्धार्थकशालिप्रियङ्गुमदयन्तिकाम्बुभिः पुष्ये ।
स्नात्वा गच्छेत्प्राचीं सौम्ये च हेममणितोयैः ॥५६॥ [IV.19]

गोशृङ्गाग्रनदीगिरिवल्मीकतटाकमृत्स्नया युक्तैः ।
तोयैस्स्नात्वा नृपतिर्यायाद्याम्यां दिशं हस्ते ॥५७॥ [IV.20]

सरिदुभयकूलमृद्भिस्स्नात्वा मैत्रे परां दिशं यायात् ।
श्रवणे तु नदीसङ्गमृत्सलिलैः पश्चिमामेव ॥ ५८ ॥]IV.21]

मधुभद्रदारसहितैस्स्नात्वा तोयैरुदक् श्रविष्ठाभिः ।
गोगजविषाणकौशैर्मधुघृतपूर्णे उदक्पौष्णे ॥ ५९ ॥ [IV.22]

उदगेवाश्विनि देवे स्नात्वा मधुयूथिकायुतैरद्भिः ।
नक्षत्रदेवमन्त्रैश्चाग्निं हुत्वा जयं लभते ॥ ६० ॥ [IV.23]

प्राच्यादि घृतं तिलोदनं मत्स्यं क्षीरमिति प्रदक्षिणम् ।
अद्यन्नृपतिर्यथादिशन्नक्षत्राभिगतश्च सिद्धये ॥ ६१ ॥ [IV. 28]

अश्वियमदहनकमलजशशिशूलभृश[द]दितिजीवफणिपितरः ।
योन्यर्यमदिनकृत्त्वष्टृपवनशक्राग्निमित्रश्च ॥ ६२ ॥

शक्रो निर्ऋतिस्थोऽयं विश्वे ब्रह्मा हरिर्वसुर्वरुणः ।
अजपादोऽहिर्बुध्न्यः पूषा चेति च[तीश्व]रा भानाम् ॥ ६३ ॥

अक्षतमाषाः स्विन्नास्तिलसहितास्तण्डुलाश्च दधि गव्यम् ।
पृषतपिशितं मृगस्य च पञ्चानामश्विभादीनाम् ॥ ६४ ॥ [IV. 24]

माषस्विन्नोत्करोऽश्विन्यां भरण्यां तिलतण्डुलाः ।
दध्योदनं कृत्तिकासु गव्यं वा दधि केवलम् ॥ ६५ ॥

पार्षतं पिशितं प्रोक्तं रोहिण्यामेव माषकम् ।
सौम्ये मार्गं भवेन्मांसमर्थतोपहरेद्बुधः ॥ ६६ ॥

अश्विनीयोगयुक्ते तु निर्गच्छेन्मेदिनीपतिः ।
राजमाषशतं प्राश्य राजतुल्यफलं भवेत् ॥ ६७ ॥

रुधिरबिलायनवायसभुजङ्गमांसानि शङ्करादीनाम् ।
पित्र्ये तिलौदनं षाष्टिकान्नमृक्षद्वये परतः ॥ ६८ ॥ [IV-25]

प्राश्याः प्रियङ्गुचित्राण्डजफलानि यावकं कुलत्थाश्च ।
मधुसर्पिषी च हस्तामूलान्य[म्बूनि]सक्तवो मूलातम(?) ॥ ६९ ॥
[IV. 26]

श्रवणादीनां षण्णां शालिशाकं विलाळमांसश्च ।
आजं यथेष्टमांसश्च सक्तवो माषसंवृताः ॥ ७० ॥ [IV. 27]

आस्वादु च्युतकचमक्षिकानुविद्धं
दुर्गन्धि क्षयकृदभूरि यच्च दग्धम् ।
सुस्विन्नं मृदु रुचिरं मनोनुकूलं
स्वाद्वन्नं बहु च जयाय यानकाले ॥ ७१ ॥ [IV.29]

गुणवति तिथावृक्षेऽनिष्टे दिवा गमनं हितं
निशि च भगणे शस्तं यानं तिथौ गुणवर्जिते ।
भतिथिगदितान् दोषान् प्राप्नोत्यतः प्रतिलोमगः
गुणमपि तयोस्सम्यक् यातुर्जगाद भृगुर्मुनिः ॥ ७२ ॥
[IV.30]

तिथिश्चतुर्थी नवमी चतुर्दशी विवाहमिष्टिं करणञ्च गच्छेत्(?) ।
भवन्ति चामीकरवाजिकुञ्जराः चतुर्थपूर्वाश्च तथा विघारणात् ॥ ७३ ॥

नक्षत्रे यात्रिके शुद्धे तिथौ च गुणसंयुते ।
याता धनानि लभते विपरीते विपर्ययः ॥ ७४ ॥

इति यक्षेश्वमेधीययात्रायां नक्षत्रविज्ञानाध्यायः
चतुर्थस्समाप्तः ॥

शुभमस्तु ॥

INDEX 1 (BṚHADYĀTRĀ)

INDEX II (YAKŚĀŚVAMEDHĪYĀ-YĀTRĀ)

